

LIETUVOS EDUKOLOGIJOS UNIVERSITETAS

LITUANISTIKOS FAKULTETAS
LIETUVIŲ IR LYGINAMOSIOS LITERATŪROS KATEDRA

Erika Memis

**MUHAMMEDO FETHULLAHO GÜLENO LITERATŪRINĖ KŪRYBA
IR IDĖJŲ SKLAIDA LIETUVOJE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė Prof. dr. Sigutė Radzevičienė

Vilnius, 2014

Aš, ERIKA MEMIS, patvirtinu, kad mano magistro darbas MUHAMMEDO FETHULLAHO GÜLENO LITERATŪRINĖ KŪRYBA IR IDĖJŲ SKLAIDA LIETUVOJE yra originalus, mano parašytas. Patvirtinu, kad visi moksliniai šaltiniai, kitų studentų rašto darbai naudoti su nuorodomis. Žinau, kad plagijavimas – šiurkščiausias akademinės etikos pažeidimas – tai svetimo darbo arba jo dalies pasisavinimas ir paskelbimas savo vardu. Esu informuota, kad, paaiškęjus melui, magistro darbo įvertinimas bus anuliuotas.

Sutinku, kad mano magistro darbo elektroninė versija būtų dedama į universiteto elektroninę bazę ir su slaptažodžiu būtų prieinama fakulteto dėstytojams.

Vardas, pavardė Erika Memis

Parašas

Data

Turinys

Įvadas.....	2
1. M. F. Güleno gyvenimo kelias ir idėjų sklaida.....	5
1.1. Demokratija ir dialogas – kertinės M. F. Güleno idėjos	9
2. M. F. Güleno poezija, kaip tiltas tarp žemiškojo ir dangiškojo pasaulio.....	13
2.1. Pranašas Mahometas ir Dievas (Alachas)	17
2.1.1. Pranašas Mahometas	17
2.1.2. Dievas (Alachas).....	21
2.2. Gamta	29
2.3. Naujas pasaulis	33
2.3.1. Sapnai	33
2.3.2. Ateities žmonės	35
2.3.3. Švietimas	37
2.4. Išsivija	40
2.5. Šeima.....	44
3. M. F. Güleno poezijos atgarsiai šiuolaikinėje muzikoje.....	48
4. M. F. Güleno idėjų sklaida Lietuvoje ir jų pripažinimas	50
4.1. „Kultūrų dialogas – dialogo kultūra“	52
Išvados.....	55
Literatūros sąrašas	57
SANTRAUKA	60
SUMMARY	61
Priedai.....	62
Priedas Nr. 1	62
Priedas Nr. 2	64
Priedas Nr. 3	66
Priedas Nr. 4	74
Priedas Nr. 5	84

Įvadas

Nepaisant istoriškai labai skirtingų, geografiškai labai tolimų civilizacijų, kultūrų nepanašumų, jas visuomet sieja „jungiamasis ryšys“, kurio esmė – žmogiškosios vertybės. Todėl tam tikra kultūros prasmių, simbolių, ženklų visuma natūraliai gali būti perkeliama iš vienos kultūros į kitą. Lygindami kitas vertybių sistemas su savąja, turime galimybę išskirti esminius savosios kultūros dėmenis bei ypatybes, su kuriais esame susigyvenę ir todėl jų „nematome“¹.

Neatsitiktinai Vakarų pasaulis vis labiau atsisuka į kitas neeuropines civilizacijas ir siekia naujai suvokti jų įnašą į žmonijos kultūros istoriją. Ne išimtis yra ir turkų musulmonų poezija, literatūra, muzika bei kiti menai, kurie liudija šios įstabios civilizacijos kultūros laimėjimų aktualumą.

Magistro darbo objektas – Muhammedo Fethullaho Güleno literatūrinė kūryba ir jos sklaida Lietuvoje. Darbo tikslas – supažindinti su M. F. Güleno idėjomis ir literatūrinės kūrybos bruožais. Pagrindiniai uždaviniai: pristatyti M. F. Güleno asmenybę; apžvelgti jo kūrybą ir idėjas; aptarti M. F. Güleno idėjų sklaidą Lietuvoje.

Darbe panaudotas kultūrinis-istorinis žvalgos būdas, sociokritikos orientyrai.

Darbą sudaro teorinė ir praktinė dalys bei penki priedai.

Temos naujumą pagrindžia per pastaruosius du dešimtmečius dėl savo idėjų ne tik Turkijoje, bet ir visame pasaulyje išgarsėjęs poetas, teologas, žymus visuomenės veikėjas M. F. Gülenas. Vis daugiau šalių sukuriama jo vardo mokyklos, kurių švietimo sistema grindžiama tolerancija, abipusiu supratimu, dialogo užmezgimu ir mokslo aukštumų siekimu.

Darbo aktualumas. Nors šiuo metu nemažai jo knygų išversta į daugelį užsienio kalbų, lietuvių kalba galima rasti tik dvi. Taip pat parašyta nemažai mokslinių darbų, pavyzdžiui: magistro darbai „Civilizuotas etninių-religinių konfliktų sprendimas“ (Mehmet Kalyoncu, Džordžtauno universitetas (JAV)), „Fethullaho Güleno mintys apie islamą ir demokratiją“ (Berrin Koyuncu, Bilkento universitetas (Turkija)), „Islamo kryptis religijų dialoge – Fethullaho Güleno pavyzdys“ (Hamed Hou, Furen universitetas (Taivanas)), daktaro disertacija „Šviečiamoji Fethullaho Güleno veikla: modernaus gyvenimo atspindys šiuolaikiniame islame“ (Bekim Agai, Bonos universitetas (Vokietija)).

Nors Lietuvoje apie M. F. Güleną dar nėra daug žinoma, čia jau kelerius metus veikia jo idėjų pagrindu susikūrusios švietimo institucijos. Kiekviena iš jų turi savo tikslą ir atlieka tris pagrindines pareigas, atitinkančias mąstytojo idėjas: skleisti švietimą, kurti tarptautinį dialogą ir likviduoti

¹ Antanas Andrijauskas, „Rytai-Vakarai: komparatyvistinės studijos – I“, Vilnius: Vaga, 2002, 85-86.

skurdą. Šis darbas, tai pirmi mano, kaip jaunos tyrinėtojos, bandymai analizuoti ir versti M. F. Güleno tekstus bei eilėraščius iš turkų į lietuvių kalbą, ir pristatyti jo kūrybą bei idėjas platesnei Lietuvos visuomenei. Ateityje planuoju išversti ir paskatinti kitus versti jo kūrinius į lietuvių kalbą.

Pagrindiniai šaltiniai: M. Fethullah Gülen „Išminties perlai“, M. Fethullah Gülen „Kırık Mızrap“, M. Fethullah Gülen „Örnekleri Kendinden Bir Hareket (Çağ ve Nesil 8)“, M. Fethullah Gülen „Eseje-Perspektywy-Opinie“, M. Fethullah Gülen „Pytania i odpowiedzi dotyczące islamu“.

Daugybę kartų teko lankytis Turkijoje, keliauti po šią šalį automobiliu, lėktuvu, autobusu, keltu, netgi kilti oro balionu virš Kapadokijos, bendrauti su šimtais įvairių socialinių sluoksnių ir politinių pažiūrų žmonių. Reikėtų pasakyti, kad Turkija yra labai svetinga šalis, kurios pagrindas – draugiški, geraširdžiai, visada besišypsantys žmonės, mielai tau padėsiantys bet kurioje srityje.

Su M. F. Güleno veikla susipažinau atlikusi praktiką ir dirbusi jo vardo sekėjų mokyklose, universitetuose, verslininkų asociacijose Turkijos miestuose: Ankaroje, Stambule, Denizlyje, Konijoje. Kiekvieną kartą likau maloniai nustebinta šių įstaigų darbu, atmosfera ir ten dirbančiais žmonėmis. Norint suprasti turkų požiūrį į švietimą, užtenka apsidairyti atvykus į bet kurią iš šių mokslo įstaigų. Iš pradžių dėmesį patraukia pastatų dydis, infrastruktūros patogumai. Mokymosi patalpos šviesios, erdvios, spalvingos, nenuobodžios, aprūpintos daugybe įvairios kompiuterinės technikos. Moksleivių ir studentų reikmėms yra įrengtos sporto salės, dideli, gražūs stadionai, baseinai, erdvios koncertų salės, didžiulės bibliotekos, skaityklos, patogios valgyklos ir kavinės, kompiuterių ir muzikos klasės, chemijos ir fizikos laboratorijos, menų ir dizaino studijos, įrengti poilsio kiemeliai. Viskas apgalvota ir pritaikyta efektyviam mokslui. Santykiai tarp pedagogų ir mokinių bei studentų yra neformalūs, tačiau grįsti abipuse pagarba ir parama.

Tokios mokyklos, universitetai ir asociacijos jau egzistuoja daugiau kaip 20 metų. Jose besimokantieji gauna ne tik fundamentaliųjų dalykų žinių, tačiau yra mokomi ir alternatyviųjų disciplinų – gėrio sampratos, tarpkultūrinės tolerancijos, dialogo, viešojo kalbėjimo ir kt. Tokioje aplinkoje mokiniai tampa pasaulietiški, tolerantiški, draugiški, atviri naujovėms, kitokiam požiūriui, sugebantys diskutuoti ir argumentuotai išreikšti savo nuomonę. Pedagogams taip pat keliami aukšti reikalavimai, jie turi nuolat tobulėti, gilinti savo specialybės žinias, o jų amžius neviršija 40 metų. Tačiau pagrindinis reikalavimas pedagogams ir darbuotojams – nevertoti alkoholinių gėrimų, nerūkyti ir rodyti sveikos gyvensenos pavyzdį besimokantiesiems. Man nemažai teko bendrauti su pedagogais, moksleivių tėvais, mokyklų rėmėjais, svečiuotis pas juos Ankaroje, Stambule, Denizlyje, Konijoje, Bursoje, Mudanijoje, Tekirdage, Jalovoje ir kt. miestuose. Tai nuostabūs žmonės, visada pasiruošę dialogui, o jų tikslas – visapusiškas vaikų išsilavinimas.

1994 m. M. F. Güleno iniciatyva buvo įkurtas Žurnalistų ir rašytojų fondas. Anot profesorės, rašytojos Berrin Koyuncu-Lorasdağı, 2000 m. M. F. Güleno švietėjiškas tinklas išsiplėtė visose

pasaulio šalyse, nuo Azerbaidžano iki Ukrainos, nuo Albanijos iki Makedonijos, nuo Olandijos iki Kanados, Australijos, Pietų Afrikos, Japonijos, Taivano ir t.t. Šių mokyklų reputaciją ir sėkmę galima paaiškinti jų teikiamu aukštos kokybės švietimu ir geriausiais studentais.

Kiekvienais metais Turkijoje organizuojama Tarptautinė turkų kalbos olimpiada, kurioje dalyvauja vaikai ir studentai iš įvairių šalių. Šią olimpiadą rengia M. F. Güleno judėjimo nariai. Pačiai teko du kartus lydėti mokinius ir studentus iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos į šį renginį. Tai nuostabi patirtis kiekvienam filologui, kadangi tokio pobūdžio renginyje galima pasisemti žinių apie įvairius mokymosi metodus, jų taikymą ir pamatyti rezultatą – vaikai iš įvairiausių šalių išmoksta užsienio kalbą, tuo pačiu skatindami dar labiau stiprinti gimtosios kalbos žinias. Olimpiadoje dalyviai suskirstomi į dvi amžiaus grupes – mokinių ir studentų bei dvi savaites rungtis įvairiuose konkursuose, pavyzdžiui, esė, dainų, šokių ir t.t. Taip pat rengiamos išvykos į kitus Turkijos miestus, kur mokiniai taip pat turi progą dainuoti, šokti kitų miestų gyventojams. Šie renginiai yra transliuojami per daugelio šalių televizijas. Dalyviai taip pat turi progą pabendrauti su turkiškais šeimomis, turi puikią progą susipažinti ir užmegzti dialogą su bendraamžiais iš kitų šalių. Olimpiados dalyviai yra apdovanojami organizatorių dovanomis.

Apie M. F. Güleną vyrauja įvairios nuomonės, tačiau mane labiau domina jo idėjos, jų įgyvendinimas ir galutinis rezultatas. Kadangi jau dabar jo švietimo metodikų pagrindu sukurtos mokyklos klesti daugelyje pasaulio šalių, norėčiau apžvelgti jo idėjas ir patirtį Lietuvos kontekstui.

1. M. F. Güleno gyvenimo kelias ir idėjų sklaida

Muhammedas Fethullahas Gülenas yra islamo mokslininkas ir mąstytojas, produktyvus rašytojas ir poetas. Religinių mokslų jį mokė keli žymūs musulmonų mokslininkai ir dvasiniai mokytojai. M. F. Gülenas taip pat studijavo šiuolaikinių socialinių ir fizikos mokslų principus bei teorijas. Dėl išskirtinių gebėjimų ir sutelkto savarankiško mokymosi netrukus jis pranoko savo amžininkus.

M. F. Gülenas gimė 1941 m. Rytų Turkijoje, Erzurumo provincijoje. Kilęs iš vienuolikos vaikų šeimos, M. F. Gülenas augo ypatingoje aplinkoje. Jį pažinoję žmonės, mokytojai, klasės draugai laikė jį kitokiu. Pirmoji šeimoje gimė jo sesuo Nurhayat, po kurios šeimą papildė Fazilet, tačiau būdama dar labai maža ji mirė. Trečiasis į šį pasaulį atėjo būtent Fethullahas, o po jo – Sıbgatullahas ir Mesihās. Šeštasis brolis Fekirullahas taip pat neišgyveno. Tačiau likimas motinai padovanojo dar penkis vaikus – Hasbį, Salihą, Fazilet Korucuk, Nizammeddiną ir Kutbeddiną. Deja, Nizammeddinas taip pat labai anksti paliko šį pasaulį².

Pirmąja jo mokytoja buvo būtent mama Refia – protinga ir labai tikinti, visas kaimo moteris mokiusi Korano tiesų. Jos dėka Fethullahas Koraną pradėjo skaityti dar būdamas ketverių ir niekada neužmigdavo nepasimeldęs. Berniuką su motina visą gyvenimą siejo glaudus ryšys, meilė, pagarba. Kadangi šeima buvo didelė, namuose visuomet atsirasdavo įvairių darbų, tad būdamas vyriausiuoju broliu Fethullahas tapo ir pagrindiniu pagalbininku maišant tešlą, ruošiant maistą, plaunant indus, skalbiant drabužius.

Gyvenimas Erzurume nebuvo lengvas. Mieste sunku buvo gauti maisto, o gyvenamosiose patalpose, kuriose Fethullahas gyveno su dar penkiais-šešiais draugais, nebuvo įrengtas šildymas. Ne kartą teko praustis po šaltu dušu, stovint ant šalto akmens. Nepaisant visų sunkumų ir skurdo, berniukas mėgo tvarką ir švarą, tad niekada nepalikdavo savo lovos ar aplinkos nesutvarkytos. Pats visada buvo švarus, susitvarkęs, nešiojo išlygintus drabužius. Į draugų pastabą, kodėl visada jo drabužiai išlyginti, atsakydavo, kad kiekvieno musulmono pareiga – būti švariam ir tvarkingam. Be to, kaip galima pasirodyti žmonių apsuptyje suglamžytais drabužiais?

Kartą į mažą kambarėlį, kuriame jis gyveno su draugais, atėjo svečias ir liko nakvoti. Fethullahui nebeliko vietos atsigulti ir jis nusprendė įsitaisyti kamputyje. Įsitaisęs ant žemės pastebėjo, kad jo kojos atsuktos į draugą, o tai neva bus nepagarba jo atžvilgiu, tad kojas pasuko kitu kampu. Bet tada jos atsidūrė priešais knygų lentyną ir berniukas nusprendė, kad tai reikš nepagarbą knygoms. Trečią kartą ieškodamas sau vietos, jis suprato, kad toje pusėje, į kurią dabar

² Ertuğrul Hikmet, „M. Fethullah Gülen“, İstanbul: Işık Yayınları, 2013, 20.

nukreiptos jo kojos, yra Mahometo kapas Medinoje (melsdamiesi musulmonai veidu atsisuka šia kryptimi). Fethullahas vėl turėjo atsisakyti savo pasirinkimo. Tuomet jam liko vienintelė kryptis, į kurią nukreipęs kojas suprato, jog tai yra jo tėvo miestelis Korucukas. Jeigu jis būtų pasirinkęs šią kryptį, tai būtų nepagarba jo tėvui. Taip galvodamas Fethullahas neužmigo ir išsėdėjo iki ryto. Šis poelgis paaiškina jo išskirtinumą ir kitoniškumą.

1959 m. M. F. Gülenas puikiai išlaikė egzaminus ir gavo valstybinio pamokslininko pažymėjimą Edirnėje, o 1966 m. buvo paaukštintas ir perkeltas į Izmirą – trečiąją pagal dydį Turkijos sritį³. Būtent ten M. F. Gülenas pradėjo kristalizuoti savo temą ir plėsti klausytojų ratą.

1959 m. M. F. Gülenas išvažiavo į Edirnę pas motinos giminaitį Hüseyiną Top Hoca. Nors tuomet jam buvo dar tik dvidešimt metų, bet jis jau pasižymėjo išmintimi. Giminaitis norėjo, kad Fethullahas taip pat taptų Dievo tarnu, todėl nusivedė jį pas musulmonų dvasininką ir papasakojo jam apie vaikinuko pamaldumą. Dvasininkas nusprendė patikrinti Fethullaho sugebėjimus ir davė jam perskaityti knygą arabų kalba. Fethullahas labai lengvai ją perskaitė ir detalai papasakojo esmę. Dvasininkas buvo maloniai nustebintas jo sugebėjimais. Taip Fethullahas ėmėsi pirmųjų savo skaitymų Akmescito mečetėje. Netrukus visame Edirnės mieste pasklido kalbos apie jo ypatingus sugebėjimus sutelkti besimeldžiančių dėmesį. Žmonės jį pamėgo. Jis pasižymėjo reta išmintimi, galėjo laisvai kalbėti teisės, ekonomikos temomis, mokėjo arabų ir farsi kalbas.

1961 m. M. F. Gülenas buvo pašauktas į kariuomenę, tad jam teko palikti Edirnę. Po dvejų metų tarnybos jis grįžo į Erzurumą, kur skaitė pamokslus ne tik mečetėse, bet ir miestiečių susirinkimuose bei kavos namuose. Tai leido jam pasiekti žmones ir patraukti akademinės bendruomenės dėmesį. Kartą motina užsiminė, kad jam jau būtų laikas susikurti savo šeimą. Tačiau Fethullahas jai atsakė, kad jo širdis jau užimta tikėjimu. Esą susikūrus šeimą jis negalėtų laisvai kvėpuoti.

Po kurio laiko jam buvo pasiūlyta sugrįžti į Edirnę ir užimti sunkiai susirgusio dvasininko vietą mečetėje. Nors už šį darbą buvo mokamas atlyginimas, Fethullahas jo atsisakė. Ne todėl, kad būtų buvęs pasiturintis, bet todėl, kad sergančiam dvasininkui pinigų reikėjo labiau.

Vėliau M. F. Gülenas buvo paskirtas į Kırklareli, o iš ten 1966 m. persikėlė į Izmirą ir apsigyveno mokinių bendrabutyje. Visą savo laiką jis skyrė mokiniams, padėdamas jiems mokytis, auklėdamas. Miegodavo tik po dvi valandas, o naktį, kaip tikras tėvas, apeidavo visus miegamuosius, apklodavo neapsiklojusius. Už sunaudotą vandenį ir maistą mokėjo pats, nes manė, kad bus nesąžininga maitintis mokinių sąskaita.

³ M. Fethullah Gülen, „Eseje-Perspektywy-Opinie“, Izmir, Turcija, 2007, 11.

Po kelerių metų, besiruošdamas išvykti į Manisą, M. F. Gülenas užsuko į gimtuosius namus ir susitiko su tėvu. Viešnagė buvo labai trumpa ir atsiveikindamas tėvas paprašė sūnaus dar šiek tiek pabūti. Tačiau po akimirkos pakeitė savo nuomonę: „Čia tavęs pasiilgsta dvi akys, o ten – tūkstančiai“. Tai buvo lemtingi ir paskutiniai tėvo žodžiai. Po savaitės Fethullahas sužinojo apie jo mirtį.

1980 m. rugsėjo 12 d. šalyje įvyko karinis perversmas. Daugybė žymių žmonių, rašytojų, poetų, visuomenės veikėjų pateko į kalėjimus. M. F. Gülenas, kaip ir daugelis kitų „valstybei pavojingų“ asmenų, taip pat šešis mėnesius praleido nelaisvėje.

1981 m., įkvėpęs visą jaunų studentų kartą, M. F. Gülenas pasitraukė iš formalaus mokymo. Nuo 7-ojo dešimtmečio M. F. Güleno dėtos pastangos, ypač švietimo reformos srityje, padarė jį vienu garsiausių bei labiausiai gerbiamų Turkijos visuomenės veikėjų. Savo pamoksluose ir kalbose jis pabrėžė neatidėliotinas tų laikų socialines problemas: konkretus jo tikslas – raginti jaunąją kartą suderinti intelektualinį išprusimą su išmintingu dvasingumu ir užjaučiančia humaniška veikla⁴.

Nuo 1988 iki 1991 m., kaip nusipelnęs dvasininkas, jis skaitė pamokslus žymiausiose mečetėse, esančiose gausiausiai gyvenamuose centruose, ir tuo pat metu toliau skelbė savo mintis visuotinėse konferencijose ne tik Turkijoje, bet ir Vakarų Europoje⁵. Žlugus Sovietų Sąjungai ir tiurkų tautoms atgavus nepriklausomybę, žmonės nesuprato realios padėties Artimuosiuose Rytuose. Iniciatyvos ėmėsi būtent M. F. Gülenas, raginęs visus šiame regione atidaryti mokyklas, įrengti bendrabučius, padėti ieškantiems pagalbos.

1993 m. birželio 28 d. mirus motinai, Fethullahui kilo rimtų sveikatos problemų – jam buvo diagnozuotas lėtinis širdies nepakankamumas ir diabetas. Kurį laiką dvasininkas atsiribojo nuo savo visuomeninės veiklos ir gydėsi Amerikoje, bet netrukus sugrįžo ir tęsė darbus.

Deja, 1997 m. Turkijoje kilus trečiajam kariniam perversmui, M. F. Gülenas buvo priverstas antrą kartą išvykti į Ameriką, iš kurios jau nebegrįžo. Savo meilę šaliai ir liūdesį jis aprašo eilėraščiuose, knygose, apie tai kalba duodamas interviu. Anot M. Alptekino, spintoje jis tebesaugo kostiumą, kurį dėvėjo išvažiuodamas iš Turkijos į Ameriką. Dulkių nuo jo taip pat nevalo, esą jose liko gimtinės kvapas⁶.

Skleisdamas savo tolerancijos ir užuojautos idėjas, kurių pagrindas – švietimas ir nuolatinis darbas su savimi, jis sulaukė daugybės kolegų, studentų ir absolventų dėmesio. Šiandien daugelyje prestižinių pasaulio universitetų M. F. Güleno darbai yra įtraukti į tyrinėjimų objektus, jų pagrindu

⁴ M. Fethullah Gülen, „Išminties perlai“, Izmir: Tughra Books, 2009, 9.

⁵ Gülen, 2007, 12.

⁶ Murat Alptekin, „Gurbetteki Öğretmen M. Fethullah Gülen“, İstanbul: Işık Yayınları, 2013, 146.

organizuojamos įvairios konferencijos. Jo idėjose atsispindi visas pasaulis – skirtingi požiūriai, bendravimo stiliai. Pagrindinė jo idėja yra tikėjimo ir šiuolaikinio mokslo sąjunga, tokiu būdu padarant pasaulį geresnį, besiremiantį teigiama veikla, altruizmu, tarpreliginiu ir tarpkultūriniu dialogu. M. F. Gülenas visą savo gyvenimą skyrė tam, kad įtikintų žmones, jog tikrojo tikėjimo pagrindas yra meilė, tolerancija, šviesus protas, užuojauta, sunkus darbas, taika bei daugelis kitų vertybių ir praktikų, kurios veda link dorybės ir tobulumo⁷.

Savo kalbose ir raštuose M. F. Gülenas kalba apie XXI amžių, kaip tolerancijos, tarpusavio supratimo ir tarptautinio bendradarbiavimo epochą, kuri tarpkultūrinio dialogo ir bendrų vertybių dėka galiausiai sukurtų vieningą civilizaciją. Jo teigimu, kelias link teisingumo ir darnos veda per švietimą. Tik tuomet žmonės bus pakankamai supratingi ir tolerantiški, pagarbūs kitų teisėms. Todėl mąstytojas skatina socialinį elitą ir bendruomenės lyderius, galingus pramonininkus ir paprastus verslininkus remti švietimą.

Žmonių minioms mečėtėse M. F. Gülenas cituodavo Kantą, Hegelį, Einšteiną, Bergsoną ir daugelį kitų. Susirinkusiuosius stebindavo faktas, kad imamas kalba apie tokius dalykus, apie filosofiją. Kosmopolitiškai, pasiturinčiai izmiriečių klasei patiko šios mintys. Taip jie pradėjo steigti mokyklas Izmirė, vėliau – Stambule. Dabar jau daugiau kaip 140-yje šalių veikia per 1000 mokyklų, yra apie 20 universitetų. M. F. Güleno judėjimas (hizmet hareketi) yra įsteigęs keletą mergaičių mokyklų Afganistane. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad mokyklos steigiamos globalių konfliktų zonose. Filipinuose vyko kruvinas karas tarp krikščionių ir musulmonų, kurių populiacijos yra po lygiai pasidalinusios. Ten veikė viena M. F. Güleno judėjimo mokykla, ir tėvas Tomas Mičelis, vykęs į Filipinus kaip katalikų kunigas, kelis kartus pasakojo, kaip jis buvo nustebęs, kai pamatė turkų mokyklą, kurioje po vienu stogu kartu mokėsi musulmonai ir krikščionys, nors lauke jų tėvai žudė vienas kitą. Bosnijoje veikia mokyklos, po vienu stogu mokančios bosnių, serbų ir kroatų vaikus. Albanijoje, Kosove, Šiaurės Irake taip pat veikia panašios mokymosi įstaigos. Šiaurės Irake veikia tarptautinis universitetas ir daugiau kaip 10 berniukų bei mergaičių mokyklų. Jų taip pat yra įsteigta visoje Afrikoje.

⁷ Gülen, 2007, 7.

1.1. Demokratija ir dialogas – kertinės M. F. Güleno idėjos

Savo kalbose ir raštuose M. F. Gülenas numato, kad XXI a. būsime dvasinio pakilimo, atgaivinsiančio šiuo metu apmirusias moralines vertybes, liudininkais, kad tai bus amžius, kuriame įsiviešpataus tolerancija, supratimas bei tarptautinis bendradarbiavimas, ir tai, pasitelkus tarpkultūrinį dialogą ir bendras vertybes, užtikrins vieningą civilizaciją. Jo įsitikinimu, visų mūsų kelias į teisingumą grindžiamas atitinkamu visuotiniu švietimu. Tik tuomet atsiras pakankamai supratimo ir tolerancijos, kad būtų užtikrinta pagarba kitų teisėms. Jo teigimu, nepaisant daugybės trūkumų, demokratija yra vienintelė gyvybinga politinė sistema, ir žmonės turi siekti modernizuoti bei konsoliduoti demokratines institucijas tam, kad sukurtų visuomenę, kurioje būtų gerbiamos ir ginamos žmogaus teisės bei laisvės, kurioje lygios galimybės visiems būtų daugiau nei svajonė.

„Būkite tokie tolerantiški, kad jūsų širdis taptų plati tarsi vandenynas. Būkite įkvėpti tikėjimo ir meilės kitiems. Ištieskite ranką tiems, kurie bėdoje, ir rūpinkitės visais“.⁸ „Už blogį atsimokėkite gėriu ir nekreipkite dėmesio į nemandagų elgesį. Asmens charakterį atspindi jo elgesys. Būkite tolerantiški ir didžiadvasiški neišauklėtųjų atžvilgiu“⁹.

Jungtinių Amerikos Valstijų Raiso universiteto Religijotyros fakulteto profesorė dr. Jill Carroll pastebi, kad M. F. Güleno mintys nėra vien tik turkiškos, jos nėra vien tik musulmoniškos ar islamo, tai yra pasaulinės idėjos, kurios yra skirtos žmonėms. Tai humanistinės idėjos. M. F. Güleno filosofija peržengia islamo, Turkijos ir net religijos ribas. Jis gerai supranta, kad egzistuoja du kraštutinumai tarp Vakarų ir islamo, kurie turi būti ištaisyti ir įveikti.

Dialogas ir tolerancija, tai dvi vertybės, kuriomis vadovaujasi M. F. Güleno judėjimas. Išėjęs į pensiją M. F. Gülenas sutelkė savo dėmesį į dialogo kūrimą tarp grupių, atstovaujančių skirtingoms ideologijoms, kultūroms, religijoms ir tautoms. 1999 m. gruodžio 1–8 dienomis Keiptaune vykusiame Pasaulio religijų parlamento forume buvo pristatyta jo knyga „Tarpreliginio dialogo būtinybė“. Joje jis teigia, kad „dialogas yra būtinybė“ ir žmonės, nepaisant jų tautybės bei politinių pažiūrų, turi tarpusavyje daug daugiau bendro, negu jie įsivaizduoja.

Anot dr. Įštaro Gözaydino, nuo 1995 m. M. F. Gülenas atkakliai siekė skatinti dialogą ir toleranciją tarp visų visuomenės sluoksnių Turkijoje ir kitose šalyse. Tarpkultūrinio Dialogo Platformos kontekste M. F. Gülenas kalbėjosi su daugeliu religinių lyderių – Popiežiumi Jonu Pauliumi II, graikų ekumeniniu patriarchu Bartolomėjumi, sefardiniu vyriausiuoju Izraelio rabinu Eliyahu Bakshiu Doronu bei daugeliu kitų.

⁸ Gülen, 2009, 101.

⁹ Ten pat, 9.

Sąvoka „dialogas“ dažnai aptinkama M. F. Güleno darbuose ir paties judėjimo veikloje¹⁰. Pasak jo, dialogas yra gyvenimo būdas ir galimas dėka išsilavinimo. M. F. Gülenas Turkijoje buvo ugdytojas, mokytojas. Gerai žinome apie jo atsidavimą mokiniams, jų ugdymui, raidai, jo meilę vaikui, kaip mažam žmogui, kurį reikia formuoti ir kuriam reikia padėti surasti savąjį kelią, apie tai, kad tėvai yra pirmieji vaikų ugdytojai. „Tėvai turi maitinti vaikų protus žiniomis ir mokslu iki jiems susidomint nenaudingais dalykais. Sielos be tiesos ir žinių yra laukai, kuriuose auginamos ir puoselėjamos visokių rūšių blogos mintys“¹¹. Švietimas jau pats savaime yra dialogas. Kiekvienas turime žinių bagažą, patirtį, skaitytą ir perimtą informaciją, tačiau švietimas mums padeda plėsti akiratį. Mes susiduriame su kitais žmonėmis, kitomis filosofijomis, kitomis kultūromis, išmokstame kitos kalbos ir taip atsiveria naujas, nepažintas pasaulis.

M. F. Gülenas taip pat kalba apie tarpreliginį dialogą. Didysis menas, didžioji architektūra, geriausia literatūra buvo sukurta tarnaujant religijai. Kinų ir Japonų religijos pasižymėjo tolerantiškumu. Anot jo, tarpreliginio dialogo esmė – priimti žmones, kurie niekada nesimels Dievui, kuriam meldžiamės mes, galbūt jie apskritai nesimels, bus ateistai, gal bus hinduistai. Jie gali melstis daugeliui dievų, gali melstis vienam, gali galvoti visiškai kitaip, nei galvojame mes.

Įkvėptas mokslininko ir rašytojo Bediuzamano Saido Nursio, M. F. Gülenas ilgai tikėjo galimybe musulmonams veikti kartu su „Biblijos žmonėmis“, kaip kad tradiciškai yra suprantami žydai ir krikščionys. Jis pateikia pirmųjų Pranašų knygų ir jų sekėjų vertinimą: „Nepaisant to, kaip jų pasekėjai išpažįsta savo tikėjimą kasdieniame gyvenime, tokios visuotinai pripažintos vertybės kaip meilė, pagarba, tolerancija, atlaidumas, gailestingumas, žmogaus teisės, taika, brolybė ir laisvė yra religijos aukštinamos vertybės. Daugelis šių vertybių yra aukštinamos mokymuose, kuriuos skleidė Mozė, Jėzus ir Mahometas, taip pat Buda, netgi Zaratustra, Lao-Tzu, Konfucijus ir indų pranašai“¹².

Pastangos, kurių jis ėmėsi vardan pasaulio taikos, gavo atgarsių daugelyje konferencijų ir simpoziumų. 2003 m. balandžio 11-13 d. „Taikos veikėjų simpoziumo“ metu Teksaso universitete Ostine buvo sudarytas taikos kūrėjų sąrašas, apimantis daugiau kaip 5000 metų žmonijos raidos laikotarpį. Į šį sąrašą, kuriame yra tokie vardai, kaip Jėzus, Buda, Mohandas Gandis, Martinus Liuteris Kingas jaunesnysis, Motina Teresė, buvo įtrauktas ir M. F. Gülenas¹³.

¹⁰ Helen Rose Ebaugh, „Gülen Hareketi“, İstanbul: Mega Basım, 2010, 77.

¹¹ Gülen, 2009, 75.

¹² M. Fethullah Gülen, „Örnekleri Kendinden Bir Hareket (Çağ ve Nesil 8)“, Nil Yayınları, 2004, 75-76.

¹³ Gülen, 2007, 15.

Nors M. F. Gülenas yra žinomas visuomenės veikėjas, jis visada vengė dalyvauti politiniame gyvenime. Jo gerbėjai, tai žymūs žurnalistai, mokslininkai, televizijos asmenybės, politikai bei valstybinių institucijų Turkijoje ir kitose šalyse atstovai. Visi jie mato jame tikrą novatorių ir neprilygstamą socialinio gyvenimo reformatorių, kuris praktikuoja tai, ką pats propaguoja. Žmonės jame mato kovotoją už taiką, intelektualą, religijotyrininką, dorovininką, rašytoją ir poetą, puikų didį mąstytoją ir dvasinį vadovą, kuris paskyrė savo gyvenimą socialinių bėdų ir dvasinių poreikių sprendimų paieškai¹⁴. Turkijos intelektualai ir islamo mokslininkai netiesiogiai arba atvirai pripažįsta, kad M. F. Gülenas yra vienas rimčiausių mąstytojų bei rašytojų ir vienas išmintingiausių XXI a. Turkijos ar net viso musulmoniškojo pasaulio veikėjų.

M. F. Gülenas visą savo gyvenimą sielojosi ne tik dėl musulmonų, bet ir dėl visos žmonijos problemų, garsiai reiškė žmonių tikėjimą, viltį ir siekius. Jam nesvarbios jo paties negandos, tačiau jis labai išgyvena dėl kitų sielvarto. Jis jaučia, kad kiekvienas žmonijai tenkantis smūgis pirmiausia žeidžia jo paties širdį. Kartą jis taip paaiškino savo dvasios kančias: „Kai tik pamatau rudenį nuo šakos krintantį lapą, jaučiu tokį skausmą, lyg man būtų nukirsta ranka“¹⁵.

M. F. Gülenas yra sunitas, priklausantis Hanifio kryptčiai. Jo mąstyme vyrauja sufijų mintys, tačiau jis nepriklauso sufijų brolijai ir nėra sufijų mokytojas, bet jam įtakos turėjo sufijų mokymas ir poezija. Jis įsitikinęs, kas islamo esmė ne politinė ir net ne socialinė, o dvasinė. Islamas veikia per širdį, jo pagrindinės mintys turi veikti vidinį žmogaus pasaulį. Tyra žmogaus širdis, dori ketinimai, didingi siekiai, pirmapradės idėjos, kurių vedami žmonės kuria, – tai yra islamo kertiniai pamatai. Būtent šių dalykų ir siekia M. F. Gülenas. Jis nereformuoja paties islamo, reformuoja suvokimą, per kurį yra traktuojamas ir išpažįstamas islamas, siekdamas grąžinti žmones prie pirmapradės tikėjimo esmės.

„Vaikų, šeimos ir materialinių gerybių patrauklumas yra viliojantis, tačiau sunkus išbandymas. Šiame teisme sėkmingi teisiamieji yra tie, kurie yra ryžtingi, tvirti, stiprios valios bei laimingi žmonės, kiekvieną rytą ir vakarą iš savo širdies gelmių atnaujinantys savo atsidavimo tiesai, kuriai pasiaukuoja, priesaiką“¹⁶. „Kiekviename žmoguje dorybės sėklos glūdi lygiai taip pat, kaip ir blogio potencialas. Tokios nepageidaujamos savybės, kaip aistra ir troškimas pasirodyti, egzistuoja šalia tokių gerų savybių, kaip nuoširdumas, altruizmas ir savarankiškumas. Galvodami apie žmogaus prigimtį turime atsižvelgti į visas šias savybes, kad nenusiviltume“¹⁷.

¹⁴ Ten pat, 16.

¹⁵ M. Fethullah Gülen, „Pytania i odpowiedzi dotyczące islamu“, tom 1, Białystok, 2008, 5.

¹⁶ Gülen, 2009, 125.

¹⁷ Gülen, 2009, 125.

Nors M. F. Gülenas paprastas ir kuklus žmogus, jo idėjos yra originalios, o veikla labai įvairi. Jo išmintis ir pastangos racionaliai spręsti problemas nenusileidžia tikėjimo tvirtumui ir jausmų gilumui. Jis visa savo esybe atmeta netikėjimą, neteisingumą ir paklydimą. Jo tikslas – skleisti gerį ir santaiką. Reikėtų pripažinti, kad jam tai gerai sekasi. Dauguma net nežino, kaip jis atrodo ir netgi juo nesidomi, bet kasdieniniame gyvenime jaučia jo darbo rezultatus.

2. M. F. Güleno poezija, kaip tiltas tarp žemiškojo ir dangiškojo pasaulio

Anot Algirdo Gaižučio, Imanuelis Kantas yra sakęs, jog gamta atrodo puiki, graži tuomet, kai ji savaime turi menui būdingų bruožų, o menas būna laikomas gražiu, kai jis kažkuo panašus į gamtą. G. Hegelis taip pat yra sakęs – gamtos grožis tėra žmogaus dvasinio grožio atspindys. Gamtos ir kasdienio gyvenimo grožis taip pat yra svarbus estetikos objektas¹⁸.

Anot Antano Andrijausko, emocingas, gan estetiškas sufijų santykis su pasauliu suponavo ir ypatingą jų požiūrį į meno kūrybą. Jie teigė, jog Korano sutros esančios tikros poezijos pirmavaizdis. O sufijų stichija – poezija ir muzika. Emocinį muzikos poveikį sufijai aiškino tuo, kad muzika sukelianti žmoguje reminiscencijas apie anapusinę sielos buveinę. Atliepdama melodijas, siela tarsi iš naujo išgirsta Dievo balsą, skambantį aukštybėse, kurį ji girdėjusi iki tol, kol dar neturėjusi savo žemiško pavidalo. Ir, skaitydami Koraną, sufijai ypač vertino ne tik Korano turinį, bet ir eilių muzikalumą.

Taip pat Artimuosiuose ir Viduriniuosiuose Rytuose buvo puoselėjamas poezijos menas ir jos teorija. Buvo tikima ypatinga užrašyto arba išstarto žodžio jėga, užfiksuota Avestoje, Biblijoje, Korane. Musulmoniškųjų Viduramžių poetikoje galima išžvelgti dvi kryptis: vieną – einančią iš Aristotelio tradicijos, kitą – iš autochtoniškų, vietinių tradicijų.

Antano Andrijausko žodžiais, poezijos kalba, skirtingai negu kitos kalbos, pavyzdžiui, prozos kalba, nesirūpina savo teiginių motyvacija, o pagrindiniai siekiai – sužadinti žmogaus vaizduotę ir teikti jam malonumą¹⁹.

Pasak A. Gaižučio, Lietuvos kultūrai taip pat nemažai įtakos turėjo Rytų kultūra. XVI-XVIII a. Lietuvos valdovų, didikų, bajorų kultūrą veikė ne tik Vakarų Europos, bet ir Bizantijos, taip pat Tolimųjų bei Artimųjų Rytų kultūrų tendencijos. Karai ir prekybiniai ryšiai priartino Rytus. Europos centruose ir Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje didikų, bajorų rūmuose ir dvaruose atsirado nemažai rytietišku (kinišku, indišku, turkišku) daiktų, kurie pritapo buityje ir tarnavo aukštuomenės prabangai bei jos domėjimuisi keistenybėmis, retenybėmis. Tokiu būdu LDK, valdant Jogailaičiams ir ypač Žygimantui Augustui, kultūrinis kilmingųjų sluoksnius darėsi ypač smalsus ir turtingas²⁰.

¹⁸ Algirdas Gaižutis, „Estetika. Tarp tobulumo ir mirties“, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2004, 8-9.

¹⁹ Antanas Andrijauskas, „Estetikos istorija. Antologija“, t. 1: *Senovės Rytai / Antika*. Vilnius: Pradai, 1999, 72.

²⁰ Gaižutis, 2004, 79.

Dar XVIII a. Johanas Wolfgangas Getė yra sakęs, kad Rytai ir Vakarai neturi egzistuoti vieni be kitų. Nors ir praėjo pakankamai laiko nuo Berlyno sienos griūties, visuomenės lieka stereotipų spąstuose, kurie stiprina nuomonę apie Rytų ir Vakarų atskyrimą. Tačiau džiugina tai, kad tarp mūsų yra žmonių, kurių žodžiai suteikia drąsos ir optimizmo. Vienas iš tokių – M. F. Gülenas. Šiandien kiekvienas pripažįsta, kad XXI a. tapo pasaulinio dialogo epocha. M. F. Gülenas ir jo judėjimas, tai tiltas tarp kultūrų. Jo kūryba – tai bandymas per islamo pasaulio prizmę prasiskverbti į šiuolaikinio žmogaus sielos pasaulį, kuris jau tapo „pasaulio gyventoju“, civilizacijos objektu ir subjektu. Savo kūrinius jis pasitelkia tam, kad šiuolaikiniam žmogui praneštų apie savo susirūpinimą taikaus gyvenimo problemomis ir humanistinio gyvenimo modelio paieška, kuri yra universalus islamo mokymo esmė, universali vertybė vardan Kūrėjo mylėti žmogų supantį pasaulį.

Nagrindėdami M. F. Güleno kūrybą, sutinkame daug nepakartojamo grožio eilėraščių. Poezija jam yra labai svarbus minčių išraiškos būdas, tai balsas, žmogaus esmės ir tiesos žodis, jo meilės, įkvėpimo, vargo, paguodos ir liūdesio, jo suvokimo, būties ir to, kas už būties ribų, pajutimas ir vertinimas, sielos kalba, pojūčiai ir išgyvenimai, kurie gali būti išreikšti aiškiai ir miglotai, tiesiogiai arba netiesiogiai. Poezija – tai būties ir apsireiškimų pajutimas siela, jų savita interpretacija jausmais, savitas žmogaus ir jo pasaulio vertinimas, pasitelkiant sąžinę. Kiekvieną kartą, kai poetas nori ką nors sukurti ir kiekvieną kartą, kai jis ruošiasi ką nors pasakyti, jis atvaizduoja savo vidinį pasaulį ir parodo savo jausmus, išreiškia mintis, įsitikinimus ir nuomones, jeigu, žinoma, fantazijos, kurios prieštarauja jo įsitikinimams, požiūriams ir mintims, nėra specialiai kuriamos.

M. F. Güleno poeziją kartais galima pavadinti „greitomis eilėmis“, kuriose strofos bėga viena po kitos, o audringas džiaugsmas susipina su neįveikiamu liūdesiu. Vienuose eilėraščiuose tai vaizduojama per meilės ir įkvėpimo prizmę, kituose – kaip nesuvaldoma drąsa arba niūrus namų ilgesys.

Tikro poeto žodžiai išreiškia jo vidinį pasaulį, pojūčius, meilę, įkvėpimą ir samprotavimus, o ne vien tik lingvistinius gebėjimus. Akivaizdus ir neakivaizdus poeto emocinio bei dvasinio vidaus atspindys – tai pagrindinis argumentas teigiant, kad jo poezija yra nuoširdi ir nutolusi nuo apsimetinėjimo.

M. F. Güleno nuomone, poezijoje apie žmogų, visatą, Kūrėją kalbama kitaip, nei religiniuose moksluose, sufizme ir filosofijoje. Poezija, tai lyg sapnas, kuriame kuriasi abstrakčių vaizdinių prasmės ir metaforos, todėl jos kritikams suteikiama galimybė ją vertinti labai plačiai ir skirtingais lygmenimis, kiek tik leidžia jų kompetencija. Netgi jei grupė poetų kalba apie labai panašius dalykus, vartoja panašias raiškos priemones, panašiai traktuoja reiškinius, galiausiai jų nuomonė apie vienas kito kūrybą bus kardinaliai kitokia, nes kiekvienas iš jų turi unikalų stilių ir vadovaujasi jausmais, kurie nėra būdingi kitiems. Žodžiai gali įgauti gilesnę prasmę, tapti lankstesni, suskambėti

naujais, priklausomai nuo kritiko minčių lankstumo, gilumo ir požiūrio. M. F. Gülenas kūriniuose išreiškia savo vidinį pasaulį, o mes, skaitytojai ir kritikai, šiuos kūrinius suprantame skirtingai.

Analizuojant M. F. Güleno raštus juntama ne tik B. S. Nursio, bet ir sufisto Mavlano Jalalo ad-Din Rumio, indų rašytojų Ahmado Faruqio Sirhindžio ir Shaho Walio Allaho al-Dihlawio įtaka²¹.

M. F. Güleno knygoje lietuvių kalba „Išminties perlai“ randame įdomių minčių apie meną, literatūrą, poeziją, kultūrą, socialines sąveikas, pavyzdžiui, toleranciją, draugystę, taip pat apie dvasinį gyvenimą, vyriausybę, šeimą, moralę, meilę, sąžinę ir kt.

Poezija, anot M. F. Güleno, tarsi maldavimas išreiškia žmogaus vidinio pasaulio pakylimus ir nuopolių, entuziazmą ir liūdesį. Jei poetas susikoncentruoja ties pakiliomis tiesomis, poezija tampa lyg dvelksmas iš anapus karalysčių. Kiekvienas maldavimas yra eilėraštis, o kiekvienas eilėraštis, jei tik plasnoja sparnais amžinybės link, yra maldavimas. Eilėraštis, kuris laikosi formos ir prasmės tokiu santykiu, kuris panašus į santykį tarp dvasios ir kūno, neaukodamas vieno dėl kito, pasiekia harmoniją, kuri visiems patiks ir atrodys natūrali. Net vaizduotė negalės pasiūlyti alternatyvaus motyvo tokiam eilėraščiui.

M. F. Güleną apibūdina puikus posakis: „Jei norite draugo, pakanka Dievo – Alacho; jei norite pašnekovo, Koranas...“. M. F. Gülenas visą gyvenimą skyrė savo idėjų įgyvendinimui, visuomenės labui. Jam, matyt, padeda stiprus tikėjimas Dievu, o pagrindinė knyga, kaip ir pridera kiekvienam tikinčiajam, o ir teologui, yra Koranas. Korano išmintį pastebime visoje jo kūryboje. Iki šių dienų išleista per 200 eilėraščių, apie 600 straipsnių, apie 100 knygų įvairiomis temomis, nemažai esė, publicistikos, interviu radijui ir televizijai.

Anot A. Gaižučio, musulmonų pasaulio estetika plėtojasi dviem pagrindinėmis kryptimis: filosofinės estetikos ir menotyrinės problematikos, dažniausiai poetikos. Svarbios estetikos kategorijos: *džamal* – tobulas dieviškas grožis, *džalal* – dieviškoji didybė, didingumas. Greta šių kategorijų pamatinėmis estetikos sąvokomis tampa harmonija ir tobulumas. Harmonija išvelgiama daugelyje kosmoso, gamtos, meno sričių, ypač muzikoje, žmogaus figūroje, jo kūno proporcijose. Nuo harmonijos kategorijos neatsiejama bjaurumo kategorija, kuri musulmonų estetikoje aiškinama kaip harmoningų formų pažeidimas, jų netobulumas²².

M. F. Güleni Koranas, tai unikali knyga, atskleidžianti tikrą teisingumą, realią laisvę, harmoningą lygybę, gerumą, kilnumą, dorybę ir užuojautą visai kūrinijai. Jo nuomone, tu, kurie Koraną kritikuoja, tarsi tai būtų jų profesija, žinios apie jo turinį paprastai yra menkos ir

²¹ Osman Behçet, „Mevlana Celaleddin Rumi hayatı ve Yolu“, Konya: Rumi Yayınları, 2009, 61.

²² Gaižutis, 2004, 68.

paviršutiniškos. Ironiška, kad tokie žmonės jaučiasi gali reikšti savo nuomonę neištyrinėję Korano ar net jo nepaskaitę. Gėris, grožis, teisingumas, sąžiningumas ir dorumas, anot M. F. Güleno, yra pasaulio esmė. Kad ir kas nutiktų, pasaulis vieną dieną atras šią esmę, nes niekas negali užkirsti kelio šiam įvykiui²³.

M. F. Gülenas parašė nemažai eilėraščių, kuriuose kalba apie Dievą, Pranašą, gėrį, grožį, meilę, moralę ir pan. Jis sako, kad poezija, tai garsas, girdimas pasineriant anapus, labiausiai atsidavusiųjų aimana. Jos garsai ir motyvai kartais siautulingi, o kartais švelnūs, nes jie priklauso nuo poeto dvasinės būsenos bei vidinės gelmės. Dėl šios priežasties kiekvienas poezijos žodis ir garsas gali būti visiškai supastas tik tuomet, jei klausytojas žino poeto dvasinę būseną, kurios jis buvo kurdamas poeziją.

Daugelyje jo kūrinių lyrinį subjektą galima tapatinti su juo pačiu. Nes gerai išstudijavus jo biografiją, eilėraščiuose puikiai matome, kaip jis kalba apie savo idėjas, siekius, paties gyvenimo sunkumus, nuopolių ir pakilimų, sveikatos problemas, valstybės politiką, norą su Dievo pagalba sukurti taikų pasaulį, apie meilę, moralę, dialogą ir pan. Kaip pasiekti gėrį, meilę, grožį? Kas tai yra? Švietimo, auklėjimo keliu, neatmetant, žinoma, Dievo, nes Dievas yra visą ko pradžia ir pabaiga.

Jo eilėraščiuose randame daug epitetų, palyginimų, metaforų, pakartojimų, simbolių, taip pat ironijos, kontempliacijos ir pan. Pagrindiniai motyvai: Dievas, Pranašas, malda, tikėjimas, tiesa, šviesa, meilė, gėris, grožis, rojus. Eilėraščiuose matome ir simbolių: rožė, tulpės, ramunės, balandis, lakštingala, plunksna, lietus, ašaros, kalnai, upės, liutnia ir pan.

M. F. Güleno knygoje „Sulūžęs plektras“ („Kırık Mızrap“) yra 228 eilėraščiai, suskirstyti į 15 dalių. Kiekviena dalis turi savo temą: „Šviesos kariuomenė“, „Įkvėpimai“, „Jo pasaulyje“, „Smaragdinės kalvos“, „Pavėsis“, „Liūdesys dėl išsiskyrimo“, „Priekaištai“, „Įvairūs“, „Daina mano kraujyje“, „Vidurinis skyrius“, „Psichikos horizontas“, „Medinos Rožė“, „Liūdesio klimatas“, „Spiralinis laikas“, „Vaikystės ir jaunystės eilėraščiai“.

²³ Ertuğrul Hikmet, „Himmeti Milleti Olan İnsan M. Fethullah Gülen“, İstanbul, 2013.

2.1. Pranašas Mahometas ir Dievas (Alachas)

2.1.1. Pranašas Mahometas

Trumpiausia eilėraščių rinkinio „Sulūžęs plektras“ dalis, susidedanti iš keturių eilėraščių – „Medinos Rožė“. Tai eilėraščiai apie Pranašą Mahometą.

Graikų mitologijoje rožė siejama su mirtimi. Prisiminkime gražią porą Adonį ir Afroditę. Ieškodama mylimojo kalnuose ji erškėčių spygliais susibadė koją. Iš žaizdos ant žemės krito kraujo lašai, o toje vietoje išdygo gražios rožės. Nuo tada rožė tapo meilės simboliu, kuri gali nugalėti mirtį. Indijoje rožė tapatinama su Dievo Motina, senovės Romoje – su laidojimo apeigomis, Dantės „Dieviškoje komedijoje“ rožė simbolizuoja dieviškąją meilę, Mergelę Mariją, Rojų. Raudona rožė krikščionių simbolikoje reiškia Jėzaus mirtį ant kryžiaus. Islame, ypač sufizme, rožė simbolizuoja Pranašą Mahometą, Dieviškąją Tiesą. Pranašas Mahometas yra viena iš labiausiai išskirtinių ir gražiausių būtybių musulmonų literatūroje, poezijoje.

M. F. Güleno eilėraštyje „**Medinos Rožė**“²⁴ rožė yra Dievo simbolis, kuris atsiskleidžia per Pranašą Mahometą. Islamo pradininkas Mahometas gimė Mekoje, o 622 m. išvyko gyventi į Mediną, kur ir mirė. Meilė, kurią matome M. F. Güleno eilėraštyje-maldoje, yra begalinė, neapsakoma, tai Dievo meilė, kuri patenka į žmogaus širdį.

M. F. Güleno eilėraštis-malda susideda iš aštuonių posmų, kiekvienas posmas – iš keturių eilučių. Skaičiai 4 keturi ir 8 šiame kūrinyje yra simboliai. Skaičius 4 simbolizuoja pasaulio kryptis, mėnulio fazes, metų laikus, vėjo kryptis, elementus (ugnis, vanduo, žemė, oras). Krikščionybėje aštuonetas simbolizuoja atgimimą, prisikėlimą. Islame teigiama, kad Pranašas stebuklingu būdu buvo perkeltas iš Mekos į Jeruzalę ir iš ten pakylėtas iki Dievo Sosto. Todėl šis vertikalus pakilimas „pasaulio ašimi“, kertant septynias antikos kosmologijos planetų sferas ir aštuntąją Zodiako juostą, yra kelias į dangiškąjį Sodą, galiausiai atvedantis prie Dievo Sosto ir paties Dievo. Tai yra vidinė kelionė²⁵.

Tekste autorius garbina rožę, maldauja, kad ji bent trumpam pasirodytų, kalba apie trumpą gyvenimą žemėje ir gyvenimą po mirties (Rojų), laukia tos susitikimo dienos:

„O, kad visada tavo meile kvėpuoti ir gyventi
Į tavo dangiškąsias aukštumas pakilt

²⁴ M. Fethullah Gülen, „Kırık Mızrap“, İstanbul: Nil, 2006, 337.

²⁵ Algis Uzdavinys, „Sufizmas islamo civilizacijoje“, Kaunas: Atvirosios visuomenės studijų asociacija, 2007, 105-106.

Ir į tavo širdį kelią susirasti
O, kad visada tavo meile kvėpuoti ir gyventi“

„Kada gi paskirta man laukiamo susitikimo akimirka?
O, jei aš žinočiau [...]“²⁶

Tekste Pranašas Mahometas nėra minimas tiesiogiai.

„O, rože, pakeitusi dykumos platybes dangiškuoju pavidalu!
Supilki svaiginančių spalvų lietu šioje ištroškusioje dykumoje!
Ir į verkiančias mano akis nusišypsok, liūdesį nuvyk!
O, rože, pakeitusi dykumos platybes dangiškuoju pavidalu!“²⁷

Eilėraščių „**Rasullulah**“^{28, 29} sudaro aštuoni posmai (kaip ir „Medinos Rožėje“), kiekvienas – po dvi eilutes. Kiekviena eilutė baigiasi tam tikrais žodžiais, kurie skirti Pranašui apibūdinti: „Pasaulių Gerume“, „Pasaulių Išmintie“, „Pasaulių Sąžine“, „Pasaulių Ištikimybe“, „Pasaulių Džiaugsme“, „Pasaulių Šventume“, „Pasaulių Meile“, „Pasaulių Pasididžiavime“.

Kaip ir eilėraštyje „**Medinos Rožė**“, čia taip pat sutinkamas rožės motyvas. Autorius negaili nuostabių žodžių Pranašui. Pranašas vadinamas „Širdies Rože“. Eilėraštyje lyrinis subjektas su tikėjimu širdyje ir malda lūpose svajoja atrasti kelią į Rojaus Sodą, kuris yra už debesų.

„Tu – Širdies Rože! Tu – saulės neblėstanti šviesa, Pasaulių Pasididžiavime!
Tik apie Tave dieną ir naktį svajoja poetas – Pasaulių Pasididžiavime!“

²⁶ Gülen 2006, 337.

²⁷ Ten pat.

²⁸ Šahados [arab. liudijimas] vertimas: „Aš liudiju, kad nėra jokio kito dievo, išskyrus Alachą, ir liudiju, kad Mahometas – Alacho Pranašas“ (iš arabų k.: „La ilaha ill Allah Muhammadur-Rasul Allah“). Islamas priimamas deklaruojant tikėjimą, pasakant šahadą. Priimantysis islamą turi žodžiu paliudyti savo širdies būseną – tikėjimą. Darbo aut. pastaba.

²⁹ Gülen, 2006, 90.

M. F. Güleno eilėraščiuose dažnai sutinkame šviesos motyvą. Metafizinis ir kultinis šviesos simbolizmas nuo seno turėjo didelę reikšmę Viduržemio ir Artimųjų Rytų pasaulyje. Pats Koranas neretai vadinamas „šviesa“. Koraniškoji Šviesos sura³⁰ teigia:

„Dievas yra Dangaus ir Žemės Šviesa. Jo Šviesa mena nišą, kurioje stovi žibintas; žibintą gobia stiklas, o stiklas – tarytum perlinė žvaigždė. Uždegamas jis nuo palaimingo alyvmedžio, kuris ne iš rytų ir ne iš vakarų. Jo aliejus užsiliepsnoja ugnies nepaliestas. Šviesa virš Šviesos! Dievas veda į Šviesą tuos, kurie Jam patinka, ir Dievas teikia tekstus, turinčius perkeltinę prasmę. Ir Dievas viską žino“³¹.

Islame galima kalbėti ne tik apie išminties arba dieviškosios vienybės šviesą, bet ir suvokimo, teisumo, nuoširdžios ištikimybės šviesą. Šviesa yra tiek fizinio, tiek ir dvasinio regėjimo pagrindas. Kiekvienas Dievo vardo paminėjimas arba dievybės link nukreiptas žodis spinduliuoja šviesą³².

Eilėraštyje „**Pranašo Sodas**“³³, kuriame perteikdamas mintį autorius naudoja stiprias metaforas (pvz.: „sodas atėmė protą“; „sodas privertė ašarų išpilti krioklį“), lyrinis subjektas kalba apie Rojų, Dievą.

„Tegul iš manęs nėra jokios naudos!
Manęs teisti nereikia, žmonės, griežtai!
Man patinka didžiojo Pranašo Sodas!
Tai Jam pasakykite, dėl Dievo!

Šis sodas atėmė man protą,
Privertęs ašarų išpilti krioklį!“

Verta pastebėti, kad sodo motyvas M. F. Güleno eilėraščiuose pasitaiko gana dažnai. Tai gali simbolizuoti saugią vietą, kurioje žmogus po mirties ras prieglobstį, nes gyvenantiems žemišką gyvenimą sodas taip pat asocijuojasi su stabilumu, poilsiu ir ramybe. O kiekvieną eilėraščio posmą, lyg priedainis užbaigia besikartojanti frazė „Šis sodas atėmė man protą, privertęs ašarų išpilti krioklį!“.

³⁰ Sura [arab. laipsnis, eilė] – Korano skyrius.

³¹ Коран, перевод проф. Ф. Караоглы, издания турецкого религиозного фонда, 2007, Sura: 24.35.

³² Uždavinys, 2007, 407.

³³ Gülen, 2006, 476.

Lyrinis subjektas jau nieko nepastebi, neskiria dienos nuo nakties, jo siela visada pilna liūdesio ir noro susitikti su Juo:

„Nuostabus Sode! Aš pasiilgstu tavęs!“

Jo akys visada drėgnos. Jo mintys keliauja po Pranašo Sodą, o jis pats dar vis žemėje, dėl to labai kenčia.

„Ir nežinau, kaip man toliau gyventi!

Aš svajoju vėl patekti į tą Sodą.

Aš visada verkiu po išsiskyrimo su Juo!

Aš taip beprotiškai įsimylėjęs! Taip kenčiu!

Šis Sodas atėmė man protą,

Privertęs ašarų išpilti krioklį!“

Tikrojo žodžio sultonas – palaimintasis Pranašas Mahometas – visada įžiūrėdavo ir nurodydavo poezijos su turtingu turiniu ir prasme galią, kaip vertingą išmintingumo šaltinį. Pranašo mečetėje, panašioje į Rojaus Sodą, kur nėra vietos tuščiažodžiavimui ir tuščioms kalboms, jis pastatė gerbiamam Hasanui ibn Sabitui³⁴ katedrą, kad tas galėtų joje deklamuoti nuostabius poezijos pavyzdžius. Jis sakė: „O, Viešpatie, palaikyk jį Šventa dvasia“. Tai artima analogijai, kada deimantinio poezijos kardo vertybė yra didesnė už grubų stabmeldišką mentalitetą.

Anot M. F. Güleno, poezija kartais virsta kalba, iškalbingesne net už pačią iškalbingiausią pamokslą, o kartais ji tampa grėsmingu ginklu, aštresniu už patį aštriausią kardą. Ir kada suskambės poezija, atradusi savo natą ir tapusi poeto sielos aidu, netvarkingos žodinės šiukšlės, pasineriančios į drovią tylą, pradeda išsiskaidyti, ieškant prieglaudos jaukiuose kampeliuose. Ir kiekvieną kartą, kai aštrusias poezijos kardas apsinuogina, apsišaukėliai, kurie išdrįso pastatyti sostus ant tuščių žodžių, krenta žemyn ir išnyksta užmaršties ir gėdos tamsoje³⁵.

³⁴ Hasan ibn Sabit – vienas iš Pranašo Mahometo poetų, nugyveno ilgą gyvenimą ir mirė, kai jam buvo apie 120 metų.

³⁵ „Новые ГРАНИ“, М.Ф. Гюлен, „Скромный взгляд на поэзию / передовая статья, Апрель - Июнь 2014, № : 39.

2.1.2. Dievas (Alachas)

Eilėraštyje „**Pakanka Alacho**“³⁶ kalbama apie nugyventą gyvenimą, prisiminimus, senatvę. Atėjo laikas apibendrinti savo gyvenimą, kuris buvo nelengvas. Kai tik priartėjo senatvė, kiekviena diena tapo vis aiškesnė ir šviesesnė. Krištolinis žmonių svajonių pasaulis nepataisomai trūko per pusę, ankstesnes klaidas palikdamas praeityje ir atverdamas kelią į kitą pasaulį. Praėjo jaunatviška aistra ir atsivėrė durys į Dangų. Neliko skirtumo tarp šilto vėjo ir uragano, viskas susimaišė – saulėlydžiai ir saulėtekiai, dykumos karštis ir ežero žydrumas. Likimas, kaip malūno girmos, sumalė visus įvykius. Akimirksniu pamiršti visi ankstesni žodžiai. Ir tik viena frazė, lyg su gyvenimu suvedanti sąskaitas, valdo sielą. Vienintelio Dievo žodžiai skverbiasi į protą: „Pakanka Alacho! Ko gi tau daugiau?“. Visos dienos ir naktys susijungė, parodydamos kelią į Dangų.

„Atėjo laikas apmąstyti
Savo vingiuoto gyvenimo kelią.
Tik pasirodė senatvė kelyje
Kaip kiekviena diena tapo aiškesnė ir šviesesnė!
(...)
Praėjo jaunatviškos aistros gūsiai,
Ir tarsi prasivėrė durys į dangų.
Kas nebuvo mano galioje –
Realybė atsiranda dabar!
(...)
Ir tik viena frazė valdo sielą,
Tarsi su gyvenimu suvedanti sąskaitas.
Aukščiausiojo žodžiai skverbiasi į protą:
Pakanka Alacho! Ko gi tau daugiau?“

Eilėraštyje „**Leisk man ištirpti Tavo artume**“³⁷ užkoduotas kreipimasis į Dievą. Daugybę metų buvo ieškota durų pas Jį. Priartėti prie Jo buvo svajonė.

„Aš be Tavęs nebūčiau išgyvenęs nei dienos! Priimk mane, neleisk numirti veltui!

³⁶ Gülen, 2006, 68.

³⁷ Gülen, 2006, 293.

O, Viešpatie! Aš prie Tavo durų! Leisk man ištirpti Tavo artume!“

Lyriniam subjektui baimė tapo nebaisi. Siela, kuri nustojo bijoti, mirtį pasitinka su šypsena veide. Tik Teismo Diena vis jo neramina. Jis sako, kad jam šiame gyvenime nėra dėl ko gailėtis, kad svajoja tik nuskrusti į Mėlyną Dangų.

„Kuriame nėra tikėjimo – bijo mirti! O man – mirtis taps džiaugsmu!“

(...)

O, Viešpatie! Aš prie Tavo durų! Leisk man ištirpti Tavo artume!“

Kalbėtoju gyvenime nereikia kitų dovanų. Jis nori išgirsti kitų pasaulių dainą:

„Tešviečia saulė amžinai, Tavo spinduliai mums sielą nušviečia!

Ir aidą atkartoja kupolai, ir minaretai nuskamba jiems į taktą!

Tegul, traukiant mus iš blogio bedugnės, visur skamba ezanas!

O, Viešpatie! Aš prie Tavo durų! Leisk man ištirpti Tavo artume!“

Eilėraštyje pastebime tipiška musulmonų kultūrai tinkančius įvaizdžius: „aidą atkartoja kupolai“, „minaretai“, „skamba ezanas“. Kiekvieno posmo paskutinė eilutė kartojasi, tuo tarsi norint pabrėžti šių žodžių svarbą: „O, Viešpatie! Aš prie Tavo durų! Leisk man ištirpti Tavo artume!“.

Toliau jis sako, kad jo siela priklauso Dievui, jis eina pas Dievą džiaugdamašis tuo. Jis susirūpina tik dėl vieno – kad nemokės visa širdimi suprasti Dievo šaunumo. Ir maldauja, kad Dievas parodytų gailestingumą.

„Nuolankiai maldauju – parodyk gailestingumą! Tu medžiotojas, o aš – nebylus paukštis!“

Pagrindinė eilėraščio „**Jis – mūsų tikslas!**“³⁸ tema yra ryšys su Dievu. Lyrinis subjektas kreipiasi į skaitytoją. Anot jo, mūsų visų tikslas šioje žemėje ne kas kita, o Jis – Dievas. Gyvendami žemiškame pasaulyje turime tikėtis patekti į dangiškąjį.

³⁸ Gülen, 2006, 63.

„Jeigu Tiesos tu ieškai – tai susirask ją savo sieloje.
Neieškok kitų turtų! TIK JIS – MŪSŲ TIKSLAS!

Jeigu tavo siela yra skurdi, niekada jau tau
Nesusirasti kelio pas Jį! TIK JIS – MŪSŲ TIKSLAS!

Ir niekur sau ramybės nesusirasi tu niekada,
Jeigu bent akimirkai pamirši – TIK JIS – MŪSŲ TIKSLAS!

Su kuo sulyginti tokį džiaugsmą – ašarose atsigulti Jam po kojomis?
Tu juokauji ir krykštauji! TIK JIS – MŪSŲ TIKSLAS!

Žemiškasis pasaulis yra žiaurus ir niūrus be dieviškosios meilės!
Nei akimirkai neabejok – TIK JIS – MŪSŲ TIKSLAS!

Tikėjimu mūsų kelias pažymėtas! Gailestingas ir Didis
MŪSŲ SUTVERĖJAS IR MŪSŲ KŪRĖJAS! TIK JIS – MŪSŲ TIKSLAS!

Eilėraštis labai stiprus savo prasme. Vėl matome svajones, troškimus, norą būti kartu su Dievu. Lyrinis subjektas atkreipia dėmesį, kad šis žemiškasis pasaulis be Dievo yra sudėtingas, „žiaurus ir niūrus“. Ir nereikia žmogui jokių turtų, nes visa tai laikina ir reikalinga tik šiame pasaulyje, svarbiausias žmonių tikslas – tik Jis. Lyrinis subjektas nori susiliesti su Dievu. Juntamas ilgesys.

Kūrinyje yra pasikartojimų: „TIK JIS – MŪSŲ TIKSLAS!“. Ši frazė yra svarbi, išsiskiria savo šriftu. Paskutinė eilėraščio eilutė yra svarbiausia, joje sukaupta visa šio kūrinio mintis. Lyg apibendrinama ir dar kartą pabrėžiama, kad „Gailestingas ir Didis MŪSŲ SUTVERĖJAS IR MŪSŲ KŪRĖJAS! TIK JIS – MŪSŲ TIKSLAS!“. Kaip ir kiekviename M. F. Güleno eilėraštyje, šiame yra daug meninės raiškos priemonių, kurios suteikia kūriniui gražesnę skambesį.

Eilėraštyje „**Alacho vardas mano lūpose**“³⁹ lyrinis subjektas pasakoja, kaip ilgai jis ieškojo Tiesos. Per tą laiką jis pavargo, susirgo. Kai tik savyje atrado ilgai ieškotą Tiesą, iškart baigė bijoti Tamsos. Jis tapo kietas, kaip plieno lankas, kiekviena diena jam – pavasaris, siela atgavo ramybę,

³⁹ Gülen, 2006, 288.

Alacho vardas – jo lūpose. O tas, kas pasirinko sau kitą kelią, bijo, anot jo, net savo šešėlio. O jis laimina kiekvieną dieną, kad ši padovanojo jam Alachą žemėje. Nuo to laiko jam nebaisi mirtis. Anot jo, tegul mirties bijo tas, kurio siela nuodėminga. Kalbėtojo gyvenimas prabėgo meilėje Alachui ir su Alacho vardu lūpose jis sudės rankas ant krūtinės. Jis atsisakė žemiškų gėrybių, bet įgijo norimą susijungimą⁴⁰ su Alachu. Tai, kad šį didžiausią stebuklą jis patyrė žemėje, jam svarbiau už visus apdovanojimus. Jis turi tikslą ir siekia jo.

„Aš išmokau kristi, kilti!
Tegul net ašarų jūrą man teko pralieti.
Man nėra reikalo dejuoti! Aš matau tikslą.
Ir mano siela švari, kaip ašara!“

Eilėraščio „**Apie Tave vieną, visų gėrybių Šaltinį**“⁴¹ lyrinis subjektas pripažįsta Dievo didybę, gėrį, kad jis yra visa ko pradžia ir pabaiga. Pripažįsta, kad pats yra vienišas, silpnas. Dievas davė jam viską, ko jam reikėjo, visada buvo šalia jo. Dievo šviesa pasiekia kiekvieną žemės kampelį. Tik aklas nemato šios šviesos, nes savo akis pridengė materija. Dievas žmogų apsaugo nuo blogio, atsako į kiekvieną jo klausimą, svarbiausia yra Juo tikėti. Kas iki paskutinės savo dienos netiki Juo – beprotis. Tik švari siela pasieks Rojaus Sodą.

„Tu turi viską, kas man reikalinga! Ir aš atėjau pas Tave,
Ir net jeigu nebūčiau Tavęs pažinęs, nebūčiau galėjęs neateiti pas Tave.
Tu viso ko pradžia ir pabaiga, mano Dieve! Stoviu priešais Tave (...).

Aš vienišas, silpnas. Tu man davei viską, ko man reikėjo,
Tik Tu esi visų gėrybių Šaltinis. Visos kliūtys kartu su Tavimi įveikiamos. (...)

Eilėraštyje „**Maldauju Tavo geros valios**“⁴² galima vadinti malda, jame kreipiamasi į Dievą, didį ir vienintelį:

„O, mano Didis Viešpatie!

⁴⁰ Vuslat – sufizme „susijungimas su Visagaliu“. Darbo autorės pastaba.

⁴¹ Gülen, 2006, 236.

⁴² Ten pat, 147.

Mano vienintelis Viešpatie
Tu, kuris man davė kraują ir kūną,
Nepalik manęs, Viešpatie! (...)

Lyrinis subjektas prašo, kad Dievas nepaliktų žmonių, jis jiems reikalingas. Dievo vertės negali įvertinti nei filosofas, nei arifas⁴³. Dievą apibūdina epitetai: didis, vienintelis. Dievas viso ko kūrėjas, kuris žmogui „davė kraują ir kūną“.

Eilėraštyje „**Idealai**“⁴⁴ M. F. Gülenas kalba apie žmogaus idealus. Jis turi omenyje Dievą, Pranašą. Tie, kurie tiki Pranašu Mahometu bei Koranu, tiki Dievą. Tie, kurie netiki Koranu, netiki Pranašu Mahometu, o tie, kurie netiki Pranašu Mahometu, netiki Dievą. Šie dalykai nusako, ką iš tiesų reiškia būti musulmonu.

„Jo veide šypsena, akys atspindi amžinybę!
Kalba – tiesiog tobulybė.
Jo širdis visiems atvira.
Jis geria iš puodelio palaimą.
Jo veide šypsena, akys atspindi amžinybę!

Ant savo pečių jis perkėlė sunkesnę už kalnus kitų našta!
Tavo kelias kupinas išbandymų.
Šis kelias – vieniems kančia,
Švarioms sieloms – spinduliavimas.

Ant savo pečių jis perkėlė sunkesnę už kalnus kitų našta!“

Šiame ir kituose eilėraščiuose M. F. Gülenas nori parodyti Dievo-Alacho didybę, jo reikšmę. Šiuo klausimu, manau, sutinka ir krikščionys, ir musulmonai (Biblija, Koranas), esą Dievas yra vienas, Aukščiausiasis ir Gražiausiasis, atvedęs mus į šį gyvenimą ir leidęs mums pajusti begalinį jo malonumą. Meilė, gėris, grožis – vertybės, kurios ateina iš Dievo. Būtent religija padaro mūsų sąžinę gerą ir švarią, nes ji – ryšys tarp žmonijos ir Dievo. M. F. Gülenas sako: „Jei Tu nebūtum sukūręs ryšių tarp gamtos bei mūsų vidinių išgyvenimų ir nebūtum apdovanojęs mūsų įgimta

⁴³ Arifas – sufijus, kuris Dievo pažinime pasiekė aukštumas. Darbo aut. pastaba.

⁴⁴ Gülen, 2006, 36.

nuovoka, kuri leidžia įgyti tikrą pažinimą ir tikrą *gnosis*, niekada nebūtume galėję tikėtis pažinti Tavo Dieviškosios Esybės ar ką nors tikro apie Tave. Kad ir ką turėtume – tai tik Tavo dovana ir malonė⁴⁵.

Reikėtų pripažinti, kad Koranas, tai neprilygstama knyga, draudžianti priespaudą, daugiadienvystę, neteisybę, neišmanymą, papirkinėjimą, melavimą ir melagingą liudijimą.

Autorius tiki, kad gėris, grožis, teisingumas, sąžiningumas ir dorumas yra pasaulio esmė. Kad ir kas nutiktų, pasaulis vieną dieną ją atras, nes niekas negali užkirsti tam kelio.

Eilėraštyje „Idealai“ sakoma, kad gyvenimas žydi vaikystėje. Vėliau jis auga per vidinę įtampą ir dvasinę kovą pakeliui į tiesą. Vyresniame amžiuje jis apima gyvybinę energiją bei troškimą vėl susijungti su mylimaisiais, kurie jau pasitraukė iš gyvenimo.

„Gyvenimą puošia idealai!

Vaikystėje – svajonių pasakos.

Jaunatvėje – žydėjimas.

Brandos amžiuje – išmintingos įžvalgos.

Gyvenimą puošia idealai!“

Visa kūrinija, jos pusiausvyra ir tvarka, valdymas ir tvarkymas, per kuriuos palaikoma sudėtinga darna, yra tokie didingi, kad įkvepia visus žmones, kurių širdys ir protai atviri juos supančiam grožiui ir maloniems dalykams. Atomų dalijimasis, jungimasis ir judėjimas, augalų bei medžių augimas, upių tekėjimas į jūrą, vandenyno platybės ir neišmatuojama jėga, sūraus vandens garavimas ir jo grįžimas gyvybę teikiančiu lietumi – visa skuba nuo vienos pakopos prie kitos, aukštyn ir geryn. Tai, ką Tiesa paskleidžia iš dangaus, yra dangaus šypsena:

„Jo šydai žėri nuostabia

Spalvų ir atspalvių įvairove,

Žolėje, jūroje, kalnuose,

Pavasario rytą!

Gimus tokiame pasaulyje, troškimas

Būti poetu toks suprantamas“.

⁴⁵ Alptekin, 2013.

Pasak M. F. Güleno, eilėraštis, kuris gimsta mintyse apie amžinybę ir skrenda į tyros minties padanges širdies sparnais bei dvasios stiprybe, nekreipia per daug dėmesio į minties tikslumą. Materialus, konkretus pasaulis jam tik priemonė. Jis tesiekia surasti ir pagauti tai, kas abstraktu. Negalima nesutikti, kad kaip ir kiekviena meno šaka, poezija, kuri neturi ryšio su amžinybe, yra bevertė ir blanki. Žmogaus dvasia, besišlavinti amžinu grožiu, žmogaus širdis, persekiojama amžinybės, ir žmogaus sąžinė, besiiilginti Viešpaties bei amžinybės, maldauja menininkų pasinerti anapus. Menininkas, kuris atsispiria šiam maldavimui, praleidžia visą gyvenimą mėgdžiodamas daiktų išorę, bet niekada nepajėgia išvelgti to, kas yra už šios nėrinių uždangos.

Poezija, anot jo, yra daug daugiau nei eiliuota kalba, nes daug nerimuotų posakių savo prasme bei išraiška žavi sielą ir širdyje sužadina nuostabą. Kiekvienas posakis pats savaime yra poezijos monumentas.

Islamas kalba apie keturis žmogaus sielos gyvenimo etapus: gyvenimas prieš gimimą, gyvenimas žemėje, gyvenimas po mirties, paskutinis gyvenimas arba Rojuje, arba Pragare. Žmogus neturėtų bijoti mirties, kuri yra tik perėjimas iš vienos stadijos į kitą.

Turkų rašytojas, poetas ir teologas M. F. Gülenas rašo: „Kai vaisiaus kauliukas patenka į dirvą, atrodo, kad jis miršta. Bet iš tikrųjų jis pereina per tam tikrus vystymosi etapus, galiausiai virsta medžiu. Ir kauliuko „mirtis“ tampa gražaus medžio gyvenimo pradžia. Taip ir žmogus, po mirties įgyja Amžiną gyvenimą“⁴⁶.

Žmogaus gyvenimas baigiasi Dievo paskirtu metu. Ateis Teismo Diena, kai kiekvienas stos prieš Jį. Po kurios bus sukurtas naujas, geresnis ir gražesnis Pasaulis, kurį valdys proto ir moralės įstatymai. Pranašas Mahometas – aiškios kalbos sultonas ir pats galingiausias visų žodžio meistrų globėjas, o Šventas Koranas – vienas iš ryškiausių iš turtingiausių šaltinių, įkvėpusių poetus.

M. F. Gülenas, kaip poetas, atsižvelgdamas į savo sąmonę, supratimą, akiratį, charakterį, savo sielos jausmus, emocijas, kalbos temperamentą, interpretuoja, aiškina šias tiesas. M. F. Gülenas labai kukli asmenybė, bet, reikia pripažinti, Dievas jį apdovanojo įtaigiu žodžiu. Jis – Dievo dovana visam pasauliui.

Mano nuomone, visus šiuos M. F. Güleno eilėraščiai pagal tipologinius požymius būtų galima priskirti filosofinei lyrikai. Anot Viktorijos Daujotytės, jai būdingos amžinosios žmogaus problemos – gyvybės, mirties, žmogaus vietos gamtoje, visatoje. Filosofinėje lyrikoje amžinosios problemos yra keliamos ne abstrakčiai, o tam tikros epochos, tam tikrų socialinių santykių suformuluoto žmogaus – kūrėjo. V. Daujotytė taip pat priduria, kad filosofinėje lyrikoje į pirmą vietą iškyla abstrakcijos, kurios dažnai neturi jokio daiktiško ekvivalento. Todėl šios lyrikos

⁴⁶ Hikmet, 2013.

išraiškoje dominuoja abstrakčių žodžių ir sąvokų klodas, kuriame susiformuoja simboliai bei įvaizdžiai-ženklai⁴⁷.

⁴⁷ Viktorija Daujotytė, „Lyrikos teorijos pradmenys“, Vilnius: Mokslas, 1984, 50-51.

2.2. Gamta

Grožėdamasis gamta, žmogus neišvengiamai pajunta intymų artumą dievybei. Gamtos stebėjimas tarsi priartina stebėtoją prie Dievo, nes „jis visa ko pradžia“. Gamta nėra vien tik ideali, joje yra taip pat nedarnos, žiaurumo, bjaurasties, bet, reikia pripažinti, kad tik pažinus nedarną, žiaurumą ir bjaurastį galima pažinti gėrį, grožį, harmoniją.

Tikriausiai ne vienas yra susimąstęs apie mus supančios gamtos grožį, pavyzdžiui, lyjant lietui, šviečiant saulei, sningant ar žaibuojant. Ne vienas yra stebėjęs šerkšną ant lango, šalčiu išvedžiotus nuostabaus grožio kūrinius, klausęsis upelio čiurlenimo ar krioklio šniokštimo, stebėjęs paukščius, drugelius, boružes ar skruzdes. Tikriausiai ir ne vienas yra sau uždavęs klausimą: kas yra viso to kūrėjas?

M. F. Gülenas, kaip poetas, dvasininkas, stipriai tikintis žmogus, gamtoje mato Dievą. Remiantis jo idėjomis, Dievas yra visur ir viskas vyksta Jo dėka, matome kaip jis puikiai stebi gamtą ir savo jausmus bei emocijas perteikia eilėraščių pavidalu.

Savo eilėraštyje „**Lietaus muzika**“⁴⁸ M. F. Gülenas gana tiksliai parenka žodžius tam, kad skaitytojas pamatytų, išgirstų lietaus muziką. Eilėraštis yra daugiasluoksnis, turi simbolinę reikšmę, jame muzikos harmonija puikiai dera su vaizdo elementais. Eilėraštis atspindi poeto vidinį pasaulį, jo labai turtingą sąmonę. Lietaus lašai vartojami perkeltine prasme, tai žmogaus dvasia, kuri lyg lašeliai pasieks didesnį vandens telkinį – ežerą ar jūrą, tam tikrą gyvenimo kelią. Į lietu žvelgiama iš vidaus ir iš išorės. Kai lyja, gaivus lietaus kvapas pasklinda po visą žemę ir sukuria žemėje gyvybę. Ji atgyja dėka lietaus – žydi gėlės. Lietaus garsas suteikia žmonėms ramybės, sukuria harmoniją, pasitenkinimą, jis krenta iš viršaus (iš dangaus, nes tai Dievo kūrinys) žemyn. Lietaus kuriamą muziką poetas lygina su liutnios stygų skleidžiamu garsu:

„Lietaus lašai, kaip šypsenos iš anapus pasaulių,
Blaškosi aplink, ieškodami jūrų, kurias paliko.
Jie krinta liutnios stygų skleidžiamu garsu,
Ir girdint lietu žemę pradeda kvėpuoti“.

Eilėraštyje sutinkame daug palyginimų, metaforų, epitetų, pvz.: lietaus lašai kaip šypsenos iš anapus pasaulių; lietaus lašai leidžiasi žemyn drugelių grakštumu, lyg kuriant prasmę

⁴⁸ Gülen, 2006, 366.

ritmingiausiam posme; (lietaus lašai) aidi ausyje kaip meili melodija; kiekvienas lietaus lašas kaip angelas; migla kaip kalnai.

„Kiekvienas lašas pasako sudie savo dangiškajai būčiai,
Ir grįžta į savo pradžią, į siaučiantį vandenyną.
Viskas žemėj sustingę klausosi lietaus,
Kiekvienas lašas leidžiasi žemyn, lyg angelas“.

Anot Güleno, kaip ir kiekviena meno šaka, poezija, kuri neturi ryšio su amžinybe, yra bevertė ir blanki. Būtent menas aiškiai parodo ir apibrėžia galią bei giliausius žmogaus psichikos ir sielos pajėgumus.

Eilėraštyje „**Daina pavasariui**“⁴⁹ poetas aprašo gražų metų laiką. Tai gėlių, vabzdžių, lakštingalų rojus žemėje. Girdima vėjo melodija, kuri simbolizuoja Dievo kalbą, kuris bendrauja su gamta per jos elementus – gyvūnus, augalus, gamtos reiškinius. Šiame eilėraštyje svarbiausi simboliai yra ramybė, tikėjimas ir grožis. Grožis, kuris yra žemėje, tai Dievo dovana. Naudodamasis kiekvienam artimais ir suprantamais gamtos elementais, poetas šiame eilėraštyje parodo Dievo grožį, Rojų.

„(...) Pavasaris, tai lengvas šydas ant Rojaus veido.
Tas, kuris gali pakelti šydą, gali surasti Amžinąjį“.

M. F. Gülenas, ieškodamas įkvėpimo ir krypties, kaip ir kiti islamo filosofai, savo darbuose dažnai mini pranašo Mahometo pavyzdį. Nepaisant to, tam tikrose srityse M. F. Gülenas pasižymi kaip originalus ir inovatyvus filosofas.

Jo švietimo programa grindžiama trimis principais: etikos ugdymu, mokslo disciplinų dėstymu ir saviugda. M. F. Güleno modelis apjungia tikėjimą Dievu, mokslą ir turkų tautą, o tai, anot profesorės, rašytojos B. Koyuncu-Lorasdaği, yra mėginimas susintetinti tradiciją ir modernumą, religiją ir mokslą.

Ne vienam iš mūsų kilo klausimas: „ką veikiame žemėje?“, „ko mes čia atėjome?“, „kokios mūsų čia pareigos?“, „ar ilgam čia esame?“. Filosofuodamas M. F. Gülenas į šiuo klausimus atsako

⁴⁹ Gülen, 2006, 107.

eilėraštyje „**Pasaulis**“⁵⁰. Jame kalbama apie tai, kad nei vienas iš mūsų šiame pasaulyje nepasiliks. Visi mes į žemišką pasaulį atėjome tam, kad vėliau jį paliktume. Žinoma, tik aklas to nepastebi. Atėjome į šį pasaulį, kad gerą atskirtume nuo blogo. Kitaip sakant, atėjome kaip turgaus prekeiviai apsipirkti. Kas ko nusipirks, priklauso nuo jo paties. Apsipirkę sugrįšime tiltu į kitą pasaulį.

„(...) Neatvykome čia tuščiai.
Šiame tamsiame pasaulyje
Turime kovoti vardan meilės (...)“.

Šiame ir kituose M. F. Güleno eilėraštyje puikiai matome jo idėjas. Jis nori, kad visi suprastų, jog mūsų visų pareiga stengtis būti geresniais, šviesesniais, kovojančiais su blogiu ir galvoti ne tik apie gyvenimą čia, bet ir nuostabų gyvenimą Rojaus Soduose. Tik nuo mūsų priklauso ar žemiškame pasaulyje vyraus tamsa ir kova, neapykanta ir žiaurumas, ar skleisime šviesą, meilę, pagarbą, užuojautą, supratimą. Jis ragina mus visus kurti naują, šviesų pasaulį.

Eilėraštyje „**Tegul net lakštingala nesuokia**“⁵¹ lyrinis subjektas sako, kad jam jau nėra skirtumo ar jis mato rožes, tulpes ar jazminus bei gvazdikus, nes girdėjo apie nuostabią vietą, kurioje nėra mirties. Jis turi omeny kitą pasaulį, kuriame gyvenimas tęsiasi amžinai. Jo akyse jau neliko nei šviesos, nei noro, neliko traukos žemiškiems dalykams. Tegul net nesiskleidžia kalnų gėlės ir vabzdžiai ant jų nešokinėja, tegul net nesuokia lakštingalos ir neskraido drugeliai, nes šiuo metu jo siela laukia ir tikisi daug daugiau.

„Mano širdis Tą Dieną prisikels.
Aš jaučiu, kad Ta Diena – visų mano dienų Sultonė“.

Jis kalba apie tą ypatingą dieną, kuomet galės susitikti su Juo, apie paskutinę dieną materialiam pasaulyje ir begalinį gyvenimą aname pasaulyje.

Visos gėlės, kurias sutinkame eilėraštyje, yra simboliai, reiškiantys materialius daiktus. Iš M. F. Güleno biografijos žinome, kad jis nėra turtingas žmogus ir niekada net negalvojo apie tokius dalykus, kaip automobiliai, namai ir kiti turtai. Jeigu jam tenka apie tai kalbėti, jis net nenori tokių žodžių vartoti, vietoj jų vartoja, pavyzdžiui, gėlių pavadinimus.

⁵⁰ Gülen, 2006, 133.

⁵¹ Ten pat, 173.

Šiuos M. F. Güleno eilėraščius, manau, galima būtų pavadinti lyrine gamtos poezija. Anot V. Daujotytės, šiam lyrikos tipui būdinga gamtos dominantė. Gamtos tipo lyrikoje dominuoja romantinis pasaulėvaizdis, paralelinė kompozicija, jungianti gamtos ir žmogaus gyvenimą. Lyginant su filosofine lyrika, čia simbolis yra atviresnis, labiau metaforiškas, formuojasi vaizdingo žodžio sferoje⁵².

⁵² Daujotytė, 1984, 53-54.

2.3. Naujas pasaulis

2.3.1. Sapnai

Eilėraštyje „**Teisingas kelias**“⁵³ aiškiai galime įžvelgti M. F. Güleno svajonę. Kiek yra žinoma iš jo paties pasakojimų, kartą jis susapnavo pranašišką sapną. Sapne matė, kad žemiškasis pasaulis keičiasi į gerąją pusę. Matė ryškią šviesą, kuri nušvietė žemę. Po šio įvykio žmonės tapo nuoširdūs, geri, pilni meilės ir gėrio. Žmonės ištiesė vieni kitiems rankas ir išsiruošė visi kartu tęsti savo kelionę šiuo teisingu keliu.

„Mačiau vieną naktį sapne šviesią ateitį,
Žibintai tyliai apšvietė kiekvieną pusę...
(...)
Žmonės vieni į kitus žiūrėjo su meile;
Iš porfyro čiaupų liejosi Rojaus upės.
(...)
Kūrėsi naujas pasaulis;
(...)
Už tai dėkingi žmonės vaikščiojo susikibę už parankių...
Vėliau visi nuėjo TEISINGU keliu...“

„Teisingas kelias“ – tai, anot autoriaus, kelias link gėrio, paremtas dialogu, tolerancija, pagarba. Tik šiame eilėraštyje sutinkame „porfyro čiaupus“, daugiau „porfyro“ poeto poezijoje nėra. Porfyras – magminė uoliena su stambiais mineralų kristalais⁵⁴. Būna raudona arba žalia, netolygiai grūdėtos struktūros. Egipte yra Porfyro kalnas, kur romėnai kasė porfyra. Juo puošė sarkofagus, statulas, naudojo šventyklose. Šiame kontekste „porfyro čiaupai“ – kažkas brangaus, švaraus, ypatingo, nes iš jų liejosi net „Rojaus upės“. Edenas (Biblijoje, Korane aprašyta vieta) vaizduojamas kaip Rojaus sodas, kuriame teka upės, auga ypatinga gamta, tai amžinojo gyvenimo po mirties vieta.

Šis eilėraštinis tapo „Tarptautinės turkų kalbos olimpiados“, kuri rengiama kiekvienais metais Turkijoje, himnu. 2014 m. buvo išleista lietuviška šio himno versija. Vaizdo klipas⁵⁵ buvo

⁵³ Gülen, 2006, 31.

⁵⁴ „Dabartinis lietuvių kalbos žodynas“, septintas leidimas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012, 576.

⁵⁵ Vaizdo klipą galima pamatyti čia: <http://www.youtube.com/watch?v=dLHXGdqMHfE>

filmuojamas Lietuvoje, o jį sukūrė Vilniuje veikiančios Vilniaus Tarptautinės Meridiano mokyklos (Vilnius International Meridian School – VIMS) mokiniai ir pedagogai.

Tęsiant sapnų temą, įdomu panagrinėti eilėrašį „Saldūs sapnai“⁵⁶. Kai žmogų aplanko miegas, jis tarsi atsiriboja nuo šio pasaulio ir tuo metu gyvena sapnų pasaulyje. Akys užmerktos, ausys nieko negirdi, liežuvis nekalba, rankos ir kojos nejuda. Jeigu šalia kažkas kalbėtų, tai esant tokios būsenos, sunku būtų jį girdėti. Tas kitas taip pat jokių būdu nežino, ką šis šiuo metu regi. Vos tik atsikėlus ryte, net nevalgius, žmogui kyla didelis noras matytą sapną visiems papasakoti. Iš kur atsiranda toks stiprus noras, svarbesnis net už pusryčius?

Anot M. F. Güleno, sapnai paprastai susidaro iš vaizdų, susijusių su praeities ir ateities aplinkybėmis, tuo, ką aiškiai arba simboliškai regime pro langus, atvertus į tiesos pasaulį. Kol protas yra laisvas nuo tam tikrų įspūdžių ir išankstinio nusistatymo, sapnas, lyg šviesulys ar kelrodis iš anapusinių pasaulių, gali išsklaidyti tamsą ir parodyti kryptį. Kadangi sapnuojant reikalingos ne akys, šviesa ar kitos priemonės arba medžiagos, o tai, kas „matoma“, suvokiama per intuiciją ir sielą, sapnai kartais gali žmonėms parodyti gražesnius dalykus, nei jie juos įsivaizduoja pabudę. Nieko keisto, kad vienas sapnas gali suteikti daugiau žinių apie praeitį, dabartį ir ateitį, nei galima rasti daugelyje bibliotekų. M. F. Gülenas teigia, jog beveik visi sapnuoja, o sapnai – sielos regėjimai. Per šiuos regėjimus žmonės gali nukeliauti į išmatavimus, esančius už materialios ar fizinės egzistencijos ribų ir taip prasiskverbti į daugelį likimo paslapčių. Kai kurie sapnai apsiliepsiuose sieloms perteikia kito pasaulio reginius. Tokiuose sapnuose siela atsigaišina ir įeidama į to pasaulio „gėlių sodus“ geria iš tyrųjų vandenų bei patiria išsivadavimą. M. F. Gülenas taip pat pastebi, kad nuo Adomo laikų beveik visi savo sapnuose yra gavę žinių, susijusių su ateitimi, tūkstančiai išradėjų ir dievobaimingų žmonių juose patyrė pirmuosius įkvėpimus ir pasijuto amžiams dėkingi šiam spinduliuojančiam ir palaimintam simbolių ar idealių formų pasauliui.

Šiame eilėraštyje vėl galime pastebėti išsvajotojo pasaulio vaizdus. Pasitelkiant metaforas (pvz., „žmonėms į dangų durys atsivėrė“), epitetus (pvz., „nuostabi vaivorykštė“), palyginimus (pvz., „gyvenimas, lyg vaivorykštė“; „mes (žmonės), lyg dangiški angelai“) puikiai parodomas sunkus laikotarpis Turkijoje reformų laikas, žmonių įkalinimas. Iš jo biografijos žinome, kad ir jam teko praleisti nemažai laiko kalėjime. Bet daugelis juo tikėjo ir jis vėl galėjo tęsti savo misiją laisvėje. Eilėraštyje minimas šaltis, ledas, lediniai pančiai, tamsa, kraugeriai. „Visiems gyviesiems grėsė mirtis“, bet „staiga nepaaiškinamai, be priežasties viskas akimirksniu pasikeitė“.

⁵⁶ Gülen, 2006, 144.

„Ir šviežias vėjelis padvelkė iš dangaus, dovanodamas mums viltį ir meilę!
Ir vėl išganingos vasaros šiluma prisipildė užnuodytas kraujas.
Ir sužeistą širdį išgydė ranka Kūrėjo, dovanodama ryškią šviesą!
Ir prasidėjo nauja epocha, atgaivindama gyvenimą akimirksniu!

Ir žmonėms į dangų durys atsivėrė, prisikėlė mūsų pasakų svajonės!
Prieš akis, lyg nuostabi vaivorykštė pasirodė mūsų ateities gyvenimas!
Ir mes, lyg dangiški angelai, bet kurią akimirką pasiruošę kilti į dangų!
Sudūlėjusios viltys atgimė, mes jaučiame pavasario alsavimą!
Ir tapo realybe pranašiški ir laimingi sapnai!“

2.3.2. Ateities žmonės

M. F. Gülenas per televiziją ir įvairias konferencijas ne kartą yra sakęs, kad tik tie, kurie sklidini meilės, sukurs laimingą ir šviesų ateities pasaulį. Su meile besišypsančios lūpos, meile trykstančios širdys, meilę spinduliuojančios akys ir patys švelniausi žmogiški jausmai – tokie yra meilės didvyriai, kurie visuomet gauna meilės žinią iš saulėtekio ir saulėlydžio, iš pulsuojančios žvaigždžių šviesos. Meilės didvyrių, kurie santykiuose su kitais išsiskiria meile, o pyktis ir įtūžis kyla siekiant drausmės. Juk jie tarnauja tam, kad patobulintų kitus ir teiktų naudą bendruomenei.

Žinome, kad M. F. Gülenas nuo savo jaunystės laikų siekia šviesaus pasaulio, kuriame vyrautų taika ir ramybė. Šias jo idėjas atspindi jo eilėraštis „**Kelkis ir eik**“⁵⁷, kuriame tauta raginama neprarasti vilties, eiti į priekį, nes laukia pergalė. M. F. Gülenas turi nemažai sekėjų visame pasaulyje, kurie būtent to ir siekia, kurie taip pat, kaip ir jis, tiki gražiu pasauliu, be teroro, prievartos, kraujo, karo, neapykantos. Ši eilėraštyje minima pergalė ir reiškia tą išsvajotąjį pasaulį. Kelias link to nėra lengvas, bet galų gale „tamsa dings šviesos jūroje“.

„O, tauta, gimusi šviesoje!
Pakentėk! Ateis pergalės laikas!
Neprarask vilties!
Būk ištikimas savo susitarimams!

⁵⁷ Gülen, 2006, 78.

Taigi į priekį, nedelsiant!
Atsikratyk savo jaudulio!
Sunkus tavo kelias, be abejo!
Laukia pergalės!

Ilgas tavo kelias,
Bet veda jis pas Dievą!
Sek paskui savo Pranašą,
Nekeikiant likimo žiaurus!

Labai arti yra aušros valanda.
Po pavasario ateis vasara.
Atgims visa planeta.
Tamsa dings šviesos jūroje!“

M. F. Gülenas ragina siekti pergalės, bet jokia būdu nepamiršti Dievo ir Pranašo. Už gerus darbus čia, žemėje, bus atlyginta žmogui ten, danguje. Jis tiki, kad laukta „aušros valanda“ jau arti. Jau netgi dabartį galima vadinti ne „rudeniu“ ar „žiema“, bet „pavasariu“, nes daugelis jau suprato ir tiki šviesia ateitimi. Daugiau negu šešiasdešimt savo gyvenimo metų M. F. Gülenas skyrė būtent tam, kad pamatytų tą „vasarą“, tą „planetos atgimimą“.

Savo mintį jis pratęsia eilėraštyje „**Ateitie, sveikiname tave!**“⁵⁸. Galų gale Žemė bunda, atsiranda žmonių, mąstančių kitaip, džiaugiamasi šalies atgimimu (turima mintyje po reformų atsigauanti Turkija). Žmonės mąsto ir elgiasi laisviau, demokratiškiau. Pačios Turkijos ir pasaulio laukia šviesi ateitis.

„Aplinkui pavasaris! Pražydo laukai!
Sielą kerį lakštingalos suokimas.
Pabudo nualinta Žemė.
Ateitie, sveikiname tave!

⁵⁸ Gülen, 2006, 435.

(...) Mes tikime šalies atgimimu,
Ateitie, sveikiname tave!

Juk kiekvienas žmogus žmogui brolis,
Žydėk, mano Žeme, kaip Rojaus Sodus.
Pavasaris neša mums saldų susijungimą su Visagaliu
Ateitie, sveikiname tave!“

Tekste sutinkame universalią tiesą „kiekvienas žmogus žmogui brolis“. Tik ar visada teisingai ir noriai tai suprantame? Jei nuolat šią tiesą prisimintume, galbūt pasaulis pasikeistų? Gal tada ir sužydėtų „Žemė, kaip Rojaus Sodus“, ir suoktų lakštingalos, ir kvėpėtų gėlės. Viskas priklauso nuo žmogaus noro ir įdėtų pastangų. Jau nuo mažens vaikas turėtų būti ugdomas. Tautos ilgaamžiškumas, anot M. F. Güleno, priklauso nuo jaunų kartų ugdymo, nuo jų tautinės dvasios suvokimo ir sąmoningumo bei dvasinio tobulėjimo. Jei tautos nepajėgios užauginti tobulų kartų, jų ateitis iš tiesų yra tamsi. Nekyla abejonų, kad pagrindinė atsakomybė už tokių kartų užauginimą tenka tėvams.

M. F. Gülenas taip pat atkreipia dėmesį, kad anksčiau ar vėliau tie, kurie nepripažįsta religijos, pradės niekinti tokias kilnias vertybes, kaip tyrumas, patriotizmas ir meilė žmonijai. Visos gražiausios pagirtinų dorybių „gėlės“ auginamos religijos „soduose“, kaip ir žymiausi kūrinių medžio „vaisiai“, tokie, kaip Pranašai, šventieji ir daug pasiekę mokslininkai.

M. F. Gülenas taip pat pabrėžia, kad kuo daugiau žmogus gyvenime iškenčia ir kuo geriau suvokia gyvenimą, kurį gyvena, tuo gilesni tampa jo jausmai. Tie, kurie gyvena nesigilindami į gyvenimo bei įvykių prasmę ir nėra patyrę kančios, niekada negalės išvystyti savo jausmų ir gebėjimų. Taip pat negalės jaustis tikrai dalyvaujantys gyvenime.

2.3.3. Švietimas

M. F. Gülenas švietimą vadina pagrindiniu žmogaus gyvenimo tikslu. Jis visą savo gyvenimą skyrė žmonių švietimui, Dievo tiesų aiškinimui, gėrio ir šviesos skleidimui. Puikiu savo gyvenimo pavyzdžiu jis parodo, kaip turėtų gyventi doras pasaulio žmogus.

Eilėraštyje „**Saulė patekės**“⁵⁹ sakoma, kad vieną dieną žmogaus svajonės vis tiek išsipildys ir „saulė patekės“. Šviesa laimės prieš tamsą. Pasaulį valdys apsišvietę, protingi žmonės, nes tautos vystymasis ir pažanga priklauso nuo intelektualinio ir dvasinio mokymo.

„Vieną dieną vis tiek saulė patekės;
Aplink iš naujo užsidegs šviesos;
Kalnų upelius, lygumas apšvies,
Atėjus šviesai tamsa uždus“.

Eilėraštyje „**Auksaplaukis pavasaris**“⁶⁰ lyrinis subjektas kalba apie ypatingą šio pavasario vandenų skambesį, kuris upėmis bėga per slėnius. Jausmai kunkuliuoja, tarsi vandenų puta ir šaukia „ateik, plauksime amžinai“. Aplink šviečia šviesa, jau atėjo laikas džiugesiui. Daug pavasarių prabėgo, kol sulaukėme šio laiko. Vietoje kiekvieno mirusio, atgimsta kitas, aplinkui tvarka ir grožis. Šios dienos nesulyginamos su praeitimi – soduose yra daug saldžių vaisių, kurie tarsi tirpsta burnoje.

„(...) Jausmingai pučia vėjas,
Banguoja jūra,
pakalnėse – auksaplaukis pavasaris,
tarsi susipina tūkstančiai spalvų ir ornamentų.

Ir rytoj bus dar šviesesnis;
Pasaulis iš naujo švies šviesa...
Subrendusi tamsta bus įveikta.
Ši gera žinia ateina iš Jo“.

Šiame eilėraštyje minimas „auksaplaukis pavasaris“ yra brangus, ypatingas. „Šviesa“ reiškia šviesią ateitį, švietimą, mokyklą. Dabartis yra švietimo ir žinių laikas, pasaulyje veikia daugybė mokyklų, universitetų, žmonės yra apsišvietę. To reikėjo labai ilgai laukti, nebuvo lengva, visiems teko įdėti daug pastangų. Daugelio pirmųjų M. F. Güleno sekėjų jau nebėra gyvųjų tarpe, tačiau jų vietoje dirba jų mokiniai. „Sodai, pilni vaisių“ – tai švietimo įstaigos, pilnos puikių, gabių,

⁵⁹ Gülen, 2006, 78.

⁶⁰ Ten pat, 116.

talentingų mokinių. „Tūkstančiai spalvų ir ornamentų“ reiškia tūkstančius skirtingų žmonių, kuriuos vienija viena idėja. Tikimasi, kad ateitis bus dar šviesesnė, tamsa išnyks ir išsipildys pranašiški M. F. Güleno sapnai.

2.4. Išėivija

Eilėrašėių rinkinyje „Sulūžęs plektras“ (Kırık Mızrap) randama nemažai eilėrašėių apie išėiviją. Šie eilėrašėiai – lyg dainos, lyg simfonijos apie nostalgiją. Žmogus čia – išėivijos vaikas, o pati išėivija – kartais kaip šalėkrėtis, kurį sukėlia šalta jūra, kartais kaip Rojus vasarą.

Kaip atrodo išėivija, kokie jausmai kyla, esant joje? Kartais tai, lyg diena ir naktis, kartais – lyg šviesa ir tamsa, lyg tvarka ir netvarka. Taip išėiviją įsivaizduoja M. F. Güleno judėjimo nariai, bet kiekvieną kartą šis paveikslas suteikia jiems tikėjimo šviesia ateitimi.

Išėivijos tema liečiama keliuose šio rinkinio eilėrašėiuose. Eilėrašėtyje „**Nostalgijos horizontas**“⁶¹ sakoma:

„Žmogus – išėivijos vaikas, pati išėivija – šalėkrėtis.

Plaukia tarp bangų, visą gyvenimą dreba.

Kiekvienas kartas, lyg tikėjimo aušra, kiekvienas diapazonas – sunaikinta svajonė,

Rytai – liūdno krantinės, vakarais – ilgesio įlankos“.

Eilėrašėtyje „**Išėivijoje išėivija**“⁶² parodoma, kad gyvendamas išėivijoje žmogus šalia neturi nei draugų, nei giminaiėių, nei vienminėių. Aplinkiniai jo nesupranta, šiame pasaulyje jis jauėiasi vienišas.

„Išėivijoje išėivija, sudegiau, tapau neramus,

Ilgesyje ilgesys, tapau tiek tušėias, tiek pilnas“.

Išėivijos vaikas savo mintį tęšia eilėrašėtyje „**Išėivija – 1**“⁶³:

„Kartą nostalgija pūtė į mano širdį kaip šiaurės rytų vėjas,

Ruduo liaudiškas dainas dainavo; ant žemės lapai.

Tą liūdną dieną mano siela dejavo,

Mano širdis plakė kaip plevėsuojuanti vėliava“.

⁶¹ Gülen, 2006, 357.

⁶² Ten pat, 474.

⁶³ Ten pat, 176.

„Liūdna diena” – diena, kai M. F. Güleni teko išvažiuoti iš Turkijos į Ameriką, palikti artimiausius žmones, brolius, draugus, pažįstamus ir niekada su jais nesusitikti, o bendrauti tik telefonu.

Kai šalia nėra brangių žmonių, su kuriais galėtum bendrauti, leisti laiką, pasitarti bet kokių klausimų, padėti sunkią akimirką arba susilaukti pagalbos, kas tuomet lieka? Atsakymą randame eilėraštyje „**Atidaryk savo duris**“⁶⁴:

„Esu išeivijoje, nėra jos pabaigos,
Tegul šviečia baltos dienos, tegul žiaurumui ateina mirtis.
Tu vienintelis mano graudžios širdies savininkas,
Kaip visiems, taip ir man, prašau, apsireikšk“.

Žinoma, kad kiekvienam tikinčiajam Dievas yra svarbus. Jeigu šalia nebus artimo, tai Dievas visada bus šalia – ar lyjant lietui, ar šviečiant saulei. Jam gyvenimas išeivijoje atrodo bekrastis, nes grįžimas į savo šalį, bent kol kas, dėl tam tikrų priežasčių, neįmanomas. Be abejonės, kaip ir kiekvienas išeivijos vaikas, jis svajoja apie gyvenimą savo žemėje. Bet tam, deja, dar nėra palankių aplinkybių ir ar jos bus, neaišku.

Jis niekada nebuvo laimingas, gyvendamas kitoje šalyje, nes kaip tikras savo šalies pilietis jis visada ilgėjosi ir ilgisi savo žemės, savo namų, savo dangaus („mėlynų dienų“). Tą didelį troškimą grįžti namo ir pasakyti šioms svetimoms vietoms „sudie“ pastebime eilėraštyje „**Liūdna išeivija**“⁶⁵:

„Mano ausyse išeivijos eilėraštis,
Mano strofose šiaurės rytų vėjo vėsa...
Mano mintys šioms vietoms sako „sudie“.

Nuo tos dienos, kai palikau savo lizdą,
Aš palaidojau savo džiaugsmą;
Ilgiuosi dabar šių mėlynų dienų...“.

⁶⁴ Gülen, 2006, 298.

⁶⁵ Ten pat, 377.

Gyvendamas išeivijoje jis galvojo ir tikėjo savo jėgomis, kad sugebės iškęsti visus sunkumus, gyventi be jam artimų žmonių, lengvai prisitaikyti svetimos šalies žemėje toli nuo namų. Bet, deja, taip galvodamas jis tik save apgaudinėjo. Jis labai pasiilgo savo gimtojo krašto, kuriame tiek metų gyveno. Dabar gimtinei jam, lyg dykuma. Šiuos žodžius palydi eilėraštis „Nostalgija“⁶⁶:

„Klausausi savo sielos, pavargusios nuo išeivijos,
Aš maniau, kad įveiksiu nostalgiją (...)

(...) Išeivijoje, tamsu kaip kape,
Žmonės be prasmės, o gyvenimas pilnas mįslių (...)

Jo kančios nurimsta, širdis nusiramina, kai pasimeldžia. Kiekvienas žmogus, gyvenantis išeivijoje, ieško sau tų, į kuriuos galės bet kada kreiptis, tų, į kurių duris galės pasibelsti, tų, kas išties ranką, tų, kuriems gali pasakyti „aš atėjau“. Akivaizdu, jog M. F. Güleno atveju tai yra Dievas, kurio durys visada atviros, kuris visada priims ir bus laimingas, kai atėjus pas jį pasakysi „aš atėjau“. Juk mes visi, tikintys Dievą, į Jį kreipiamės ir Jis visada būna laimingas, kai mūsų akys, mintys ir siela žvelgia į Jį.

Nesvarbu, kur bebūtų jo namai – ten Dievo sukurtas pasaulis. Jis tiki, kad Dievas yra visur, todėl gyvendamas tiek Turkijoje, tiek Amerikoje, tiek kitoje šalyje, jis vis tiek gyvena Dievo pasaulyje. Tokios mintys jį nuramina ir leidžia toliau gyventi toli nuo Turkijos, kurioje gimė, užaugo, mokėsi ir ilgą laiką gyveno bei dirbo. Nakties tyloje galvodamas apie Dievą, skaitydamas Koraną, bent trumpam pamiršta savo ilgesį Tėvynei.

Eilėraštis „Šviesos vieta“⁶⁷ puikiai iliustruoja, kas yra Tėvyne, esančiam išeivijoje:

„Šviesos mieste girdi tai, kas negirdima.
Šiame mieste spalvos, dizainas ir siuvinėjimai niekada nesensta.
Keičiasi metų laikas, bet spalvos išlieka tos pačios.
Čia spalvos net žiemą be liūdesio.
Tokiam klimata esanti siela jaučiasi kaip Rojuje.

⁶⁶ Gülen, 2006, 388.

⁶⁷ Ten pat, 419.

Narcizai ir jazminai skleidžia nuostabius kvapus.

Spygliai virsta rožėmis, šarkos – lakštingalomis (...)“.

Žinoma, kad gyventi toli nuo tokios vietos sunku būtų bet kam. Reikėtų pastebėti, kad kiekvienas savaip jaučia ir įsivaizduoja savo Tėvynę. Tokį vaizdą mato M. F. Gülenas ir tam jis turi pagrindą. Galbūt kas nors kitas tai pavadintų utopija, bet poetui, kuris myli savo šalį ir ją turėjo palikti ne savo noru, tai akivaizdus nostalgijos paveikslas. Manau, kad jį geriau suprastų tie, kurie gyvena arba gyveno išeivijoje, kurie jautėsi arba jaučiasi panašiai.

Kada išeivijoje galima pasijausti, lyg savo krašte? Tada, kai žmonės pradeda tave suprasti, gerbti, kai tampa tavo draugais, kai atsiranda bendraminčių, kai žmonės yra tolerantiški tavo atžvilgiu, priima tave tokį, koks esi. Būtent tokiomis aplinkybėmis žmogus nejaučia skirtumo tarp savo krašto ir išeivijos, jis pasijunta, lyg būdamas namuose.

2.5. Šeima

Pranašas Mahometas jautė didelę užuojautą vaikams. Kai matydavo vaiką, jo veidas prisipildydavo džiaugsmo ir simpatijos. Kai sutikdavo vaikus, pasisveikindavo su jais, klausdavo, kaip jie jaučiasi ir kantriai atsakydavo į begalę jų užduodamų klausimų. Savo anūkus bučiuodavo ir glostė jiems galvas. Kartą beduinas jam pasakė, kad jie savo vaikų nebučiuoja. Į tai Pranašas atsakė, kad „jeigu Dievas atėmė iš jūsų širdžių gailingumą, tai kuo aš galiu padėti?“. Pranašas ragino tėvus, kad bučiuodami savo vaikus jie rodytų šiems simpatiją. Jis sakė, kad už kiekvieną bučinį gausite vieną laipsnį Rojuje, o laikotarpis tarp laipsnių – penki šimtai metų. Mahometas buvo našlaitis, todėl žinojo, kad vaikas, augdamas be motinos ar tėvo, reikalauja simpatijos.

Kartais Pranašui besimeldžiant pasigirdavo verkiančio vaiko balsas. Jis greitai baigdavo melstis ir padėdavo vaikui, nes žinojo, jog vaiko ašaros labai graužia motiną. Žinomi yra Jo žodžiai: „Rojus yra po motinos kojomis“. Mahometas ragino vyrus, kad šie jaustų moterims meilę ir pagarbą. Taip pat prašė jaunimo, kad gerbtų vyresnius, o šiuos skatino atleisti jaunimui už jų klaidas.

Jis taip pat reikšdavo užuojautą visiems gyvūnams. Kartą Pranašas pasakojo apie nuodėmingą moterį, kuri padėjo ištroškusiam šuniui. Moteris pastebėjo, kaip jis sunkiai kvėpuoja, gulėdamas šalia šulinio. Jai labai suskaudo širdį, nes ji neturėjo jokio puodo ar samčio, kad duotų šuniui vandens. Todėl moteris nusiavė savo batą ir juo pasėmusi vandens pagirdė gyvūną. Už tokį poelgį Dievas jai atleido visas nuodėmes.

Kaip matome, Pranašas visus mokė gėrio, meilės, užuojautos. Tas pats atsispindi ir M. F. Güleno idėjose. Jis taip pat skatina gerbti vienas kitą, mylėti, suprasti, padėti, užjausti.

Atkreipkime dėmesį, kaip eilėraštyje „**Vaikas**“⁶⁸ M. F. Gülenas kalba apie vaiką:

„Kaip nuogos medžio šakos pavasarį
Dengiasi smaragdine lapija,
Taip ir vaikas namuose – visiems džiaugsmas!
Aplink jį viskas švaru!

Vaikas – pats geriausias Dievo kūrinys!
Vaikas – tikras angelas saulės veidu!

⁶⁸ Gülen, 2006, 267.

Jis – motinos pasididžiavimas, tėvui parama

Ir didžios tautos ateitis!

Toliau jis sako, kad tauta, tai didelis jovaras, o vaikas – tik šio medžio atauga, bet ateis laikas ir šalis jam patikės savo likimą. M. F. Gülenas sako, kad tautos ilgaamžiškumas priklauso nuo jaunų kartų ugdymo, nuo jų tautinės dvasios suvokimo ir sąmoningumo bei dvasinio tobulėjimo. Jei tautos nepajėgios užauginti tobulų kartų, kurioms galėtų patikėti savo ateitį, jų ateitis yra iš tiesų tamsi. Nekyla abejonių, kad pagrindinė atsakomybė už tokių kartų užauginimą tenka tėvams.

„(...) Kaip tu turi visas savo pastangas dėti
Tam, kad iš dirvožemio gautum neįkainojamą lobį,
Taip ir vaiką reikia apsupti
Dėmesiu ir meile! (...)“

M. F. Gülenas taip pat nori pasakyti, kad tie, kurie atveda į šį pasaulį vaikus, turi užauginti juos iki dangaus karalystės. Taip, kaip rūpinasi jų kūno sveikata, turi rūpintis ir dvasiniu jų gyvenimu. Jei tėvai skatina vaikus vystyti savo sugebėjimus ir būti naudingais patiems sau bei bendruomenei, jie tautai suteikia stiprų ramstį. Tačiau, jei tėvai nepuoseleja žmogiškų savo vaikų jausmų, jie į bendruomenę išleidžia skorpionus.

Poetas savo eilėraščių baigia tokiais žodžiais:

„(...) Kada vaikas namuose – visur rojus!
Namai be vaiko atrodo tušti!
Ir Ten, kur vaikai, Dievo meilė liejasi
per kraštus malonės lietumi!

Dėl mūsų ateities nėra nerimo,
Šalies laukia pergalės ir gerovė!
Nepalieka gailestingas Dievas
Mus be meilės ir jautraus dėmesio!“

Anot M. F. Güleno, motina žmonijos pasaulyje – tai aukštuma, ašis, aplink kurią viskas sukasi ir ant kurios viskas laikosi. Motina yra kiekvienos šeimos pamatas, pagrindas ir ramstis. Ir nereikia

jokių tyrimų, kad tą suprastume, tiesiog akies krašteliu pažiūrėkime į tai, ką ji sėja ir ką pjauna, ką ji traukia ir ką už tai gauna.

Motinos veidas, kaip Rojaus mergelių, žvilgsnis – kaip angelų, o jausmai permatomi, kaip dvasių. Motina, tai gilių jausmų ir minčių ugnikalnis. Šie jausmai, kaip požeminės upės. Ji gyvena harmonijoje ir taikoje su visais savo likimo džiaugsmu ir rūpesčiais. Ji nieko nesitiki mainais už tai, ką daro ir niekada nepyksta ant savo vaikų.

M. F. Gülenas taip pat atkreipia dėmesį į dievobaimingą motiną, kuri tiki ne tik žemiškuoju pasauliu, bet ir dangiškuoju. Tokios motinos ryšys su vaikais yra itin glaudus.

Jis siūlo susimąstyti: kiek motina įdėjo pastangų, įveikdama sunkumus, su kuriais susidūrė mus augindama? Kiek dirbo ir aukojosi, kentė dėl mūsų ir niekada mainais nieko nesitikėjo? Jai visada svarbus jos vaikas, jo gyvenimas, likimas. Ji džiaugėsi jo laimėjimais ir kentėjo dėl jo nesėkmių.

Tik motina gali rūpintis mumis kiekviename mūsų gyvenimo etape. Tik ji gali mus nuraminti ir pasidalinti mūsų našta. Ji sutinka badauti ir vilkėti bet ką, kad tik mes būtume pavalgę ir apsirengę. Ji jaučia ir patiria viską, ką jaučiame ir patiriame mes patys. Tik ji visą savo gyvenimą rūpinasi mūsų fizine ir dvasine sveikata, tik ji mus moko stiprinti savo valią ir žadinti protą. Ir tik ji gali sau leisti už tai nieko iš mūsų nelaukti. Jos glamonėse, kuriose jaučiamės lyg šiltnamio gėlės, praleidžiame didžiąją dalį savo gyvenimo. Jos dėka mes išmokome jausti džiaugsmą ir jaudulį, suprasti rūpinimosi brangiu mums žmogumi esmę ir svarbą. Jeigu susiduriame su nepatyrimu, silpnumu – ieškome apsaugos pas motiną. Ji mums padeda įveikti sunkumus ir visada, kai mes pas ją ateiname, dalinasi visa savo sielos šiluma bei įkvepia į mūsų širdis ramybės. Ir atrodo, kad beveik kiekvienas žmogus, tarsi klausydamasis poezijos, visada semiasi to gėrio, kurį skleidžia jos širdis, veidas ir šypsena. Mes skolingi jai tiek daug, kad niekada negalėsime jai gražinti skolos ir įvykdyti savo pareigų. Ji – paslaptingas šviesos šaltinis, apšviečiantis mūsų sielas.

Motina, tai dosnumo įsikūnijimas, kurios sielos subtilybės eina koja kojon su drąsa, savo užuojauta ji minkštesnė už plunksną, bet kai reikia apsaugoti savo vaikus, ji virsta liūte, pasiruošusia praryti visus.

Šilti jausmai motinai reiškiami M. F. Güleno eilėraštyje „**Motina**“⁶⁹. Ji yra virš visko, kas yra žemiau dangaus, netgi kelias, vedantis į Rojų, yra prie jos kojų. Kokią vertę gali turėti karūnos žemiškų valdovų, kurie nesugebėjo atsirasti prie jos kojų? Motina – mūsų nekarūnuota karalienė,

⁶⁹ Gülen, 2006, 347.

sužavėjusi mus savo gailestingumu, ištikimybe ir nuoširdumu. Ir jeigu šiame pasaulyje kiekvienas dalykas turi savo dvasią, savo gyvenimo eliksyrą, tai mama ir yra mūsų gyvenimo eliksyras.

„(...) Ir, kaip ištroškęs dejuoja ir maldauja: „Vandens!“ –

Taip ir ji šaukia: „Sūneli!“

Visi užmigs po triukšmo, kančių.

Motina – maldose. Ir Dievas žino, ko nori...

Nuo aušros lyg aušros, visą dieną nerami,

Greitai – kaip pasiuntinys ar kurjeris koks,

Motina – visų šventųjų švenčiausia, motina – žemiškas angelas,

Ir žemiška dangaus būtybių sesė“.

Puikiai žinodami, kokie nuostabūs buvo M. F. Güleno ir jo motinos santykiai, kitokių žodžių jos atžvilgiu ir negalime tikėtis. Ji buvo labai artimas ir brangus jam žmogus. Anot jo, pagarba tėvams yra pagrindinė ir šventa pareiga. Jei negerbiame savo tėvų, vadinasi neklausome Visagalio Dievo. Su tais, kurie blogai elgiasi su savo tėvais, galiausiai blogai elgiasi kiti. Tiems, kurie vertina savo tėvus ir juos laiko priemone, padėsiančią pasiekti Dievo gailestingumo, labai sekasi abiejuose gyvenimuose. Tie, kurie savo tėvų egzistavimą laiko našta arba kurie nuo jų nuvargsta, neišvengiamai kenčia didžiausius gyvenimo sunkumus.

M. F. Güleno eilėraščius sunku priskirti vienam konkrečiam lyrikos tipui. Be minėto filosofinio ir lyrinės gamtos poezijos tipų, taip pat galima paminėti meditacinės lyrikos tipą. Anot V. Daujotytės, meditacinei lyrikai būdingas apmąstymas, emocinė refleksija. Meditacinės lyrikos mintis dažnai yra retrospektyvi – ji klausia, vertina ar gaili jau lyg ir praėjusių, bet žmoguje liekančių dalykų. Į gamtos ar apskritai išorinio pasaulio vaizdą mintis įsiskverbia iš vidaus ir jame pasilieka, įprastus elementus pakeisdama savais, minties, išgyvenimo dydžiais⁷⁰.

⁷⁰ Daujotytė, 1984, 50-51.

3. M. F. Güleno poezijos atgarsiai šiuolaikinėje muzikoje

2013 m. buvo išleistas ilgai lauktas dainų albumas „Pasaulio spalvos – pakilkit“ (ang. „Colors of Peace – Rise Up“). Kompaktinės plokštelės pagrindu tapo M. F. Güleno eilėraščiai, pagal kuriuos dainas sukūrė atlikėjai iš dvylikos pasaulio šalių. Muzikos įrašų kompanija „Nil“, albumą išleidusi kartu su „Universal Music“, išvertė į anglų kalbą penkiasdešimt garsaus mokslininko ir poeto eilėraščių, kuriuos išsiuntė gerai žinomiems pasaulio muzikantams ir dainininkams, o šie turėjo išsirinkti po vieną patikusį kūrinį. Tokiu būdu gavosi neįprastas įvairių žanrų mišinys, kurį vienija bendra idėja – religinė tolerancija ir taika žemėje. Dainos atliekamos įvairiais stiliais – pop, džiaz, indiškių melodijų, flamenko, Alžyro.

Anot Natašos Atlas iš Didžiosios Britanijos, kuri pasirinko dainą „Nuolatinis grožis“, tai vienas romantiškiausių M. F. Güleno kūrinių. Jis pasižymi unikaliu dvasingumu, tai „labai asmeniška meilės rūšies ir bendrystės su Dievu forma“⁷¹. Projekto metu dainininkė rimtai susidomėjo M. F. Güleno darbais. Be to, kad apie jį daug kalbama, apie jo idėjas ir knygas plačiai diskutuojama, dainininkei taip pat svarbu buvo tai, kad jis skatina dialogą. Anot atlikėjos, dvasiniai ir religiniai lyderiai visada buvo kritikuojami, bet M. F. Gülenui ji jaučianti tik teigiamus jausmus.

Eilėraštis „Švarus kelias“ netikėtai sujungė Izraelio metalo grupės „Orphaned Land“ vokalistą Kobį Farhį ir Palestinos dainininkę Rubu Šamsam, kuri taip pat vaidina kine ir yra kūrusi muziką daugeliui filmų.

Ukrainos pop grupės „Bahroma“ solistas Romanas Bacharevas pavadino Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvenantį mokslininką „romantišku žiniuoni“⁷². Jį taip sujaudino M. F. Güleno eilėraščiai, kad kai kuriuos jis netgi išvertė į gimtąją kalbą. Anksčiau Romanas apie M. F. Güleną nieko nežinojo, bet perskaitęs jo biografiją suprato, kad tai žmogus, kuris apšviečia kitus savo idėjomis. Projektui dainininkas pasirinko eilėraštį „Nepalik manęs ramybėje“. Anot R. Bacharevo, pasaulis turi būti nuolat atnaujinamas, todėl, kaip ir eilėraščio autorius, jis pasisako už švietimą.

Vokiečių dainininkas Chrisas Busekas, kuris atliko pagrindinę albumo dainą „Rise up“, vos tik gavęs kompanijos „Nil“ pasiūlymą, pradėjo domėtis M. F. Güleno idėjomis. Prieš sutikdamas dalyvauti projekte, jis norėjo suprasti jo tikslą. Atlikėjas buvo sužavėtas tuo, ką perskaitė autoriaus straipsniuose ir knygose. C. Busekas suprato, kad projektas skatina taikaus sambūvio, abipusės pagarbos, švietimo visiems, nepriklausomai nuo jų religijos, kalbos ar kultūros, vertybes.

⁷¹ <http://cihan.com.tr/news/-Fethullah-Gülen-romantik-bir-bilge-Ozel--CHOTY0NjA1LzQ=> (žiūrėta 2014-02-10).

⁷² Ten pat.

Italų dainininkei Eli Brunei patiko „Lietaus muzika“. Pasak jos, tai tobula ir labai poetiška daina, kuri tikrai padės žmonėms gyventi taikoje ir santarvėje.

Albumo įrašyme taip pat dalyvavo Ryanas Shawas iš Jungtinių Amerikos Valstijų, Maheras Zainas iš Egipto, Indijos grupė „KK&Reet“, taip pat atlikėjai iš Brazilijos, Vengrijos, Prancūzijos ir Ispanijos.

Albumas „Rise up“ pasirodė gana įvairus ir spalvingas. Visas pasiruošimas – vertimai į anglų kalbą, muzikos kūrimas, truko 2 metus. Muzika ir taika, kelias ir kelionė – lyg dvi poros keliautojų. Iki šiol šios poros daug kartų klaidžiojo viena šalia kitos, kol galiausiai susijungė. Vieniems šis albumas tapo simboliu, kitiems – sąmone, dar kitiems – tikėjimu. Kiekviena daina, nors ir išvertus ją į bet kurią kitą kalbą, yra apie tą patį, nes kuriant tekstą buvo klausomasi sąžinės balso.

4. M. F. Güleno idėjų sklaida Lietuvoje ir jų pripažinimas

Lietuvoje M. F. Güleno idėjos skleidžiamos jau daugelį metų. Čia sėkmingai veikia Yesevi turkų kalbos ir kultūros centras, VŠĮ „Vilniaus Tarptautinė Meridiano mokykla“ („Vilnius International Meridian School“), Baltijos turkų kultūros akademija (BALTURKA) ir Lietuvos turkų verslininkų asociacija (LITUVA).

Koks šių institucijų tikslas Lietuvoje? Kiekviena iš jų turi savo tikslą ir tris pagrindines pareigas, atitinkančias M. F. Güleno idėjas: skleisti švietimą, kurti tarptautinį dialogą ir likviduoti skurdą. Todėl atitinkamai Yesevi turkų kalbos ir kultūros centras bei VŠĮ „Vilniaus Tarptautinė Meridiano mokykla“ rūpinasi švietimu, Baltijos turkų kultūros akademija – dialogo tarp Lietuvos ir Turkijos kūrimu bei teisingos informacijos apie Turkiją sklaidimu lietuviams, o turkams – apie Lietuvą. Lietuvos turkų verslininkų asociacijos funkcija – padėti likviduoti skurdą šalyje.

Šių institucijų įkūrėjai yra M. F. Güleno nuomonę gerbiantys žmonės, kurie nebūtinai yra turkų kilmės. Pavyzdžiui, BALTURKOS konsultantai yra gerai Lietuvoje žinomi žmonės: LEU rektorius, profesorius, akademikas Algirdas Gaižutis, LEU Profesinių kompetencijų tobulinimo instituto direktorius Algimantas Šventickas, Lietuvos diplomatė, pirmoji ambasadorė Turkijoje, vertėja, žurnalistė, humanitarinių mokslų daktarė Halina Kobeckaitė, LEU Slavistikos fakulteto dekanas docentas daktaras Gintautas Kundrotas ir kiti.

Apie patį M. F. Güleną, kaip asmenybę, Lietuvoje kol kas mažai žinoma. Reikia pripažinti, kad nuomonių yra skirtingų. Kas turi daugiau žinių apie jo idėjas ir yra bandęs jį pažinti, yra teigiamos nuomonės. O tie, kurie apie jį sužino iš nepatikimų šaltinių, nesugeba sudaryti teisingos nuomonės.

Anot BALTURKOS direktoriaus H. Ibrahimio Ako⁷³, ne visi M. F. Güleno mokiniai ir sekėjai jį sugeba suprasti arba supranta vėlai. Tai ko gi galima laukti iš kitų?

M. F. Gülenas įvairiai priimamas ir suprantamas net pačioje Turkijoje. Norėdamas žmonėms sukurti palankesnes gyvenimo sąlygas, jis turėjo keturis kartus aukotis, išsakydamas savo nuomonę, kuri nepatiko Turkijos valdžiai. Pirmą kartą tai įvyko jam Vatikane susitikus su popiežiumi Jonu Pauliumi II. Dalis turkų, ypač valdžia, supyko dėl šio poelgio, nes, anot jų, paprastas žmogus, be to – musulmonas, negali susitikti su gerbiamu kito tikėjimo atstovu. Tačiau M. F. Gülenas šiuo žingsniu norėjo parodyti, kad dialogas tarp skirtingų religijų ne tik įmanomas, bet ir būtinas.

Antrą kartą Turkijos valdžiai jo nuomonė nepatiko tuomet, kai mergaitėms buvo uždrausta lankyti švietimo įstaigas, plaukus paslėpus po skara. Šios taisyklės nesilaikančios mokinės buvo

⁷³ Žr. „Priedas Nr. 1“.

neįleidžiamos į mokyklą. Anot islamo teologų, plaukus slėpti po skara yra būtinybė, o švietimas yra nuodėmė, todėl kas nesiriša skarų ir mokosi – taip pat daro nuodėmę. M. F. Gülenas tada pasakė, kad šiuo klausimu niekas neturi teisės spręsti už mergaites ir tegul bus leista joms pačioms rinktis tai, ko jos nori.

Trečią kartą valdžios ir M. F. Güleno nuomonės išsiskyrė, kai šis nepritarė, kuomet iš Turkijos į Palestiną per Izraelį išplaukė laivas su pagalba. Gülenas nenorėjo dar vieno konflikto tarp šių valstybių, bet Turkijos valdžia padarė savaip. Izraelis įspėjo Turkiją, kad joks Turkijos laivas neplauktų. Turkija vis tiek išsiuntė laivą, kurį Izraelis sulaikė ir nužudė nemažai žmonių.

Ketvirtas kartas – dabartinis korupcijos skandalas. Turkijos policija atlikdama tyrimą dėl įtariamo kyšininkavimo (2013m. gruodį) sulaikė daugiau kaip 20 žmonių, tarp jų – trijų ministrų sūnus ir vieną ministrą. Turkijos premjeras Recep Tayyip Erdoğanas kaltina M. F. Güleną. Premjeras mano, kad tyrimą atliko Güleno judėjimo nariai. Reikia prisiminti, kad neseniai Gülenas ir Erdoğanas palaikė vienodas idėjas, bet jų nuomonės išsiskyrė po šio įvykio.

Reikėtų pripažinti, kad po M. F. Güleno išsakytos nuomonės dėl mergaičių švietimo, Turkijoje labai pasikeitė požiūris į jas. Dabar joms suteikta daugiau laisvių, pasirinkimo, jos gali pasirinkti švietimo įstaigą, dirbti.

Jo mokiniai ir sekėjai įkūrė mokyklas 160 šalių. Ir nors, pavyzdžiui, Afganistane mergaitėms apskritai yra uždrausta mokytis, tačiau M. F. Güleno dėka jos gali sau tai leisti. Deja, kol kas dar tokių mokyklų nėra Armėnijos Respublikoje, Irake ir Izraelyje.

Visų 160 šalių valdžios palankiai žiūri į klestinčias mokyklas ir skatina jų sklaidą. Tai nėra musulmoniškos mokyklos, jose ugdomas pilietis, kurio mokymosi rezultatai bus aukšti, kuris mokės užmegzti tarptautinį dialogą ir kuris negalvos tik apie save, o padės nepasiturintiems, pagalbos prašantiems, žinos, ką reiškia tolerancija, pagarba, meilė kitam. M. F. Gülenas dažnai savo mokiniams sako, kad kiekvieną darbą jie atliktų taip, kad net priešai juos pagirtų.

Ar tokios idėjos tiktų Lietuvoje? Ar mūsų šalies gyventojai galėtų, pavyzdžiui, padėti pagalbos prašantiems ir už tai nelaukti atlygio? Ar galėtų atsisakyti savo ego? Ar galėtų atsikratyti stereotipų? Reikia pripažinti, kad tiek lietuviai, tiek kitų šalių piliečiai vis dar nesugeba nesivadovauti stereotipais. Sąvokos „musulmonas“, „turkas“ ir „islamitas“ jiems vis dar asocijuojasi su teroru, žiaurumu ir pan. Gal mes dar tam nepasiruošę, gal reikia laiko?

4.1. „Kultūrų dialogas – dialogo kultūra“

2010 m. kovo 18 d. Vilniuje buvo surengta tarptautinė konferencija „Kultūrų dialogas – dialogo kultūra“, kurią inicijavo Baltijos turkų kultūros akademijos ir Vilniaus pedagoginio universiteto Profesinių kompetencijų tobulinimo institutas. Šios konferencijos ašis – M. F. Güleno judėjimas ir jo pagrindinės mintys apie kultūrų dialogą. Tai buvo pirmoji Lietuvoje surengta tarptautinė konferencija apie islamą ir kultūrų dialogą. Konferencijos metu dalyviai turėjo galimybę išgirsti ne vieno žymaus akademiko mintis: pranešimus skaitė bestselerio „Civilizacijų dialogas“ autorė Jill Carroll (Raiso universitetas, JAV), profesorius daktaras Ian Williams (Didžioji Britanija), daktaras Ihsan Yilmazas (Turkija) ir profesorius daktaras Algirdas Gaižutis (Vilniaus pedagoginis universitetas, Lietuva).

Konferencijos tikslas – susiburti prie apskrito stalo ir diskutuoti apie mus supantį šiuolaikinį pasaulį. Kertinis konferencijos klausimas – rezonansas tarp islamo ir Vakarų kultūrų, kalbant apie vertybes ir garbę, minties laisvę, švietimą ir atsakomybę, kuriant pasaulio visuomenę. Pranešėjai minėtas temas nagrinėjo iš skirtingų laikotarpių, regionų ir pasaulėvokos perspektyvų, ieškojo bendrų sąlyčio taškų, nuo kurių ir prasideda kultūrų dialogas⁷⁴.

Konferencijoje dalyvavo daug ambasadorių ir ambasadų atstovų: Azerbaidžano, Ispanijos, Turkijos, Kazachstano, Rusijos Federacijos, Gruzijos, Italijos, Lietuvos ir Latvijos kultūros ministerijų, Vilniaus miesto savivaldybės, miesto mokyklų vadovai, daug svečių iš Lenkijos, Danijos, Baltarusijos, Vokietijos.

Jungtinių Amerikos Valstijų Raiso universiteto Religijotyros fakulteto profesorė dr. Jill Carroll savo pranešime „Civilizacijų dialogas. Güleno idėjos apie islamą ir humanistinis diskursas“ paaiškino priežastis, lėmusias sprendimą parašyti knygą apie M. F. Güleną ir jo judėjimą. Jos tikslas buvo aprašyti ne didžius ir gerai žinomus senovės mąstytojus, tokius kaip Al-Farabi ar Al-Gazhali, o šiuolaikinį musulmonų mąstytoją, puoselėjantį toleranciją ir dialogą tarp skirtingų kultūrų ir besigilinantį į jau minėtas koncepcijas. J. Carroll knygoje M. F. Güleno mintys lyginamos su Konfucijaus, Sokrato, I. Kanto, J. S. Milo ir Ž. P. Sartro idėjomis⁷⁵.

Stambulo Fatimos universiteto politikos mokslų profesorius, Socialinių mokslų instituto, Politikos mokslų ir tarptautinių santykių doktorantūros studijų direktorius Ihsan Yilmazas pranešime „Güleno judėjimas iš socialinių, politinių ir ekonominių perspektyvų“ trumpai apžvelgė M. F. Güleno judėjimo istoriją, pateikė jo siūlomus problematiškus, ginčytinų klausimų sprendimo

⁷⁴ „Kultūrų dialogas – dialogo kultūra“, konferencijos medžiaga, Vilnius: Edukologija, 2012, 9.

⁷⁵ Ten pat, 10.

būdus. I. Yilmazas sakė, kad M. F. Gülenas ne reformuoja, o tiesiog primena pirminius šaltinius, pirminius ketinimus, pradinį interpretavimą, kadangi per daugiau kaip 14 amžių keitėsi žmonės, politiniai ideologai, mąstytojai, skirtingos civilizacijos, musulmonų bendruomenės skirtingai aiškino islamą – tad reikia iš naujo nagrinėti islamo tiesas, remiantis pirminiais šaltiniais, tradiciniu požiūriu. Pagrindinė ir svarbiausia islamo paskirtis yra ginti gyvybę, nuosavybę, šeimą, generaciją, religiją ir galiausiai – protą⁷⁶.

Profesorius dr. Ian Williamsas iš Birmingemo, Didžiosios Britanijos, jau penkiolika metų analizuoja M. F. Güleno idėjas ir mano, kad istoriškai *hizmeto* koncepcija įgavusi mistinę reikšmę, tačiau M. F. Güleno knygoje ji apima tiek mokslinį, tiek dvasinį švietimą. Profesorius tyrinėja išsivadavimą iš radikalizmo ir M. F. Güleno judėjimo pateikiamą sprendimą. Judėjimo, kuris iš esmės nėra oficialiai pavadintas M. F. Güleno vardu, kadangi šis pats teigia, kad judėjimas turi sietis ne su jo asmens, o su tarnystės, *hizmeto*, sąvoka. I. Williamsas savo pranešime „Išsivadavimas iš pasaulio radikalizmo – Fethullah Güleno būdas“ nagrinėjo *hizmeto* (tarnystės) koncepciją ir veiklos būdus; mokyklų darbo metodus įvairiose šalyse. *Hizmeto* judėjimas būtent ir yra skirtas tarnystei. Didžia dalimi jis nepanašus į jokių kitų musulmonų judėjimą. Išoriškai jis atrodo, lyg bet koks kitas pilietinė iniciatyva paremtas socialinis judėjimas, tačiau, giliau paanalizavus jo esmines doktrinas ir propaguojamas vertybes, greitai tampa aišku, kad jis jokių būdu nėra islamistinis.

I. Williamsas taip pat pasakė, kad *Hizmeto* judėjimas, vadovaudamasis tikroju islamu, yra atviras visiems, atviras bendravimui, dialogui, tolerancijai, pagarbai, bendrai veiklai su kitais geros valios žmonėmis, nepriklausomai nuo to, kokį šie išpažįsta tikėjimą. Pranešime jis minėjo, kad, kaip progresyvus mąstytojas, M. F. Gülenas tiki, jog ateitis gali būti geresnė už dabartį ir, užuot ilgesingai grėžiojusi atgal į prarastą „auksinį musulmonų amžių“, reikia kartu su kitais geros valios žmonėmis veikti, siekiant sukurti širdingesnes, teisingesnes ir padoresnes visuomenes. Toks progresyvus požiūris lemia tai, kad *hizmeto* veiklos kryptys koncentruojamos ties švietimu ir individo potencialo ugdymu, pasitelkiant mokymąsi ir discipliną. Jis taip pat pabrėžė, kad islamas įtvirtina fundamentalius principus, nubrėžiančius pagrindines valdymo gaires, palikdamas žmonėms galimybę pasirinkti valdymo būdą ir formą pagal atitinkamą metą ir aplinkybes⁷⁷.

LEU rektorius profesorius, habilituotas humanitarinių mokslų daktaras, akademikas Algirdas Gaižutis savo pranešime „M. Fethullah Güleno balsas kultūrų dialoge“ minėjo, kad jo kūriniai yra tarsi raktas į islamo kultūros pasaulį. Jo pranešimas buvo apie kultūrų dialogą, pabrėžiant skirtingų kultūrų *analizuojamosios minties* filosofinį požiūrį. A. Gaižutis minėjo, kad M. F. Güleno

⁷⁶ „Kultūrų dialogas – dialogo kultūra“, 2012, 12.

⁷⁷ Ten pat, 13-14.

autoritetas išaugo dėl jo idėjų ir minčių aiškumo ir skaidrumo. „Turkijoje teko pastebėti labai patrauklių švietimo ir kultūros dalykų, kurių mes stokojame savo krašte. Nustebino pagarbus, organišką santykį tarp švietimo institucijų, akademinės terpės, jos elito ir verslo, pramonės ir kitų sričių privataus ir valstybinio sektorių. Turtinai gyvenančių žmonių pagalba ir parama šioms visos tautos gyvasties židiniams čia irgi yra ženkli, verta dėmesio. Jie laiko didele garbe padėti akademiniai sferai ir eiti su ja išvien. M. F. Güleno pamokos, kuriose sakoma, jog lygiai svarbūs ne tik žinojimas ir pažinimas, bet širdis ir sąžinė yra ir bus itin vertingos, ugdant naują Turkijos intelektualų terpę, elitą, šviesuomenę ir paprastų žmonių išmanymą apie tai, ką reškia kiekvienam kultūra ir kilnus dvasinis gyvenimas“, – sakė A. Gaižutis⁷⁸.

Ši konferencija paskatino lietuvius susidomėti M. F. Güleno ir jo idėjomis, užduoti klausimą ir bandyti į jį atsakyti, ar jo idėjos tinka Lietuvos kontekste. Ar jos tik turkiškos, ar universalios? Ar skirtingos pasaulio religijos turi kur kas daugiau bendrų sąlyčio taškų nei nesuderinamų skirtumų? Manau, tai įdomūs klausimai, kurie XXI-ajame dialogo amžiuje turėtų rūpėti šiandieniniam išsilavinusiam žmogui. M. F. Güleno asmenybė yra labai įdomus tyrimo objektas. Nepaisant to, kad jis yra turkas, jo mintys yra modernios. Siūlyčiau atsikratyti stereotipų apie šios tautybės asmenis, musulmonus ir bandyti pažinti juos iš kitos pusės.

⁷⁸ „Kultūrų dialogas – dialogo kultūra“, 2012, 133-134.

Išvados

Darbe supažindinta su M. F. Güleno idėjomis ir literatūrinės kūrybos bruožais. Pristatyta M. F. Güleno asmenybė; apžvelgta jo kūryba ir idėjos; aptarta M. F. Güleno idėjų sklaida Lietuvoje.

Gausios literatūrinės kūrybos pagrindas ir išliekamoji vertė – M. F. Güleno eilėraščiai. Jų tematika įvairi, nuo poeto jausmų, išgyvenimų, iki supančio pasaulio ir gamtos vaizdinių.

M. F. Güleno idėjų gausą galima sisteminti į semantinius branduolius: moralinį, švietimo, socialinį, egzistencinį.

M. F. Gülenas parašė nemažai kūrinių, kuriuose kalba apie Dievą, Pranašą, gėrį, grožį, meilę, moralę ir pan. Nėra nei vieno jo eilėraščio apie meilę moteriai (išskyrus eilėraštį, skirtą mamai), apie išsvajotus turtus ir pinigus.

Nemažai M. F. Güleno eilių galima pavadinti autoteminiais (biografinės temos).

M. F. Gülenas eilėraščius kuria priklausomai nuo jausmų ir situacijos, poezija nėra jo pagrindinis pomėgis. Jis labai emocionalus žmogus ir tai atsispindi jo kūryboje. Akademiniam lygmenyje dėl jų kokybės atliekama nemažai tyrimų, tačiau daugelis mokslininkų pripažįsta, jog M. F. Gülenas yra aukšto lygio poetas.

Savo knygas, o ir eilėraščius, jis rašo senąja turkų kalba, įpindamas nemažai arabų ir farsi kalbų žodžių. Todėl turkiškai skaitančiam ir arabų bei farsi kalbų nemokančiam šiandienos jaunimui sunku suprasti jo kūrybą, nes reikia įdėti daug pastangų ir dažnai versti su žodynu.

Jo eilėraščiuose randame daug epitetų, palyginimų, metaforų, pakartojimų, taip pat ironijos, kontempliacijos ir pan. Eilėraščiuose matome ir simbolių: rožė, tulpės, ramunės, balandis, lakštingala, plunksna, lietus, ašaros, kalnai, upės, liutnia ir pan.

Pagrindiniai motyvai: Dievas, Pranašas, malda, tikėjimas, tiesa, šviesa, meilė, gėris, grožis, rojus.

M. F. Güleno poezija nenusakoma vienu tipu. Pagal tipologinius požymius galima ją vadinti filosofine, meditacine lyrika arba lyrine gamtos poezija.

Eilėraščių nuotaikos įvairios: nors dominuoja niūrumas, bet yra ir nemažai šviesos.

Visiškai pritariu BALTURKOS direktoriaus H. Ibrahimio Ako nuomonei, esą M. F. Güleno kūrybos atspirties taškas yra Koranas, kurį kaskart skaitant atrandi naujos informacijos, naujų idėjų. Todėl tą patį galima sakyti ir apie M. F. Güleno kūrybą, kaskart skaitant jo poeziją atrandama vis naujų minčių, vis kitų perskaitymo ir supratimo variantų.

Mąstant apie galimą M. F. Güleno idėjų sklaidą Lietuvoje, svarbus aspektas būtų kaip tik šiuo metu visoje Europoje suaktyvėję tolerancijos ir tarptautinio dialogo procesai, kurie vis labiau

matomi ir Lietuvoje. Tai sukuria galimybes tarptautine patirtimi dalintis su mūsų šalies švietimo įstaigomis, rodant realų tų šalių ar regionų, kuriose jau daugelį metų aktyviai veikia M. F. Güleno idėjų pagrindu sukurtos mokyklos ir universitetai, diskriminacijos sumažėjimo ir tolerancija grįsto dialogo pavyzdį.

Literatūros sąrašas

1. Aksoy, Ömer Asım, 1998: „Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü“, 1.cilt, İstanbul: İnkılap, 1998.
2. Alptekin, Murat, 2013: „Gurbetteki Öğretmen M. Fethullah Gülen“, İstanbul: Işık Yayınları, 2013.
3. Andrijauskas, Antanas, 1996: „Grožis ir menas“, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1996.
4. Andrijauskas, Antanas, 1999: „Estetikos istorija. Antologija“, t. 1: *Senovės Rytai / Antika*. Vilnius: Pradai, 1999.
5. Andrijauskas, Antanas, 2001: „Lyginamoji civilizacijos idėjų istorija“, Vilnius: VDA I–kla, 2001.
6. Andrijauskas, Antanas, 2002: „Rytai-Vakarai: komparatyvistinės studijos – I“, Vilnius: Vaga, 2002.
7. Andrijauskas, Antanas, 2005: „Estetikos ir meno filosofijos transformacijos“, Vilnius, 2005.
8. Behçet, Osman, 2009: „Mevlana Celaleddin Rumi Hayatı ve Yolu“, Konya: Rumi Yayınları, 2009.
9. Büyükçelebi, İsmail, 2007: „Posłannictwo i Prorok Muhammad“, Warszawa: fundacja Mevlana, 2007.
10. „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“, septintas leidimas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012.
11. Daujotytė, Viktorija, 1984: „Lyrikos teorijos pradmenys“, Vilnius: Mokslas, 1984.
12. Dönmez, Ali Osman, 2013: „Fethullah Gülen ve edebiyat“, İstanbul: Işık Yayınları, 2013.
13. Ebaugh, Helen Rose, 2010: „Gülen hareketi“, İstanbul: Mega Basım, 2010.
14. Gaižutis, Algirdas, 2004: „Estetika. Tarp tobulumo ir mirties“, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2004.
15. Gülen, M. Fethullah, 2004: „Örnekleri Kendinden Bir Hareket (Çağ ve Nesil 8)“, Nil Yayınları, 2004.
16. Gulen, M. Fethullah, 2005: „Klausimai islamui“, Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2005.
17. Gülen, M. Fethullah, 2006: „Kırık Mızrap“, İstanbul: Nil, 2006.
18. Gülen, M. Fethullah, 2007: „Eseje-Perspektywy-Opinie“, Izmir, Turcja, 2007.
19. Gülen, M. Fethullah, 2007: „Muhammad Wysłannik Boga. Nowe spojrzenie“, Białystok: Libra, 2007.

20. Gülen, M. Fethullah, 2008: „Pytania i odpowiedzi dotyczące islamu“, tom 1, Białystok, 2008.
21. Gülen, M. Fethullah, 2009: „İşminties perlai“, Izmir: Tughra Books, 2009.
22. Hikmet, Ertuğrul, 2013: „Himmeti Milleti Olan İnsan M. Fethullah Gülen“, İstanbul: Işık Yayınları, 2013.
23. Hikmet, Ertuğrul, 2013: „M. Fethullah Gülen“, İstanbul: Işık Yayınları, 2013.
24. „Kultūrų dialogas – dialogo kultūra“, konferencijos medžiaga, Vilnius: Edukologija, 2012.
25. „Lietuvių-rusų, rusų-lietuvių kalbų žodynas“, Vilnius: Valstybinis nacionalinis tyrimų centras, 1993.
26. Paulauskas, Jonas, 1977: „Lietuvių kalbos frazeologijos žodynas“, Kaunas: Šviesa, 1977.
27. Rumi, Mevlana Celaleddin, 2010: „Mesneviden hikaye“, Konya: Rumi Yayınları, 2010.
28. „Uzlaşı kültürü, Gülen haraketi-2“, İstanbul: Işık Yayınları, 2010.
29. Uždavinys, Algis: 2007, „Sufizmas islamo civilizacijoje“, Kaunas: Atvirosios visuomenės studijų asociacija, 2007.
30. Гюлен, Фетхуллах, 2004: „Вера в потустороннюю жизнь“, Стамбул: Издательство Новый Свет, 2004.
31. Гюлен, Фетхуллах, 2006: „Жизнь и исламская вера“, Стамбул: Издательство Новый Свет, 2006.
32. Кэррол, Джилл, 2009: „Диалог цивилизаций“, Стамбул: Издательство Новый Свет, 2009.
33. Коран, перевод проф. Ф. Караоглы, издания турецкого религиозного фонда, 2007, Sura: 24.35.
34. „Новые ГРАНИ“, М. Ф. Гюлен, *Скромный взгляд на поэзию* / передовая статья, Апрель - Июнь 2014, №: 39.
35. Рыбальченко, Тамара Евдокимовна, 2004: „Турецко-русский и русско-турецкий словарь“, Москва: Русский язык медиа, 2004.
36. Эриш, Сулейман, 2007: „Краткое руководство ислама“, Стамбул: Издательство Новый Свет, 2007.
37. <http://www.gyv.org.tr/>
38. <http://gyv.org.tr/UlusalBasin/Detay/71/D%C3%BCnyaca%20%C3%BCnl%C3%BC%20bar%C4%B1%C5%9F%20%C3%B6d%C3%BCl%C3%BC%20Fethullah%20G%C3%BClen%20Hocaefendiye%20verildi> (žiūrėta 2013-08-20).
39. <http://cihan.com.tr/news/-Fethullah-Gülen-romantik-bir-bilge-Ozel--CHOTY0NjA1LzQ> (žiūrėta 2014-02-10).

40. <http://www.fgulen.com/tr/fethullah-gulen-kimdir/gulen-hakkinda/aldigi-oduller>
(žiūrēta 2014-02-10)
41. <http://www.fgulen.com/tr/fethullah-gulen-kimdir/gulen-hakkinda/fethullah-gulen-hakkinda-yazilan-kitaplar> (žiūrēta 2014-02-10).
42. <http://www.fgulen.com/tr/fethullah-gulen-kimdir/gulen-hakkinda/yabanci-dillere-cevrilmis-eserleri> (žiūrēta 2014-02-10).
43. <http://www.fgulen.com/tr/fethullah-gulen-hocafendi-hakkinda-yapilan-sempozyum-ve-konferanslar> (žiūrēta 2014-02-10).
44. <http://www.gyv.org.tr/Haberler/Detay/2662/Fethullah%20G%C3%BClen%20T%C3%BCrk>
iyenin%20demokrasisini%20muhafaza%20etmesi%20i%C3%A7in%20yeni%20bir%20ana
yasaya%20ihtiyac%20var (žiūrēta 2014-03-12).
45. <http://www.gyv.org.tr/Haberler/Detay/2676/Hocafendi%20Bir%20ki%C5%9Fi%20duyma>
d%C4%B1m%20ki%20%C3%A7%C4%B1n%20bu%20okullar%20zararlı%C4%
%B1d%C4%B1r%20desin (žiūrēta 2014-03-20).
46. <http://www.gyv.org.tr/Haberler/Detay/2726/Akademisyenlerin%20kaleminden%20Fethullah>
%20G%C3%BClen%20portresi (žiūrēta 2014-05-03).
47. <http://www.gyv.org.tr/Haberler/Detay/2728/Nobelli%20Desmond%20Tutuya%20G%C3%BC>
Clen%20Bar%C4%B1%C5%9F%20%C3%96d%C3%BCI%C3%BC (žiūrēta 2014-05-03).
48. <http://www.youtube.com/watch?v=3411KhfwR-c>
49. <http://www.youtube.com/watch?v=4MW7Od-fv54>
50. <http://www.youtube.com/watch?v=5dF3GGi7nPw>
51. <http://www.youtube.com/watch?v=7ctBwlNqzh0>
52. <http://www.youtube.com/watch?v=CnC3Q-4tgbI>
53. <http://www.youtube.com/watch?v=dLHXGdqMHfE>
54. <http://www.youtube.com/watch?v=eQjjIKPzfgU>
55. http://www.youtube.com/watch?v=FzqekhH_wEU
56. <http://www.youtube.com/watch?v=VjEUQuRJfNw>
57. <http://www.youtube.com/watch?v=ZhSsPbf3JYQ>

SANTRAUKA

Magistro darbo objektas – Muhammedo Fethullaho Güleno literatūrinė kūryba ir idėjų sklaida Lietuvoje. Darbo tikslas – supažindinti su M. F. Güleno idėjomis ir literatūrinės kūrybos bruožais. Pagrindiniai uždaviniai: pristatyti M. F. Güleno asmenybę; apžvelgti jo kūrybą ir idėjas; aptarti M. F. Güleno idėjų sklaidą Lietuvoje.

Darbe panaudotas kultūrinis-istorinis žvalgos būdas, sociokritikos orientyrai.

Darbą sudaro teorinė ir praktinė dalys bei penki priedai.

Temos naujumą pagrindžia per paskutinius dešimtmečius dėl savo idėjų ne tik Turkijoje, bet ir visame pasaulyje išgarsėjęs poetas, teologas, žymus visuomenės veikėjas M. F. Gülenas. Vis daugiau šalių sukuriama jo vardo mokykla, kurių švietimo sistema grindžiama tolerancija, abipusiu supratimu, dialogo užmezgimu ir mokslo aukštumų siekimu.

Nors Lietuvoje apie M. F. Güleną dar nėra daug žinoma, čia jau kelerius metus veikia jo idėjų pagrindu susikūrusios švietimo institucijos. Kiekviena iš jų turi savo tikslą ir atlieka tris pagrindines pareigas, atitinkančias mąstytojo idėjas: skleisti švietimą, kurti tarptautinį dialogą ir likviduoti skurdą. Šis darbas, tai pirmi mano, kaip jaunos tyrinėtojos, bandymai analizuoti ir versti M. F. Güleno tekstus bei eilėraščius iš turkų į lietuvių kalbą, ir pristatyti jo kūrybą bei idėjas platesnei Lietuvos visuomenei.

M. F. Güleno idėjų gausą galima sisteminti į semantinius branduolius: moralinį, švietimo, socialinį, egzistencinį. Gausios literatūrinės kūrybos pagrindas ir išliekamoji vertė – M. F. Güleno eilėraščiai. Jų tematika įvairi, nuo poeto jausmų, išgyvenimų, iki supančio pasaulio ir gamtos vaizdinių. Jis rašo apie meną, literatūrą, poeziją, kultūrą, socialines sąveikas, pavyzdžiui, toleranciją, draugystę, taip pat apie dvasinį gyvenimą, vyriausybę, šeimą, moralę, meilę, sąžinę ir kt.

Mąstant apie galimą M. F. Güleno idėjų sklaidą Lietuvoje, svarbus aspektas būtų kaip tik šiuo metu visoje Europoje suaktyvėję tolerancijos ir tarptautinio dialogo procesai, kurie vis labiau matomi ir Lietuvoje. Tai sukuria galimybes tarptautine patirtimi dalintis su mūsų šalies švietimo įstaigomis, rodant realų tų šalių ar regionų, kuriose jau daugelį metų aktyviai veikia M. F. Güleno idėjų pagrindu sukurtos mokyklos ir universitetai, diskriminacijos sumažėjimo ir tolerancija grįsto dialogo pavyzdį.

SUMMARY

The object of the master's thesis is the creative literature work of Muhammed Fethullah Gülen and ideas spread in Lithuania. The purpose of the thesis is to familiarize with M. F. Gülen's ideas and the elements of creative literature work. Main tasks are to present M. F. Gülen's personality, to review his creative work and ideas, and to discuss the spread of M. F. Gülen's ideas in Lithuania.

Cultural-historical research method and guidelines of sociocriticism were used in the thesis.

The thesis consists of a theoretical and a practical part as well as five appendixes.

Novelty of the topic is substantiated by M. F. Gülen, a poet, theologian, and renowned public figure, who has over the last decades become famous for his ideas not only in Turkey, but also in all over the world. More and more countries with the educational system based on tolerance, mutual understanding, dialogue, and striving for academic heights, name the schools after his name.

Though M. F. Gülen is not very famous in Lithuania, the educational institutions, established on the grounds of his ideas, have been operating in the country for several years now. Each of them has its own purpose and performs three main duties consistent with the thinker's ideas: to spread education, to develop international dialogue, and to eliminate poverty. This thesis is the first attempt by me, as a young researcher, to analyze and to translate M. F. Gülen's texts and poems from Turkish into Lithuanian as well as to present his creative work and ideas to wider Lithuanian society.

The abundance of M. F. Gülen's ideas can be systemized into the following semantic nucleus: moral, educational, social, and existential. The basis and the lasting value of the abundant creative literature work are the poems by M. F. Gülen. Their topic is diverse – from the poet's feelings and experience to the surrounding world and images of nature. He writes about art, literature, poetry, culture, social interactions, e.g. tolerance and friendship, also about spiritual life, government, family, morality, love, conscience, etc.

When thinking about the potential spread of M. F. Gülen's ideas in Lithuania, an important aspect would be the processes of tolerance and international dialogue, which are currently very active in whole Europe and which are more and more observed in Lithuania. This enables sharing international experience with the educational institutions in our country, by setting a real example of a dialogue based on reduced discrimination and tolerance of those countries or regions with the schools and universities actively working based on M. F. Gülen's ideas for many years.

Priedai

Priedas Nr. 1

Pokalbis su BALTURKOS direktoriumi H. Ibrahimu Aku

Kas Lietuvoje įkūrė BALTURKĄ?

BALTURKĄ įkūrė lietuviai kartu su turkais. Jos tikslas – būti tiltu tarp šių šalių.

Ką iki šiol BALTURKA yra nuveikusi Lietuvoje?

Pagrindinis mūsų tikslas yra kurti tarptautinį dialogą tarp Lietuvos ir Turkijos. Rengiame daugybę įvairių projektų, kurie mums padeda tarpusavyje bendrauti, geriau susipažinti.

Mes šiuo metu gyvename Lietuvoje, esame šios šalies gyventojai, kartu išgyvename džiaugsmus ir nesėkmes, todėl visada stengiamės dalyvauti šios šalies gyvenime. Pavyzdžiui, neseniai Nacionaliniame kraujo centre davėme kraujo, akcijos „Darom“ metu tvarkėme Vingio parko teritoriją. Taip parodome, kad mes taip pat čia gyvename.

Jūsų nuomone, ar lietuviai supranta M. F. Güleno idėjas?

Mes, M. F. Güleno mokiniai, ne visada ir patys jį suprantame, kartais neteisingai suprantame, kartais vėlai suprantame. Lietuviai, reikėtų pripažinti, mažai apie jį yra girdėję, todėl ta nuomonė, manau, nėra iki galo susiformavusi.

Kas norėtų daugiau sužinoti apie jį ir jo idėjas, laukiame Baltijos turkų kultūros akademijoje.

Kokie yra artimiausi BALTURKOS planai, projektai Lietuvoje?

Artimiausiu metu Lietuvoje ketiname organizuoti kažką panašaus į Turkijoje rengiamą Tarptautinę turkų kalbos ir kultūros olimpiadą. Žinoma, tai nebus toks didelis renginys, kaip Turkijoje. Norėtume organizuoti Lietuvių kalbos vakarą, kuriame Lietuvoje gyvenantys užsieniečiai skaitys eilėraščius lietuvių kalba. Aš taip pat jame dalyvausiu ir skaitysiu eilėraščių lietuvių kalba.

Koks šios olimpiados tikslas Turkijoje?

Turkijoje yra daug verslininkų, kurie remia mokyklas, universitetus ir kitas judėjimo organizacijas. Žmonėms kyla klausimų, kur eina šie pinigai. Olimpiados – akivaizdus to paaiškinimas.

M. Fethullahas Gülenas ne tik žymus teologas, bet ir yra parašęs nemažai eilėraščių.

Kokia yra jūsų nuomonė apie juos?

Turkijoje ir visame pasaulyje yra įvairių nuomonių šiuo klausimu. Manau, taip ir turėtų būti. Jo eilėraščių išėities taškas yra Koranas. Ar Koraną lengva suprasti? Kas kartą jį skaitant, kitaip

supranti. Taip ir M. F. Güleno eilėraščiai. Kai kuriuos jo tekstus labai sunku suprasti, jie daugiasluoksniai. Žinoma, dar labai priklauso nuo skaitytojo patirties, apsiskaitymo ir pan. Jis rašo ne naująja turkų kalba, o senąja, įpindamas nemažai žodžių iš arabų ir farsi kalbų. Tokius tekstus reikia skaityti tik su žodynu. Reikia pabrėžti, kad senąją, archajinę turkų kalbą moka jau nedaugelis. Jo tekstus galima interpretuoti įvairiai.

Lietuvoje veikia VIMS mokykla. Daugeliui įdomu, kuo ji ypatinga?

Šiuo klausimu galėčiau kalbėti ilgai ir tai bus tik teorija. Kam tikrai įdomu sužinoti, kviečiu apsilankyti šioje mokykloje ir pamatyti savo akimis. Vėliau, žinoma, jei kultų klausimų, mielai atsakysiu.

Priedas Nr. 2

M. F. Güleni suteikti apdovanojimai⁷⁹

Data	Apdovanojimas
1995-05-26	Apdovanojimas, už skatinimą ir pasiūlymą atidaryti tiek daug mokyklų Tiurkų Pasaulyje (Centrinė Azija), gautas iš Turkų fondo „Židiniai“.
1995-07-25	Padėkos raštas nuo kariuomenės fondo „Mehmetçik“.
1996-04-18	Apdovanojimas už tolerancijos skatinimą iš fondo „TÜSİAV“. Turkų pramonės ir verslo asociacija (TÜSİAV), nominaciją „Metų Žmogus“ skyrė M. F. Güleniui. Apdovanojimai buvo skirti asmenims ir organizacijoms, turinčioms teisę gauti tokius apdovanojimus. Atsiimdamas apdovanojimą už „Tolerancijos skatinimą“ Fethullahas Gülenas savo kalboje sakė, kad tolerancijos idėjas per visą istoriją geriausiai atstovauja Yunus Emre, Hazrat Maulana Ahmed Yesevi ir daug kitų garsių turkų tautos vardų.
1997-02-23	Apdovanojimą iš fondo „Menai ir darbas“. Rašytojų ir dailininkų fondas (TÜRKSAY) M. F. Güleniui skyrė apdovanojimą už skatinimą atidaryti mokyklas Centrinėje Azijoje, ir pristatant Turkiją pasaulyje.
1997-11-21	Specialus apdovanojimas „Už švietimą“, gautas iš turkų Švietimo SEN.
1998-03-19	Apdovanojimas iš fondo „Türk 2000“, gautas už tai, kad M. F. Gülenas prisidėjo prie švietimo veiklos pasaulyje.
1998-04-18	Apdovanojimas iš fondo „Türk Ocakları“.
1998-07-05	Apdovanojimas iš fondo „İpekyolu“.
2001-04-27	Apdovanojimas „Üstün Hizmet Ödülü“ už švietimo vystymą ir kultūros puoselėjimą.
2004-11-01	Kirgizijos fondo apdovanojimas už indėlį į taikos sklaidą pasaulyje.
2005-10-25	Apdovanojimas už „Tolerancijos ir taikos didinimą“ pasaulyje iš Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos UNESCO.
2008-06-23	Anketoje „100 pasaulio intelektualų“ tapo pirmas. Apklausą pasaulyje atliko „Foreign Policy“.

⁷⁹ Šaltinis: <http://www.fgulen.com/tr/fethullah-gulen-kimdir/gulen-hakkinda/aldigi-oduller> (žiūrėta 2014-02-10).

2010-07-16	Garbės daktaro vardas. Didžiosios Britanijos Lidso universitetas suteikė M. F. Güleni garbės daktaro vardą.
2011-05-11	Premija už taiką. 2011 m. Rytų-Vakarų institutas (East-West Institute – EWI) M. F. Güleni skyrė taikos premiją.
2013-08-11	Manhae apdovanojimas už taiką, vienas iš prestižiškiausių apdovanojimų Pietų Korėjoje, skiriamas paminėti Han Yong-Woon, skirtas M. F. Güleni.

Priedas Nr. 3

Šaltiniai, kuriuose yra rašoma apie M. F. Güleną⁸⁰

Turkų kalba:

Nr.	Knygos pavadinimas	Metai	Autorius	Leidėjai
1.	Fethullah Gülen Hocaefendi'yle Ufuk Turu	1995	Eyüp Can	Milliyet Yayınları
2.	Küçük Dünyam (Fethullah Gülen)	1995	Latif Erdoğan	Milliyet Yayınları
3.	Fethullah Gülen ile Global Hoşgörü ve New York Sohbeti	1997	Nevval Sevindi	Sabah Kitapları
4.	Fethullah Gülen Hocaefendi ile Canlı Yayında Gündem	1998	Osman Özsoy	Alfa Basım Yayım
5.	Bilinmeyen Yönleriyle Fethullah Gülen - CD-ROM (2 CD'lik Bir Dizi) 32. Gün	1998	Kolektif	Aksoy Yayıncılık
6.	İftiranın Değişmeyen Mantığı: Çamur At İzi Kalsın!	1998	Lynne Emily Webb	Feza Gazetecilik
7.	İki Çarpıtma Örneği: Hocanın Okulları, Kim Bu Fethullah Gülen	1998	Davut Aydın-Latif Erdoğan	Merkür Yayıncılık
8.	Fethullah Gülen Gerçeği	1998	Adil Sönmez	Nil Yayınları
9.	Fethullah Gülen ve Vizyonu	1998	İ. Adil Sönmez	Kaynak Kitaplığı
10.	Maskeli Balon (Medyatik Bir İnfazın Anatomisi)	1999	Ferhat Barış	Timaş Yayıncılık
11.	Medya Aynasında Fethullah Gülen Kozadan Kelebeğe 1-2	1999	Mustafa Armağan- Ali Ünal	Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları
12.	Zamana Düşülen Notlar '99 (Köşe Yazılarından Seçmeler)	1999	Mustafa Armağan	Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları

⁸⁰ Šaltinis: <http://www.fgulen.com/tr/fethullah-gulen-kimdir/gulen-hakkinda/fethullah-gulen-hakkinda-yazilan-kitaplar> (žiūrėta 2014-02-10).

13.	Fethullah Gülen Perspektifinde Hoşgörü ve Diyalog	1999	Kudret Ünal-Selçuk Camcı	Merkür Yayınları
14.	İslamın Yeni Kamusal Yüzleri Bir Atölye Çalışması	2000	Prof. Dr. Nilüfer Göle	Metis Yayınları
15.	Sosyo-Politik Bir Gerçek Olarak Hocaefendi Sendromu	2000	Mehmet Barlas	Birey Yayınları
16.	Aydınların Kaleminden Fethullah Gülen: Diyaloga Adanmış Hayat	2001	Mustafa Armağan	
17.	Gül Adam	2001	Mehmet Akar	Timaş Yayınları
18.	Fethullah Gülen'le Amerika'da Bir Ay	2001	İsmail Ünal	Nil Yayınları
19.	Türkiye'de İslam ve Devlet Demokrasi, Etkileşim, Dönüşüm	2001	Berna Turam	İstanbul Bilgi Üniv.Yay.
20.	M. Fethullah Gülen Bir Portre Denemesi	2002	Ali Ünal	
21.	Küresel Barışa Doğru	2002	Cemal Uşak	Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları
22.	Aydınların Dünyasında Fethullah Gülen: Bir Gönül İnsanı	2003	Ahmet Taşgetiren	Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları
23.	Aydınların Dünyasında Fethullah Gülen: Kutlu Ağaç	2003	Ali Bulaç	Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları
24.	Aydınların Dünyasında Fethullah Gülen: Yerli ve Özgün: Nobellik Bir Öykü	2003	Fehmi Kuru	Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları
25.	Aydınların Dünyasında Fethullah Gülen: İslam'ın Gülen Yüzü	2003	Hüseyin Gülerce	Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları
26.	Aydınların Dünyasında Fethullah Gülen: Gülen'in Katkısı	2003	Şahin Alpay	Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları

27.	Aydınların Dünyasında Fethullah Gülen: Asya'daki Türkiye	2003	Taha Akyol	Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı Yayınları
28.	Gurbette Fethullah Gülen	2004	Nuriye Akman	Zaman Kitap
29.	Laik Devlet ve Fethullah Gülen Hareketi	2004	John L. Esposito, M. Hakan Yavuz	Gelenek Yayınları
30.	Fethullah Gülen'le 11 Gün	2005	Mehmet Gündem	Alfa
31.	Barış Köprüleri - Dünyaya Açılan Türk Okulları	2005	Toktamış Ateş- Eser Karakaş-İlber Ortaylı	Ufuk Kitap Yayınları
32.	Tarih Boyunca Dinlerarası Diyalog	2005	Prof. Dr. Davut Aydüz	Çağlayan
33.	Gülen Hareketinin Analizi: Geleneğin Modern Çağa Tanıklığı	2005	M. Enes Ergene	Yeni Akademi Yayınları
34.	Pensilvanya Günlüğü	2006	Ahmet Özer	Ufuk Yayınları
35.	Geçmişten Geleceğe Köprü Fethullah Gülen	2006	Ali Ünal	Işık Yayınları
36.	M. Fethullah Gülen'in Eserlerinde Dua	2006	Selman Ünlü	Yeni Akademi Yayınları
37.	Fethullah Gülen Hocaefendi'nin Fıkhını Anlamak	2006	Faruk Beşer	Ufuk Kitap Yayınları
38.	Dünya Aydınlarının Gözüyle Fethullah Gülen Serisi 1: Gülen'in Paradigması	2006	Vitali İ. Sheremet	Ufuk Kitap Yayınları
39.	Dünya Aydınlarının Gözüyle Fethullah Gülen Serisi 2: Bir Barış Öncüsü	2006	Thomas Michel	Ufuk Kitap Yayınları
40.	Dünya Aydınlarının Gözüyle Fethullah Gülen Serisi 3: Bir Medeniyet Öngörüsü	2006	Leoneid Sykiainen	Ufuk Kitap Yayınları
41.	Medeniyetler Diyalogu Gülen'in İslami Öğretisi ve Hümanist Söylem	2007	B. Jill Carroll	Ufuk Kitap Yayınları

42.	Küresel Barışa Katkılarıyla Gülen Hareketi (Gülen Hareketi Araştırmaları)	2007	Robert A. Hunt – Yüksel A. Aslandoğan	Ufuk Kitap Yayınları
43.	Biraz da Gurbet Düştü	2007	Mustafa Yılmaz	Işık Yayınları
44.	Fethullah Gülen'in Sünnet Anlayışı	2007	İbrahim Canan	Ufuk Kitap Yayınları
45.	Pennsylvania Sürgünü'nde Bir Çocuk	2007	Osman Şimşek	Işık Yayınları
46.	Din-Kent ve Cemaat Fethullah Gülen Örneği (Fethullah Gülen Hareketi Araştırmaları)	2008	Ali Bulaç	Ufuk Kitap
47.	Himmeti Milleti Olan İnsan M. Fethullah Gülen	2008	Ertuğrul Hikmet	Işık Yayınları
48.	Fethullah Gülen ve Risale-i Nur	2008	İsmail Mutlu	Mutlu Yayıncılık
49.	Gurbet Lahikası	2008	Nuh Gönültaş	Samanyolu Yayıncılık
50.	Fethullah Gülen	2008	Faruk Mercan	Doğan Kitap
51.	Gülen Hareketi (Farklı Seslerin Ahengi)	2009	Heyet	Işık Yayınları
52.	İbretlik Hatıralar	2010	Osman Şimşek	Işık Yayınları
53.	Fethullah Gülen Hocaefendi'nin Tefsir Anlayışı	2010	İsmail Albayrak	Işık Yayınları
54.	Uzlaş Kültürü (Gülen Hareketi-2)	2010	Heyet	Işık Yayınları
55.	İnanç sarmalında Batı Dünyası ve Karşılaştırmalı Gülen Hareketi	2010	Niyazi Öktem	Truva Yayınları
56.	Fethullah Gülen'in Kur'an-ı Hakim'e Yaklaşımı	2010	Prof. Dr. Suat Yıldırım	Nil Yayınları
57.	100 Soruda Fethullah Gülen ve Hareketi	2010	Doğu Ergil	Timaş Yayınları
58.	Gülen Hareketi - İnanç Tabanlı Bir Sivil Toplumsal Hareketin Sosyolojik Analizi	2010	Helen Rose Ebaugh	Doğan Kitap
59.	İbretlik Hatıralar (M. Fethullah	2010	Osman Şimşek	Işık Yayınları

	Gülen'in Ruh Dünyasına Ayna)			
60.	Yanık Yürekler (Tahta Kulube'den Suyun Ötesi'ne)	2010	Osman Şimşek	Işık Yayınları
61.	Yeni Türkiye'nin Yeni Aktörleri Ak Parti ve Cemaat	2010	Ergun Yıldırım	Hayat Yayınları
62.	Okyanus Ötesi Gerçeği	2011	Aytekin Gezici	Anatolia
63.	Farklı Seslerin Âhengi (Konferanslar Serisi -1)	2011	Heyet	Nil Yayınları
64.	Şiddetsiz Aksiyon (Konferanslar Serisi -3)	2011	Heyet	Nil Yayınları
65.	Fethullah Gülen'in Hukuk Serüveni	2012	James C. Harrington	Alfa Yayınları
66.	Gurbetteki Öğretmen M. Fethullah Gülen	2012	Murat Alptekin	Muştu Yayınları
67.	Her Taşın Altında "The Cemaat" mi Var?	2012	Nazlı Ilıcak	Doğan Kitap
68.	Huzurdan Esintiler	2012	Ahmet Kurucan	Işık Yayınları
69.	Bir Medeniyet Tasavvuru Çerçevesinde Fethullah Gülen ve Edebiyat	2013	Ali Osman Dönmez	Nil Yayınları
70	M. Fethullah Gülen Bir Alim Portresi	2014	Hamza Aktan	Nil Yayınları

Albanų kalba:

Nr.	Knygos pavadinimas albanų kalba	Pavadinimas turkų kalba	Autorius
1.	Dialogu Qyteterimeve	Medeniyetler Diyaloğu	B. Jill Carroll
2.	Skica Nje Portreti	M. Fethullah Gülen Bir Portre Denemesi	Ali Ünal
3.	Dëshmia e Traditës në Epokën Moderne	Gülen Hareketinin Analizi: Geleneğin Modern Çağa Tanıklığı	M. Enes Ergene

Azerbaidžaniečū:

Nr.	Knygos pavadinimas albanų kalba	Pavadinimas turkų kalba	Autorius
1.	Fəthullah Gülən	Fethullah Gülen	Faruk Mercan
2.	Mədəniyyətlər Dialoqu	Medeniyetler Diyalogu Gülen'in İslami Öğretisi ve Hümanist Söylem	B. Jill Carroll
3.	Qürbətdəki Müəllim M.Fəthullah Gülən	Gurbetteki Öğretmen M. Fethullah Gülen	Murat Alptekin
4.	İslamda Dialoq və Tolerantlıq		Ahmet Kurucan
5.	Amerikada 11 Gün	Amerikada 11 Gün	Mehmet Gündem

Prancūzų kalba:

Nr.	Knygos pavadinimas albanų kalba	Pavadinimas turkų kalba	Autorius
1.	Essais, Perspectives et Opinions M. Fethullah Gülen	M. Fethullah Gülen Hakkında Makaleler, Fikirler	
2.	Le Mouvement Gülen	Gülen Hareketi Analizi Özeti	M. Enes Ergen
3.	Un enseignant a l'etranger	Gurbetteki Öğretmen M. Fethullah Gülen	Murat Alptekin
4.	Un Dialogue des Civilisations	Medeniyetler Diyalogu Gülen'in İslami Öğretisi ve Hümanist Söylem	B. Jill Carroll
5.	Société civile, démocratie et Islam: Perspectives du mouvement Gülen	Gülen Hareketi perspektifinde Sivil toplum, demokrasi ve İslam	Erkan Toğuşlu

Anglų kalba:

Nr.	Knygos pavadinimas albanų kalba	Pavadinimas turkų kalba	Autorius
1.	The Vision and Impact of Fethullah Gülen	Fethullah Gülen'in Vizyonu ve Etkisi	Maimul Ahsan Khan
2.	The Gülen Movement	Gülen Hareketi	Muhammed Çetin
3.	The Gülen Movement in 100 Questions	100 Soruda Fethullah Gülen ve Hareketi	Doğu Ergil
4.	The Gülen Movement: Civic Service	Gülen Hareketi	Muhammed Çetin

5.	Teacher in a Foreign Land M. Fethullah Gülen	Gurbetteki Öğretmen	Murat Alptekin
6.	M. Fethullah Gülen: Essays-Perspectives-Opinions	M. Fethullah Gülen Hakkında Makaleler, Fikirler	
7.	Mastering Knowledge in Modern Times Fethullah Gülen as an Islamic Scholar	Bir İslam Alimi olarak Fethullah Gülen	Doç. Dr. İsmail Albayrak
8.	Muslim Citizens of the Globalized World	Globalleşen Dünyanın Müslümanları	Robert A. Hunt and Yüksel A. Aslandoğan
9.	Hizmet - Question and Answers on the Gülen Movement	Hizmet: Gülen Hareketi Üzerine Sorular & Cevaplar	Muhammed Çetin
10.	A Dialogue of Civilizations	Medeniyetlerin Diyaloğu	B. Jill Carroll
11.	Tradition Witnessing The Modern Age	Geleneğin Modern Çağa Tanıklığı	M. Enes Ergene

İspanyolca:

Nr.	Knygos pavadinimas albanų kalba	Pavadinimas turkų kalba	Autorius
1.	Ensayos, Perspectivas y Opiniones	M. Fethullah Gülen Hakkında Makaleler, Fikirler	
2.	Diálogo de Civilizaciones	Medeniyetler Diyaloğu Gülen'in İslami Öğretisi ve Hümanist Söylem	B. Jill Carroll
3.	Hizmet: Preguntas y Respuestas sobre el Movimiento Gülen	Gülen Hareketi Hakkında Soru ve Cevaplar	Muhammed Çetin

Lehçe:

Nr.	Knygos pavadinimas albanų kalba	Pavadinimas turkų kalba	Autorius
1.	Dialog Cywilizacji – Muzułmańskie ideały Gülena a dyskurs humanistyczny	Medeniyetler Diyaloğu	B. Jill Carroll

Rusça:

Nr.	Knygos pavadinimas albanų kalba	Pavadinimas turkų kalba	Autorius
1.	Движение Гюлена: Зов к благоразумию	Çağın Sağduyusuna Seslenen Adam (M. Fethullah Gülen ve Hareketi)	
2.	Диалог цивилизаций	Medeniyetler Diyalogu Gülen'in İslami Öğretisi ve Hümanist Söylem	B. Jill Carroll
3.	Фетхуллах Гюлен: Очерки - перспективы - мнения	M. Fethullah Gülen Hakkında Makaleler, Fikirler	
4.	Идейное пространство Гюлена	Gülen'in Fikir Dünyası	
5.	Новое измерение в служении человечеству (Фетхуллах Гюлен в мировых СМИ)	Dünya Aydınları Gözüyle M. Fethullah Gülen	
6.	Толерантность религий и цивилизаций	Dinler ve Medeniyetler Hoşgörüsü	
7.	Гюлен на пути к довольству Творца (ответы на вопросы российских интеллектуалов)	Rus Aydınları Soruyor	
8.	Толерантность: Основа мира	Hoşgörü: Barışın Temeli	
9.	Социально-философские аспекты учения Ф. Гюлена	Belarus Aydınlarının Gözüyle Fethullah Gülen	

Priedas Nr. 4

M. Fethullah Güleno knygų vertimai į užsienio kalbas⁸¹

Vokiečių:

FRAGEN AN DEN ISLAM-1

FRAGEN AN DEN ISLAM-2

MUHAMMED DER GESANDTE GOTTES

PERLEN DER WEISHEIT

SMARAGDGRÜNE HÜGEL DES HERZENS-1

SMARAGDGRÜNE HÜGEL DES HERZENS-2

SMARAGDGRÜNE HÜGEL DES HERZENS-3

SMARAGDGRÜNE HÜGEL DES HERZENS-4

HIN ZU EINER GLOBALEN KULTUR DER LIEBE & TOLERANZ

RELIGIÖSE KINDERERZIEHUNG

DIE STATUE UNSERER SEELE

DAS GESPROCHENE WORT

GRUNDLAGEN DES ISLAMISCHEN GLAUBENS

DAS LEBEN NACH DEM TOD

ISLAM UND DEMOKRATIE

DIE NOTWENDIGKEIT INTERRELIGIOSEN DIALOGS

Arabų:

و نحن ذ قيم صرح الروح

و نحن ذ بني حضارتنا

تراند يم روح وأشجان قلب

روح الجهاد و حقيقة ته في الإسلام

القدر في ضوء الكتاب والسنة

الموازن أو أضواء على الطريق

حقيقة الخلق ونظرية التطور

أسئلة العصر المحيرة

⁸¹ Šaltinis: <http://www.fgulen.com/tr/fethullah-gulen-kimdir/gulen-hakkinda/yabanci-dillere-cevrilmis-eserleri> (žiūrėta 2014-02-10).

الوجدان أضواء قرآنية في سماء
طرق الإرشاد في الفكر والحياة
ألوان وظلال في مرآة الوجدان
القلوب الصارعة
مجموعة الأدعية المأثورة
عازجاً (سرخ) قشيدح ققيرطب ققيرعلا ميلعت)
النور الخالد
الطلب المنكسر
1- الـ تلال الزمردينة نحو حياة القلب والروح

Albanq:

NGA PENZA E THYER
NEN HIJEN-1
NEN HIJEN-2
LEKUNDJET-1
LEKUNDJET-2
LEKUNDJET-3
LEKUNDJET-4
KADERI
KRITERET OSE DRITAT E RRUGES
DRITA PASHUAR-1
DRITA PASHUAR-2
DASHURI
EVOLUCIONI
JETA PAS VDEKJES
NGA FARA TE LISI
STATUJA E SHPIRTRAVE TANE

Azerbaidžanieçiu:

ÖLÜMÜN ARXASINDAKI HƏYAT
ÇİÇƏKLƏNƏN DÜŞÜNCƏLƏR
ÖLÇÜ VƏ YA YOLDAKI İŞIQLAR
PRİZMA
ƏSRİN GƏTİRDİYİ TƏRƏDDÜDLƏR

ÇAĞ VƏ NƏSİL
İNSANLIĞIN İFTİXARI HƏZRƏT MƏHƏMMƏD-1
İNSANLIĞIN İFTİXARI HƏZRƏT MƏHƏMMƏD-2
NÜMUNƏLƏRİ ÖZÜNDƏN BİR HƏRƏKƏT
ÇƏYİRDƏKDƏN ÇİNARA

Bosniq:

MELODIJE DUŠE
KA GLOBALNOJ CIVILIZACIJI LJUBAVI I TOLERANCIJE
NEDOUMICE NAŠEG VREMENA -1
BESKRAJNA SVJETLOST - MUHAMMED, A.S.-1
BESKRAJNA SVJETLOST - MUHAMMED, A.S.-2
BOŽIJE ODREĐENJE - KADER U SVJETLU KUR'ANA I SUNNETA
MI IZGRAĐUJEMO SVOJU CIVILIZACIJU
MI GRADIMO ZAMAK ZA DUŠU
VJEROVJESNIKOV SUNNET
ISTINA O STVARANJU I TEORIJA EVOLUCIJE
SVJETLOSTI NA PUTU ISTINE
POZIVANJE NA PRAVI PUT - PRINCIPI I METODE
KUR'ANSKA SVJETLOST NA NEBU SPOZNAJE

Bulgarq:

БЕЗКРАЙНА СВЕТЛИНА-1
БЕЗКРАЙНА СВЕТЛИНА-2
БЕЗКРАЙНА СВЕТЛИНА-3
В СЯНКАТА НА ВЯРАТА
ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА МЪДРОСТТА
ЕВОЛЮЦИЯТА И ИСТИНАТА ЗА СЪТВОРЕНИЕТО
СЪМНЕНИЯТА, ПОРОДЕНИ ОТ НАШЕТО ВРЕМЕ
ВЪЗПИТАНИЕТО В СЕМЕЙСТВОТО
ЛЮБОВ И ТОЛЕРАНТНОСТ
ДИАЛОГЪТ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ИСЛЯМА

Čekq:

VSTŘÍC GLOBÁLNÍ CIVILIZACI LÁSKY A TOLERANCE

Kinų (Supaprastinta):

伊斯兰问答录 (第一卷)

伊斯兰问答录 (第二卷)

对人类的爱

精神生活

信仰的本质

Kinų (Tradicinė):

蘇非思想—伊斯蘭的心靈旅程

最後的先知—穆罕默德的生命面貌

Danų:

VISDOMENS PERLER

SPØRGSMÅL

Prancūzų:

MOHAMMED LE MESSENGER DE DIEU

LES FONDEMENTS DE LA FOI ISLAMIQUE

PERLES DE SAGESSE

QUESTIONS & REPONSES SUR L'ISLAM-1

L'EDUCATION RELIGIEUSE DE L'ENFANT

PAROLE ET POUVOIR D'EXPRESSION

LA STATUE DE NOS ÂMES

Farsi:

پرسشهای شدگفت از گیز عصر

حقیقت آفرینش و تکامل

نور جاوید دان

زندگی پس از مرگ

اعلای کلمة الله و یا جهاد

اک سیر جاوید داندگی
ت دل دادگ ان محمد ف تح الله گ ولن و نهض

Olandu:

PROFEET MOHAMMED
DE SMARAGDEN VAN HET HART-1
VRAGEN DIE DE MODERNE TIJD STELT AAN DE ISLAM-1
DE ESSENTIES VAN HET ISLAMITISCHE GELOOF
NAAR HET VERLOREN PARADIJS

Haićio kreolu:

MOHAMMED-MESAJE BONDYE A

Gruziny:

ეპოქა და თაობა

Angly:

EMERALD HILLS OF THE HEART-1
EMERALD HILLS OF THE HEART-2
EMERALD HILLS OF THE HEART-3
EMERALD HILLS OF THE HEART-4
PEARLS OF WISDOM
QUESTIONS AND ANSWERS ABOUT ISLAM-1
QUESTIONS AND ANSWERS ABOUT ISLAM-2
THE ESSENTIALS OF THE ISLAMIC FAITH
THE MESSENGER OF GOD MUHAMMAD
THE STATUE OF OUR SOULS
TOWARD A GLOBAL CIVILIZATION OF LOVE AND TOLERANCE
SPEECH AND POWER OF EXPRESSION
THROUGH COLORS
LIFE AFTER DEATH
ISLAM AND DEMOCRACY
THE NECESSITY OF INTERFAITH DIALOG
RELIGIOUS EDUCATION OF THE CHILD

SELECTED PRAYERS OF PROPHET MUHAMMAD

Ispanq:

EL MENSAJERO DE DIOS: MUHAMMAD

LA VIDA DESPUÉS DE LA MUERTE

EL ISLAM Y LA DEMOCRACIA

LA NECESIDAD DE UN DIÁLOGO INTERCONFESIONAL: UNA PERSPECTIVA
MUSULMANA

FUNDAMENTOS DE LA FE ISLÁMICA

PREGUNTAS Y RESPUESTAS SOBRE LA FE ISLÁMICA VOL.-1

PREGUNTAS Y RESPUESTAS SOBRE LA FE ISLÁMICA VOL.-2

LA EDUCACIÓN RELIGIOSA DEL NIÑO

PERLAS DE LA SABIDURÍA

SÚPLICAS SELECTAS DEL PROFETA MUHAMMAD Y DE LOS GRANDES SANTOS
MUSULMANES

HACIA UNA CIVILIZACIÓN GLOBAL DE AMOR Y TOLERANCIA

Italy:

AMORE& RICONCILIAZIONE

LA PAROLA

PERLE DI SAGGEZZA

Japonq:

預言者ムハンマドを語るー1

預言者ムハンマドを語るー2

人生の指針、道を照らす灯り

詩集

心を知る

イスラームの信仰の元で

Kazachq:

АҚЫРЕТ АҚИҚАТЫНА СЕНІМ

БАЯН

БЕСІКТЕН БЕЛ АСАРҒА (БАЛАНЫҢ ДІНИ ТӘРБИЕСІ)
ИМАН АЯСЫНДА
ИМАНИ СҰХБАТ-ЖАН АЗЫҒЫ (ТАҢДАМАЛЫ-2)
МҰХАММЕД ПАЙҒАМБАР-ҒАЛАМНЫҢ РАҚЫМ НҰРЫ
ПРИЗМА (ТАҢДАМАЛЫ-1)
РУХАНИЯТ КӨКТЕМІ
СҮННЕТ ЖОЛЫ – ҮМБЕТ ЖОЛЫ
ҒАСЫР ТУДЫРҒАН КҮМӨНДАР-1
ҒАСЫР ТУДЫРҒАН КҮМӨНДАР-2
ҒҰМЫРЛЫҚ ӨЛШЕМДЕР

Kirgizq:

МЕЗГИЛ ЖАНА МУУН
ДООРУБУЗДА ПАЙДА БОЛГОН СУРООЛОР
ЖАН ДҮЙНӨ ЖАҢЫРЫКТАРЫ
ЧЫРПЫКТАН ЧЫНАРГА (КЕНЖЕ ТЕКШЕРГЕН)

Korëjieçiq:

세기가 가져온 망설임들 -1
믿음의 그림자에서
길 위의 빛들

Kurdu:

NÛRA SERMEDÎ-1
JI DENDIKÊ HETA ÇINARÊ
JI ALÎYÊ METAFIZÎK VE HEBÛN
PÎVANÊN VEJÎNER
JÎYANA PIŞTÎ MIRINÊ
DI PERSPEKTÎFA QUR'AN Û SUNNETÊ DE QEDER
LI BER SÎYA BAWERÎYÊ-1

Lenkq:

MUHAMMAD, WYŚLANNIK BOGA NOWE SPOJRZENIE
WARTOŚCI I WSKAZÓWKI NA DRODZE
PODSTAWY WIARY MUZUŁMAŃSKIEJ
PITANIA I ODPOWIEDZI DOTYCZACE ISLAMU -1

Lietuvių:

KLAUSIMAI ISLAMU- 1
I MINTIES PERLAI

Vengrų:

ALLAH KULDOTTE MOHAMMED

Makedonų:

BĪSERĪ NA MUDROSTA

Mongolų:

MOHAMMED ILAY IRAK ANDRIAMANITRA

Portugalų:

PERGUNTAS E RESPOSTAS SOBRE A FÉ ISLÂMICA-1
OS FUNDAMENTOS DA FÉ ISLÂMICA

Rumunų:

PERLE ÎNȚELEPCIUNE
EDUCAȚIA RELIGIOASĂ A COPILULUI
ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI DESPRE ISLAM
PENTRU O CIVILIZAȚIE A DRAGOSTEI ȘI A TOLERANȚEI
GLORIOSUL TABLOU AL OMENIRII NESFĂRȘITA LUMINĂ-1
GLORIOSUL TABLOU AL OMENIRII NESFĂRȘITA LUMINĂ-2

Rusų:

ПРОРОК МУХАММАД: ВЕНЕЦ РОДА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО– 1
ПРОРОК МУХАММАД: ВЕНЕЦ РОДА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО– 2
ЖИЗНЬ И ИСЛАМСКАЯ ВЕРА

КРИТЕРИИ ИЛИ ОГНИ В ПУТИ
СОМНЕНИЯ, ПОРОЖДЕННЫЕ ВЕКОМ– 1
СОМНЕНИЯ, ПОРОЖДЕННЫЕ ВЕКОМ– 2
Ф. ГЮЛЕН: ОЧЕРКИ – ПЕРСПЕКТИВЫ – МНЕНИЯ
РАЗМЫШЛЕНИЯ О ДУХОВНОМ ВОСПИТАНИИ
ВЕРА В ПОТУСТОРОННЮЮ ЖИЗНЬ
ДИАЛОГ И ТОЛЕРАНТНОСТЬ

Slovenų:

LJUBEZEN IN STRPNOST

Sorani:

۱-ذووری نهمر

۲-ووری نهمر ن

Suahilių:

MUHAMMAD MJUMBE WA MWENYEZI MUNGU

Turkmenų:

ASYRYN GETİREN ŞÜBHELERİ-1

ASYRYN GETİREN ŞÜBHELERİ-2

HAZRETİ MUHAMMET (S.A.V)-1

HAZRETİ MUHAMMET (S.A.V)-2

AHYRETE IMAN

Ukrainiečių:

КРИТЕРІЇ, АБО ВОГНІ НА ШЛЯХУ

Urdu:

تہ عمیر شخصیت

اور دور حاضر اسلام

المیزان یا چراغ راہ

ہم روحانی محل تہ عمیر کرتے ہیں

روح جہاد اور اس کی حقہ یقت

Vietnamicīy:

GIẢI ĐÁP NHỮNG THẮC MẮC VỀ ISLAM

Graiky:

ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

Zulu:

ISITHUNYWA SIKAMDALI UMUHAMMAD

Priedas Nr. 5

Simpoziumai ir konferencijos⁸²

Data	Pavadinimas
2001 04 26-28	Džordžtauno universitete (JAV) vyko konferencija „Fethullahas Gülenas ir islamo modernizavimas“
2005 11 12-13	Raiso universitete (JAV) vyko konferencija „Islamas šiuolaikiniame pasaulyje: Fethullaho Güleno judėjimo idėjos ir praktika“
2005 11 12-13	Čikagoje (JAV) vyko konferencija „Güleno judėjimas ir tarpreliginis dialogas“
2005 11 25-26	Melburne (Australija) vyko tarptautinė konferencija „Islamas, žmogaus saugumas ir ksenofobija“
2006 03 04-05	Dalaso Metodistų universitete (Teksasas, JAV) vyko konferencija „Islamas šiuolaikiniame pasaulyje: Fethullaho Güleno judėjimo idėjos ir praktika“
2006 11 05	Oklahomos universitete (JAV) vyko simpoziumas „Islamas šiuolaikiniame pasaulyje: Fethullaho Güleno judėjimo idėjos ir praktika“
2007 10 25-27	Didžiosios Britanijos Parlamente vyko konferencija „Pasikeitimai islamo pasaulyje: Fethullaho Güleno judėjimo įnašas“
2007 11 02-03	Kolumbijos universitetas (Niujorkas) vyko konferencija „Islamas Turkijoje“, kurios metu buvo aptartos Fethullaho Güleno idėjos.
2007 11 22-23	Kolumbijos universitetas (Niujorkas) vyko konferencija „Islamas Turkijoje“, kurios metu buvo aptartos Fethullaho Güleno idėjos.
2008 05 07	Taivano sostinėje Taipėjuje vyko konferencija, jos metu buvo aptartos Fethullaho Güleno idėjos.
2008 11 02	Konferencija „Egiptas ir kultūrinės tradicijos Rytuose: nuo Antikos iki globalizacijos“ vyko Kaire. Joje dalyviai iš Rusijos, Vokietijos ir Austrijos kalbėjo apie Güleno judėjimą.
2008 11 08	Vokietijoje, Tarpkultūrinio dialogo asociacijoje vyko simpoziumas „Fethullahas Gülenas - tapkultūrinio dialogo propaguotojas“
2008 11 13-15	Džordžtauno universitete (JAV) vyko konferencija „Islamas globalių iššūkių

⁸² Šaltinis: <http://www.fgulen.com/tr/fethullah-gulen-hocaefendi-hakkinda-yapilan-sempozyum-ve-konferanslar> (žiūrėta 2014-02-10).

	amžiuje: Güleno judėjimo alternatyvios perspektyvos“.
2009 02 28	Kirgizijos sostinėje Biškeke vyko konferencija „Fethullaho Güleno tolerancija ir dialogas pagal Jusufą Hacıpą“
2009 03 06-07	(JAV) Luizianos valstybiniame universitete vyko simpoziumas „Islamasisiuolaikiniame pasaulyje: Fethullaho Güleno judėjimo idėjos ir praktika“
2009 04 27	Konge vyko konferencija „Fethullaho Güleno judėjimas islamo požiūriu“
2009 05 23	Kirgizijoje vyko konferencija „Turkų mąstytojų požiūriai ir patarimai“
2009 05 26-27	Potsdamo universitete (Vokietija) vyko konferencija „Tarp tradicijos ir modernumo, Güleno judėjimas – tiltas tarp kultūrų“
2009 05 18	Vašingtono įtakingų eksperų CSIS posėdyje aptartas „Güleno judėjimas“
2009 06 15-16	Melburne (Australija) vyko konferencija apie Fethullahą Güleną.
2009 10 19-21	Egipto sostinėje Kaire vyko konferencija „Fethullaho Güleno judėjimas ir patirtis islamo pasaulyje“
2009 10 24	Karletono universitete (Kanada) vyko simpoziumas „Už geresnį pasaulį: Güleno judėjimo indėlis“
2009 10 29	Maryland universitete (JAV) vyko konferencija „Güleno judėjimo idėlis siekiant taikos pasaulyje“
2009 10 30	Kolumbijoje vyko konferencija „Fethullaho Güleno judėjimas“
2009 11 07	Tanzanijoje vyko konferencija „Fethullaho Güleno idėjos ir praktika“
2009 11 07	Kelne (Vokietija) vyko simpoziumas „Bendravimas be smurto pagal Dalai Lamą, Fethullahą Güleną ir Marschallį Rosenbergą“
2009 12 05-06	Kalifornijos institutas organizavo konferenciją „Rytai-Vakarai: Güleno judėjimas“
2010 01 16	Jordanijos sostinėje Amane vyko konferencija „Šiuolaikinio islamo mintys ir prisidėjusio prie pasaulio taikos Fethullaho Güleno patirtis“
2010 03 05-07	Berline vyko konferencija „Dvasingumas ir švietimas“
2010 03 16-18	Danijos ir Amerikos mokslininkai konferencijoje Kopenhagos universitete kalbėjo apie Güleno judėjimą
2010 03 20	Vrije universitete (Olandija) vyko konferencija „Mevlana Celaleddin Rumi ir Fethullaho Güleno taikos iniciatyvos“
2010 03 20	Lietuvoje vyko konferencija „Kultūrų dialogas – dialogo kultūra“
2010 03 26	Norvegijoje vyko konferencija „Menas gyventi taikiai kartu: Güleno judėjimo pavyzdys“

2010 04 31	Pietų Afrikoje vyko konferencija „Savanorių judėjimas“
2010 04 29	Indonezijoje vyko seminaras „Güleno judėjimo Amerikoje tarnystė“
2010 04 10	Ugandos sostinėje Kampaloje vyko konferencija „Fethulahas Gülenas ir pasaulinė taika“
2010 04 21	Otavoje vyko konferencija „Nuomonių demokratija“
2010 05 09	Vokietijoje vyko konferencija „Güleno judėjimas europiniame kontekste“
2010 05 09	Ukrainoje vyko konferencija „Fethullaho Güleno idėjos: humanizmo tradicijos“
2010 10 07	Nyderlanduose vyko konferencija „Güleno judėjimo žemėlapis“
2010 10 19-21	Indonezijoje vyko konferencija „Fethullaho Güleno švietimo modelis“
2010 10 28	Kirgizijoje vyko konferencija „Taikos ir dialogo architektai“
2010 11 11-13	Čikagoje vyko konferencija „Lokalinė istorija, globali tarnystė“
2010 11 29	Frankfurte (Vokietija) vyko konferencija „Švietimas ir dvasingumas“
2011 01 06-09	Malaizijoje vyko seminaras „Güleno judėjimas ir tarptautinis dialogas“
2011 01 26	Kanadoje, Europos kultūrų dialogo institute vykusioje konferencijoje (tema „Auginti savo kartas taikoje“) buvo pristatyta Güleno švietimo vizija
2011 03 25-26	Albanijoje vyko konferencija „Güleno judėjimas“
2010 03 28	Danijoje vyko konferencija „Dialogas tarp įvairių pasaulėžiūrų ir Güleno judėjimas“
2011 05 13	Kijeve vyko konferencija „Šiuolaikinio pasaulio įtaka“, jos metu buvo aptarta Güleno pasaulėžiūra.
2011 05 28	Kenijos sostinėje Nairobyje vyko konferencija „Tarptautinis dialogas ir Güleno judėjimas“
2011 05 28	Ugandoje vyko konferencija skirta Fethullahui Gülenui
2011 09 27	Alžyre vyko konferencija skirta Fethullahui Gülenui
2011 11 17	Kijeve vyko konferencija „Tolerancija ir žmogaus vertybės šiuolaikiniame pasaulyje: tarpkontinentinis intelektualų dialogas“
2011 11 18-19	Nigerijos sostinėje Abudža vyko konferencija „Fethullaho Güleno idėjos ir moksliniai tyrimai: tarpusavio supratimas“
2013 02 09	Sidnėjuje (Australija) vyko konferencija „Nuo žmogaus iki idealios visuomenės“
2013 02 09	Dakare (Senegalas) vyko konferencija „Bendras vardiklis globalizuotame pasaulyje: Fethullaho Güleno judėjimo pavyzdys“

2013 10 24-26	Vašingtone (JAV) vyko simpoziumas „Tarptautinis tarnystės ir taikos judėjimas“
----------------------	--